

รายงานผลสรุปการดำเนินการโครงการเวทีความคิด
เพื่อการพัฒนากระบวนการยุติธรรมไทย

เสนอ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกอ.)
พฤษจิกายน 2543

สารบัญ

- สรุปผลการดำเนินการโครงการเวทีความคิดเพื่อการพัฒนาระบวนการยุติธรรมไทย
- ยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาระบวนการยุติธรรมไทย
- ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโครงการวิจัยด้านกระบวนการยุติธรรม
- ผลการสำรวจความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมการสัมมนาต่อยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาระบวนการยุติธรรมไทย
- ผลการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับความเชื่อมั่น ความต้องการ ความคาดหวังของประชาชนต่อการอำนวยความยุติธรรมโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ และความพึงพอใจของประชาชนต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรม ของ ABAC Poll
- ผลสรุปการประชุมสัมมนาโครงการเวทีความคิดเพื่อการพัฒนาระบวนการยุติธรรมไทย 13 เรื่อง
  - ทิศทางกระบวนการยุติธรรมไทยในศตวรรษหน้า
  - สื่อสารกิจและการค้าประเวณีทางอินเตอร์เน็ต : มะเร็งร้ายที่ทำลายเยาวชนไทย
  - วิกฤตยุติธรรมกับนวัตกรรมใหม่ในการบริหารงานยุติธรรมและการลงโทษผู้กระทำความผิด
  - กระบวนการยุติธรรมไทยกับปัญหาความโปร่งใสและระบบการตรวจสอบตามแนวทางในรัฐธรรมนูญใหม่
  - กฎหมายอาชญากรรมคอมพิวเตอร์ : แนวทางในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมยุคใหม่
  - กระบวนการยุติธรรมกับการควบคุมปัญหายาเสพติด : นโยบายและมาตรการที่ต้องทบทวน
  - การพัฒนาบุคลากรและเสริมสร้างองค์ความรู้ : กลุ่มจากการพัฒนาระบวนการยุติธรรมสู่ศตวรรษหน้า
  - กระบวนการยุติธรรมกับปัญหาองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ
  - ทิศทางกระบวนการยุติธรรมไทยในการคุ้มครองลิทธิเด็ก
  - กระบวนการยุติธรรมกับความรุนแรงที่เกิดแก่ผู้หญิง
  - ปัญหานلنคุก : วิกฤตยุติธรรมที่ต้องแก้ไข
  - บทบาทของประชาชนกับกระบวนการยุติธรรม
  - บทบาทกระบวนการยุติธรรมในการแก้ปัญหาครISIS

สรุปผลการดำเนินการโครงการเวทีความคิด
เพื่อการพัฒนาระบวนการยุติธรรมไทย

สรุปผลการดำเนินการโครงการเวทีความคิดเพื่อการพัฒนาระบวนการยุติธรรมไทย ความเป็นมา

เนื่องจากสถานบันกภูมายอาญาตระหนักถึงความสำคัญของกระบวนการการยุติธรรมอันเป็นกลไกหลักในการรักษาความสงบสุขของสังคม โดยการอำนวยความยุติธรรมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามกฎหมาย และระยะเวลานี้ถือเป็นช่วงเวลาสำคัญของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจสังคม และการเมืองของประเทศไทย อันมีผลมาจากการแสวงการเปลี่ยนแปลงของโลก และการเปลี่ยนแปลงภายในประเทศอันเกิดจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นเมื่อกลางปี พ.ศ. 2540 จึงมีความจำเป็นต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาระบวนการยุติธรรมอย่างจริงจัง ทั้งนี้ เพื่อให้กระบวนการการยุติธรรมเป็นกระบวนการที่สามารถนำเออกภูมายมาบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความเป็นธรรมอย่างเสมอภาค ตลอดจนเป็นกระบวนการที่คำนึงถึงสิทธิ-เสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคล มีความโปร่งใสสามารถถูกตรวจสอบได้ และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น

การดำเนินการเพื่อบรรลุตุณประสังค์ดังกล่าวนั้น เป็นเรื่องที่ทำได้ยาก เพราะกระบวนการยุติธรรมไทยขาดการมองปัญหาในภาพรวมที่เชื่อมโยงกันมาเป็นเวลานาน และองค์กรในกระบวนการยุติธรรมยังขาดการร่วมมือประสานงานกัน ตลอดจนขาดเจตจำนงค์ทางการเมืองที่จะเข้ามาแก้ปัญหาอย่างจริงจัง ด้วยเหตุดังกล่าวสถานบันกภูมายอาญาจึงได้ริเริ่ม “โครงการเวทีความคิดเพื่อการพัฒนาระบวนการยุติธรรมไทย” ขึ้น โครงการนี้ประกอบด้วยกิจกรรมหลัก 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นการศึกษาวิจัยเพื่อประเมินสภาพปัญหาและสถานภาพองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับกระบวนการการยุติธรรม ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกอ.) และส่วนที่สองเป็นการเปิดเวทีสัมมนาในหัวข้อสำคัญที่เกี่ยวกับกระบวนการการยุติธรรม 13 หัวข้อ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากหลายองค์กร ได้แก่ ธนาคารโลก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกอ.) องค์การพัฒนาระหว่างประเทศคานาดา (CIDA) รัฐบาลสหรัฐอเมริกา รัฐบาลนิวซีแลนด์ และองค์กรยูนิเซฟ โดยในการดำเนินกิจกรรมทั้ง 2 ส่วน ได้นำกระบวนการการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายอย่างจริงจัง

วัตถุประสงค์

- เป็นเวทีระดมความคิดจากบุคลากรในกระบวนการการยุติธรรม นักวิชาการ นักการเมือง องค์การพัฒนาเอกชน ผู้สื่อข่าว และประชาชนผู้สนใจ เพื่อประเมินสภาพปัญหาและหาแนวทางในการพัฒนาระบวนการยุติธรรม
- ทำการศึกษาวิจัยเพื่อสำรวจสภาพปัญหาและประเมินสถานภาพองค์ความรู้ (literature review) เพื่อนำมาใช้ประกอบการศึกษาและวางแผนเพื่อพัฒนาระบวนการยุติธรรม
- สร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นด้านการวิจัย เพื่อการพัฒนาระบวนการยุติธรรมในหมู่นักวิชาการ และสร้างเครือข่ายภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในกฎหมายและนโยบายเพื่อพัฒนาระบวนการยุติธรรม

4. เป็นเวทีให้ข้อมูลแก่ประชาชนเพื่อให้ได้มีโอกาสรับรู้รับทราบถึงปัญหาและมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบการยุติธรรมอย่างแท้จริง

แนวทางในการดำเนินงาน

1. ดำเนินการจัดการสัมมนาทางวิชาการ การประชุมโต๊ะกลม การประชุมระดมความคิดเห็น และการสัมมนาเชิงปฏิบัติการภายใต้หัวข้อ (theme) ที่อยู่ในโครงการเพื่อประเมินสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง และชี้สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละเรื่อง ตลอดจนแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมกันแสวงหาผลลัพธ์ในการรณรงค์ผลักดันให้เกิดการแก้ไขกฎหมายหรือเปลี่ยนแปลงนโยบาย โดยผู้เข้าร่วมโครงการประกอบไปด้วย ประชาชนผู้สนใจ นักวิชาการ กลุ่มประชาชนสังคมต่าง ๆ และบุคคลในกระบวนการยุติธรรม โดยในการจัดกิจกรรมทางวิชาการทุกครั้ง จะถ่ายทอดเรื่องผ่านทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย และบันทึกเทปโทรศัพท์ที่ดำเนินการเพื่อเผยแพร่ทางสถานีวิทยุโทรศัพท์แห่งประเทศไทย ช่อง 11 เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปได้มีโอกาสร่วมแสดงความคิดเห็นในโครงการด้วย

2. จัดทำการประเมินสถานภาพองค์ความรู้ (literature review) ในทางวิชาการที่ได้มีการทำวิจัยหรือการค้นคว้าในรูปแบบต่าง ๆ เกี่ยวกับระบบงานยุติธรรมเพื่อประเมินองค์ความรู้ที่มีอยู่ เพียงพอที่จะนำมาใช้ในการแก้ปัญหาและใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบการยุติธรรมได้เพียงพอหรือไม่ และมีส่วนใดบ้างที่จำเป็นต้องมีการวิจัยเพื่อนำผลไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาระบบการยุติธรรม

3. นำข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสถานการณ์และสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ตลอดจนแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ได้จากการระดมความคิดจากทุกฝ่ายตามข้อ 1 มาพิจารณาประกอบกับข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินสถานภาพองค์ความรู้ที่ประมวลตามข้อ 2 แล้วนำมาวิเคราะห์เพื่อจัดทำยุทธศาสตร์ในการพัฒนาระบบงานยุติธรรมของไทยสู่ศตวรรษหน้า

4. ร่วมมือกับสำนักวิจัยเอกสารคุณภาพ สำรวจความเห็นของประชาชนเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม

กิจกรรมที่ดำเนินการในโครงการ

1. การศึกษาและวิจัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเพื่อประเมินสภาพปัญหาและสถานภาพองค์ความรู้ในกระบวนการยุติธรรม 2 เรื่อง ได้แก่

- (1) เรื่อง “การประเมินสถานภาพองค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารงานยุติธรรมทางอาญา” โดย รองศาสตราจารย์ ดร. พรเพ็ญ เพชรสุขคิริ
- (2) เรื่อง “การประเมินสถานภาพองค์ความรู้เกี่ยวกับระบบงานยุติธรรมทางอาญา” โดย รองศาสตราจารย์ ดร. สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล

2. การจัดการสัมมนาทางวิชาการ ได้จัดการสัมมนาทางวิชาการ ทั้งหมด 15 ครั้ง ดังนี้

- (1) ทิศทางกระบวนการยุติธรรมไทยในศตวรรษหน้า (สิงหาคม 2541)
- (2) สื่อสารมวลสารและการค้าประเวณีทางอินเตอร์เน็ต : มะเร็งร้ายที่ทำลายเยาวชนไทย (กรกฎาคม 2541)
- (3) วิกฤตยุติธรรมกับนวัตกรรมใหม่ในการบริหารงานยุติธรรมและการลงโทษผู้กระทำผิด (กันยายน 2541)
- (4) กระบวนการยุติธรรมกับการสร้างความโปร่งใสและระบบการตรวจสอบตามแนวทางในรัฐธรรมนูญใหม่ (กันยายน 2541)
- (5) กฎหมายอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ : แนวทางในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมยุคใหม่ (ตุลาคม 2541)
- (6) กระบวนการยุติธรรมกับการควบคุมปัญหายาเสพติด : นโยบายและมาตรการที่ต้องทบทวน (กุมภาพันธ์ 2542)
- (7) การประเมินสถานภาพองค์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา (กุมภาพันธ์ 2542)
- (8) การพัฒนาบุคลากรและการเสริมสร้างองค์ความรู้ : กุญแจการพัฒนากระบวนการยุติธรรมสู่ศตวรรษหน้า (เมษายน 2542)
- (9) กระบวนการยุติธรรมกับปัญหาองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ (มิถุนายน 2542)
- (10) ทิศทางกระบวนการยุติธรรมไทยในการคุ้มครองสิทธิเด็ก (กรกฎาคม 2542)
- (11) กระบวนการยุติธรรมกับความรุนแรงที่เกิดแก่ผู้หญิง (กันยายน 2542)
- (12) ปัญหานอนลับคุก : วิกฤตยุติธรรมที่ต้องแก้ไข (มกราคม 2543)
- (13) บทบาทของประชาสังคมกับกระบวนการยุติธรรม (พฤษภาคม 2543)
- (14) บทบาทกระบวนการยุติธรรมในการแก้ปัญหาครISIS (กรกฎาคม 2543)
- (15) ยุทธศาสตร์การพัฒนากระบวนการยุติธรรมไทย : ผลสรุปการศึกษาวิจัยในโครงการเวทีความคิดเพื่อการพัฒนากระบวนการยุติธรรมไทย (ตุลาคม 2543)

3. การเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและสร้างเครือข่าย

- (1) ได้จัดทำจัดทำรายชื่อสถาบันกฎหมายอาญา (TCLI Update) ออกปีละ 4 เล่ม ตลอดช่วงเวลาโครงการเพื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมของโครงการ นำเสนอผลสรุปของการสัมมนาและกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งนี้ เพื่อสร้างเครือข่ายของกลุ่มบุคคลที่มีวัตถุประสงค์ร่วมกันในการพัฒนากระบวนการยุติธรรม

- (2) ได้ร่วมมือกับกรมประชาสัมพันธ์เผยแพร่การดำเนินการของโครงการสู่สาธารณะในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ถ่ายทอดสดการสัมมนาในโครงการทุกครั้งผ่านทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย และบันทึกเทปโทรศัพท์เพื่อทำการเผยแพร่

ในรายการ “เวทีความคิดเพื่อการพัฒนาระบวนการยุติธรรม” ทางสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11

(3) ได้เผยแพร่ผลสรุปการสัมมนาทางวิชาการผ่านทางนิตยสาร “บทบัญชีตดย.” ชื่อเป็นนิตยสารทางวิชาการของเนตบัณฑิตยสภา

(4) ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) จัดทำโครงการหนังสือชุด “ปฏิรูปกระบวนการยุติธรรม” โดยนำเอาผลการสัมมนาและกิจกรรมทางวิชาการของโครงการมาเรียบเรียง เพื่อเผยแพร่ต่อสาธารณะในวงกว้างขึ้นในรูปของหนังสือ

(5) ได้นำเสนอผลการสัมมนาแต่ละครั้ง และผลการดำเนินการของโครงการผ่านลือ วิทยาและโทรทัศน์ในลักษณะของรายการสันทนาเป็นครั้งคราวตามโอกาสที่อำนวย

4. การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม

ได้รับความร่วมมือจากสำนักวิจัยเอกสารค์โพลล์ทำการสำรวจความคิดเห็นประชาชนเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม 2 เรื่อง ได้แก่

(1) เรื่อง “สำรวจความเชื่อมั่น ความต้องการ และความคาดหวังของประชาชนต่อการอำนวยความยัติธรรมโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ : กรณีศึกษากลุ่มตัวอย่างประชาชนทั่วประเทศ”

(2) เรื่อง “สำรวจความพึงพอใจของประชาชนต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรม : กรณีศึกษากลุ่มตัวอย่างประชาชนที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทั่วประเทศ”

งบประมาณ

ในการดำเนินโครงการเวทีความคิดเพื่อการพัฒนาระบวนการยุติธรรมไทยได้ใช้งบประมาณในการดำเนินการทั้งสิ้น 2,302,423.49 บาท โดยได้รับการสนับสนุนจากองค์กรต่าง ๆ ดังนี้

1. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย	659,000.00	บาท
2. องค์การพัฒนาระหว่างประเทศคานาดา(ผ่านมูลนิธิวิเทศพัฒนา)	799,727.00	บาท
3. ธนาคารโลก	290,656.49	บาท
4. สถานทูตสหราชอาณาจักรเมริการประจำประเทศไทย	366,600.00	บาท
5. สถานทูตวิจัยและนวัตกรรมประจำประเทศไทย	103,600.00	บาท
6. องค์กรทันเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (ยนิเชฟ)	82,840.00	บาท

* นอกจากการซ่วยเหลือทางการเงินดังกล่าวแล้ว ยังได้รับความอนุเคราะห์จากการ

* ยูนิเซฟได้ให้การสนับสนุนสถาบันกฎหมายอาญาในการจัดทำการศึกษาวิเคราะห์ เรื่อง “กฎหมายและแนวปฏิบัติในประเทศไทย เจพาร์คท์” ไม่สอดคล้องตามอนุสัญญาฯด้วยสิทธิเด็กและข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา” จำนวน 814,000.00 บาท โดยในส่วนการจัดประชุมสัมมนาเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากสาธารชนเกี่ยวกับรายงานการศึกษาวิเคราะห์ดังกล่าว ได้นำมาเป็นหัวข้อหนึ่งในโครงการเวทีความคิดเพื่อการพัฒนาระบวนการยุติธรรมไทย และได้ใช้งบประมาณในส่วนการจัดสัมมนานี้ 82,840.00 บาท

ประชา- สัมพันธ์ในการเผยแพร่การดำเนินการกิจกรรมผ่านทางสื่อของกรมประชาสัมพันธ์โดย
ไม่คิดมูลค่า และ

ได้รับความร่วมมือจากสำนักวิจัยเอกสาร์โพล์ลสำรวจความคิดเห็นจากประชาชนเกี่ยวกับกระบวนการ
ยุติธรรมโดยไม่คิดมูลค่าอีกด้วย

ในการดำเนินการเกี่ยวกับการบริหารงบประมาณความช่วยเหลือจากองค์การต่าง ๆ
(ยกเว้นการสนับสนุนจาก สกอ. ซึ่งมอบให้ ดร. กิตติพงษ์ กิตยารักษ์ ผู้อำนวยการสถาบันกฎหมายอาญา
โดยตรง ในฐานะเป็นผู้ประสานงานโครงการวิจัย เรื่อง กระบวนการยุติธรรม ให้สำนักงานกองทุน
สนับสนุนการวิจัย) โครงการได้รับความอนุเคราะห์จากมูลนิธิสถาบันกฎหมายอาญา ซึ่งมีศาสตราจารย์
คนึง ภาษาไทย เป็นประธานมูลนิธิฯ และมีบริษัทไพร์ชอร์เตอร์ไฮส์แอนด์คูเปอร์ (Price Water House
Coopers) โดยนายพงษ์ศักดิ์ อัชชะกุลวิสุทธิ์ เข้ามาเป็นผู้รับผิดชอบการดำเนินการตรวจสอบทางบัญชีของ
มูลนิธิฯ เพื่อให้การใช้จ่ายเงินช่วยเหลือดังกล่าวเป็นไปตามวัตถุประสงค์ขององค์กรที่ให้ทุน นอกเหนือจาก
ระบบการตรวจสอบขององค์กรผู้ให้ทุน ซึ่งมีกำกับอยู่แล้วอีกชั้นหนึ่ง

ผลที่ได้รับจากการดำเนินงาน

1. ได้ยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาระบบกระบวนการยุติธรรมไทย ที่แสดงให้เห็นถึงสภาพปัจจุบัน
ของกระบวนการยุติธรรมในภาพรวม วิสัยทัศน์ในการพัฒนาระบบกระบวนการยุติธรรม ตลอดจนแนวทางและ
มาตรการในการพัฒนาระบบกระบวนการยุติธรรมในภาพรวม

2. ได้ทราบถึงสถานภาพองค์ความรู้ของงานวิจัยที่เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมและ
หัวข้อที่สมควรทำการศึกษาวิจัยเพิ่มเติม

3. ได้ทราบถึงสภาพปัจจุบันเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมในหัวข้อสำคัญที่เป็นที่สนใจและ
แนวทางการแก้ปัญหาอันเกิดจากการระดมความคิดของผู้เข้าร่วมการสัมมนา

4. ได้สร้างความตระหนักรู้ในกลุ่มบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมและสาธารณะที่
ความสำคัญและความจำเป็นในการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรม เพื่อให้เป็นกระบวนการที่สามารถอำนวย
ความเป็นธรรมอย่างแท้จริง

5. ได้สร้างเครือข่ายระหว่างนักวิชาการ ผู้ปฏิบัติในกระบวนการยุติธรรม และบุคคลใน
วงการด้านอื่นที่สนใจ เพื่อผลักดันให้เกิดการพัฒนาด้านกฎหมายและนโยบายด้านกระบวนการยุติธรรม

6. ได้เผยแพร่ข้อมูลและความรู้เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันในกระบวนการยุติธรรมให้
ประชาชนได้รับทราบและสามารถมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเพื่อการพัฒนา

การประเมินผลการดำเนินการ

1. โครงการนี้ได้ปรับเปลี่ยนจากแนวคิดเดิมของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยที่
ต้องการประเมินสถานภาพองค์ความรู้เพื่อหาโจทย์วิจัย โดยกระบวนการการมีส่วนร่วมของ “ผู้ใช้งาน
วิจัย” (users) โดยได้เสริมในส่วนการระดมความคิดในกลุ่มผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม และการ
เคลื่อนไหวทางสังคม เพื่อให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาระบบกระบวนการยุติธรรม และเพื่อให้เกิดพลัง
สนับสนุนในการเปลี่ยนแปลงควบคู่กันไปด้วย จึงทำให้ลักษณะการทำงานเปลี่ยนแปลงไปจากที่คาดหมาย

ไว้เดิมมาก เพราะไม่ใช่เป็นเพียงแต่มุ่งผลในเชิงการทำวิจัย แต่มีกระบวนการในการเปลี่ยนแปลงที่เป็นกระบวนการการเรียนรู้ร่วมกันของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมควบคู่กันไปด้วย อีกทั้งบประมาณในส่วนการดำเนินการในการจัดการสัมมนาไม่ได้มีพร้อมที่จะวางแผนโครงการโดยตลอดตั้งแต่แรก แต่ต้องจัดการสัมมนาไปและพยายามหาทุนเพิ่มเติมไปเรื่อย ๆ ด้วยเหตุผลดังกล่าว ทำให้โครงการต้องล่าช้าไปกว่ากำหนดเดิมมาก และอาจจะมีหัวข้อไม่ครอบคลุมสภาพปัจจุบันในกระบวนการยุติธรรมได้อย่างทั่วถึง

2. เนื่องจากเป้าหมายหลักของโครงการเปลี่ยนจากการหาโจทย์วิจัยที่ตรงกับความต้องการของผู้ใช้งานวิจัย ไปสู่การสร้างความเคลื่อนไหวเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งมีสภาพปัจจุบันที่สำคัญส่วนหนึ่งคือ การขาดการมองภาพรวมของกระบวนการยุติธรรม เป้าหมายในการออกแบบโครงการจึงไปมุ่งที่ปัญหาในภาพรวมของระบบ และพยายามทำให้เห็นภาพที่ชัดและง่ายต่อความเข้าใจเพื่อสามารถสื่อสารกับประชาชนได้ จึงทำให้ผลที่ได้จากการนี้เป็นข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางและมาตรการต่าง ๆ ในภาพรวม ไม่ได้ลงลึกไปถึงวิธีการในการแก้ปัญหาในรายละเอียดในการดำเนินขั้นตอนไป จึงสมควรนำเอาประเด็นต่าง ๆ ที่ได้จากการนี้ไปขยายภาพลงลึกในรายละเอียดในส่วนต่าง ๆ ต่อไป

3. แม้ผลลัพธ์ที่ได้จากการในทางวิชาการอาจจะยังไม่สมบูรณ์ แต่โครงการนี้มีจุดเด่นที่สามารถสร้างเครือข่ายและแนวร่วมในระหว่างผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรม นักวิชาการ นักการเมือง องค์กรพัฒนาเอกชน ที่ตระหนักถึงปัญหาและความจำเป็นในการพัฒนากระบวนการยุติธรรมที่จะมาร่วมกันระดมความคิดเพื่อแก้ปัญหา ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นวิวัฒนาการที่สำคัญก้าวหนึ่งของการพัฒนากระบวนการยุติธรรมของประเทศไทย นอกจากนี้ โครงการนี้ยังสามารถทำให้สาธารณะได้เริ่มมองเห็นถึงความสำคัญของกระบวนการยุติธรรม และความจำเป็นในการที่จะต้องมีการแก้ไขปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมอย่างจริงจัง

4. จากผลการสำรวจความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมการสัมมนาในการนำเสนอ “ยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนากระบวนการยุติธรรมไทย” ทุกคนเห็นด้วยกับแนวทางของยุทธศาสตร์ดังกล่าว (จากแบบสอบถามที่ตอบเข้ามา 65 ราย 49 รายตอบว่าเห็นด้วยมาก และ 16 รายตอบว่าเห็นด้วย) และผู้เข้าร่วมการสัมมนาส่วนใหญ่เห็นว่ายุทธศาสตร์ที่นำเสนอครอบคลุมและสามารถแก้ปัญหาได้ (44 รายตอบว่าครอบคลุม 20 รายตอบว่ายังต้องเพิ่มเติมมากอย่าง) นอกจากนี้ ยังมีข้อเสนอแนะที่ให้มีการดำเนินโครงการในลักษณะเช่นนี้ต่อไป แต่เห็นควรปรับปรุงให้สามารถตอบคำถามในเชิงลึกมากขึ้น และให้พยายามนำยุทธศาสตร์เหล่านี้ไปปรับเป็นยุทธวิธีที่จะนำไปพัฒนากระบวนการยุติธรรมให้ได้ผลจริง (โปรดดูผลสรุปแบบสอบถามที่แนบ)

*****

ยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนากำรบวนการยุติธรรมไทย

สารบัญ

หน้า

1. สภาพปัจจุหากระบวนการยุติธรรมไทย	1
2. วิสัยทัศน์กระบวนการยุติธรรมไทย	6
3. กระบวนการทัศน์ใหม่ในการบริหารงานยุติธรรม	7
4. ยุทธศาสตร์การพัฒนากระบวนการยุติธรรมไทย	7
5. แนวทางสู่สัมฤทธิผล	18
ตารางที่ 1 : ตารางเปรียบเทียบกระบวนการทัศน์ในการบริหารงานยุติธรรม	21
ตารางที่ 2 : ตารางสรุปสภาพปัจจุหาและแนวทาง/มาตรการในการแก้ไข ปรับปรุง	22

ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบวนการยุติธรรมไทย

ดร.กิตติพงษ์ กิตยารักษ์*

1. สภาพปัจุหะกระบวนการยุติธรรมไทย

จากการที่สถาบันกฎหมายอยู่ภายใต้จัดการสัมมนาในโครงการฯ ที่ความคิดเพื่อการพัฒนาระบวนการยุติธรรมไทย โดยระดมความคิดเห็นจากบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม นักวิชาการ องค์กรเอกชนและประชาชนผู้สนใจอย่างต่อเนื่องหลายครั้ง และได้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสถานการณ์และสภาพปัจุหะ ตลอดจนสถานภาพองค์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมควบคู่กันด้วย ทำให้สามารถประมวลสภาพปัจุหะกระบวนการยุติธรรมไทยได้ดังนี้

1. ปัจุหะเกี่ยวกับโครงสร้างกระบวนการยุติธรรมไทย

กระบวนการยุติธรรมไทยถูกวางโครงสร้างในลักษณะที่ไม่มีการบริหารงานยุติธรรมในภาพรวม โดยองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมจะแบ่งแยกความรับผิดชอบและการบริหารงานออกเป็นส่วน ๆ โดยไม่มีความเชื่อมโยงหรือความรับผิดชอบต่อกันเท่าที่ควร กล่าวคือ เดิมนั้นกระทรวงยุติธรรมซึ่งควรเป็นแกนกลางในการบริหารงานยุติธรรมให้มีความเชื่อมโยงกันทั้งกระบวนการตามหลักสากล แต่ก็ถูกวางโครงสร้างให้เป็นเพียงกระทรวงธุรการของศาลยุติธรรม เพิ่งจะมีการแยกศาลยุติธรรมออกไปตามรัฐธรรมนูญนี้เอง ส่วนอัยการเติมสังกัดกระทรวงยุติธรรมแล้วกลับถูกโอนไปสังกัดกระทรวงมหาดไทย จนกระทั่งต่อมาเป็นหน่วยงานในกำกับดูแลของนายกรัฐมนตรีโดยไม่สังกัดกระทรวงทบวงใด สำหรับตำรวจเดิมสังกัดกระทรวงมหาดไทยแล้วถูกโอนไปเป็นหน่วยงานในกำกับดูแลของนายกรัฐมนตรีเช่นเดียวกับอัยการ และในส่วนของราชทัณฑ์ยังคงอยู่ในสังกัดกระทรวงมหาดไทยมาโดยตลอด การดำเนินการของแต่ละองค์กรมีเพียงข้อต่อสั้น ๆ ที่ยืดโยงกัน แต่ต่างฝ่ายต่างทำโดยไม่มีระบบประสานให้ร่วมมือกัน สภาพปัจุหะที่เกี่ยวกับโครงสร้างที่บกพร่องและผิดล้วนของกระบวนการยุติธรรมไทยได้ก่อให้เกิดปัจุหะที่อาจแยกแยะได้ ดังนี้

- ขาดเป้าหมายและทิศทางการพัฒนาระบวนการยุติธรรมในภาพรวม ทั้งนี้ เพราะผู้บริหารในกระบวนการยุติธรรม มักจะคิดถึงแต่องค์กรของตนมากกว่าระบบยุติธรรมในภาพรวม ทำให้กระบวนการยุติธรรมทั้งระบบขาดวิสัยทัศน์ของการพัฒนาไปสู่อนาคต
- ไม่สามารถกำหนดนโยบายทางกฎหมายและนำนโยบายไปปฏิบัติอย่างมีสัมฤทธิผล การขาดศูนย์รวมที่สามารถกำหนดนโยบายที่ผูกพันองค์กรในกระบวนการยุติธรรมได้ทั้งหมด ทำให้เกิดปัจุหะเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายทางกฎหมายและการนำนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งทำให้เกิดปัจุหะเกี่ยวกับประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรม
- ขาดความร่วมมือกัน การที่เน้นผลลัพธ์เจาะพะของหน่วยงานของตน โดยไม่มองถึงผลลัพธ์เจาะพะของกระบวนการยุติธรรมโดยรวมและการที่ไม่มีกระบวนการที่จะร่วมคิดร่วม

* ผู้ประสานงานโครงการพัฒนาระบบกฎหมายไทย; น.บ.(เกียรตินิยม) จุฬาฯ, นบพ., LL.M. (International Economic Law) Cornell, LL.M. Harvard, J.S.D. Stanford

ทำงานอย่างจริงจัง ทำให้ขาดการร่วมมือประสานงานกัน แต่กลับทำงานช้าช้อนในเชิงสร้างอาณาจักรแห่งอำนาจของงานตน

● ขาดระบบการบริหารจัดการที่ดี การที่กระบวนการยุติธรรมมีโครงสร้างที่กระจัดกระจายเช่นนี้ ทำให้เกิดปัญหาความช้าช้อนของงานและการใช้งบประมาณที่ไม่ได้ประโยชน์สูงสุด

2. ปัญหาเกี่ยวกับโครงสร้างระบบการดำเนินคดีอาญา

ระบบการดำเนินคดีอาญาของไทยมีสภาพปัญหาที่อาจพิจารณาแยกแยะโดยลำดับของกระบวนการ ดังนี้

● มีการนำคดีเข้าสู่ระบบยุติธรรมมากเกินสมควร ในประเทศไทยจะมีกฎหมายที่กำหนดให้นำโทษทางอาญามาใช้กับพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎหมายเป็นจำนวนมาก (overcriminalization) แม้ว่าพฤติกรรมเหล่านั้นจะเป็นเพียงการกระทำที่กฎหมายกำหนดว่าเป็นความผิด (mala prohibita) ไม่ใช่เป็นอาชญากรรมโดยแท้ (mala in se) นอกจากนั้นกระบวนการยังมีลักษณะของการตั้งรับ ไม่มีบทบาทเชิงรุกในการรณรงค์เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดอาชญากรรม ทำให้มีลักษณะเป็นการตั้งคดีเข้ามาสู่เข้าสู่ระบบยุติธรรมที่เป็นทางการมากเกินสมควร โดยไม่เปิดช่องให้ชุมชนและประชาชนมีโอกาสเข้ามายัดการกับพฤติกรรมที่มีลักษณะฝ่าฝืนกฎหมาย แต่ไม่ถึงขั้นที่จะต้องเข้ามาเป็นคดีในระบบงานยุติธรรม นอกจากนั้นเมื่อมีพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎหมาย หรือข้อพิพาทเข้ามาในระบบก็ไม่มีกระบวนการในการกลั่นกรองหรือเบี่ยงเบนคดี (screening/diversion) ออกจากขั้นตอนกระบวนการยุติธรรมตามปกติ แต่จะส่งเรื่องทุกประเภทไปสู่ศาล ก่อให้เกิดปัญหาคดีล้นศาลและผู้ต้องขังล้นเรือนจำ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมโดยรวม

● ยังขาดระบบการตรวจสอบการตรวจค้นและจับกุมที่มีประสิทธิภาพ ที่ผ่านมาสามารถตรวจค้น จับกุมได้โดยง่าย โดยที่กฎหมายไม่ได้ให้องค์กรื่นในกระบวนการยุติธรรมเข้ามายกเว้นการตรวจสอบ เพราะพื้นฐานความคิดทางกฎหมายในช่วงที่ผ่านมาสำหรับประเทศไทยอาจเน้นไปที่ความสะดวกในการควบคุมอาชญากรรมอย่างเดียว แม้จะให้ฝ่ายปกครองเข้ามาทำหน้าที่กลั่นกรอง ตรวจสอบการออกหมายจับ แต่ก็ขาดประสิทธิภาพ เพราะฝ่ายปกครองไม่ใช่ผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการดำเนินคดีโดยตรง อีกทั้งตำรวจนายังมีอำนาจเด็ดขาดในการพิจารณาว่าจะให้ประกันตัวหรือไม่ จึงมักจะใช้วิธีจับก่อนแล้วค่อยหาพยานหลักฐานภายหลังจากผู้ต้องหาเงย แต่อย่างไรก็ได้ปัญหานี้ได้รับการคลี่คลายไปในระดับหนึ่งแล้ว โดยรัฐธรรมนูญกำหนดให้ศาลเป็นผู้ตรวจสอบการออกหมายจับ หมายค้น ซึ่งมีการใช้บังคับในส่วนของการออกหมายค้นไปแล้ว ส่วนใหญ่จะมีการบังคับใช้ภายใน 5 ปี นับแต่รัฐธรรมนูญมีผลบังคับใช้ อันถือได้ว่าเป็นการพัฒนาโครงสร้างให้สอดคล้องกับหลักสากล อย่างไรก็ตามยังต้องมีการปรับปรุงในเรื่องมาตรฐานของระบบการตรวจสอบและการอำนวยความสะดวกของศาลซึ่งจะต้องพัฒนาให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อให้สามารถเป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพของผู้ที่ถูกกล่าวหาในความเป็นจริงมิใช่เป็นเพียงแต่ในรูปแบบเท่านั้น

● ระบบการสอบสวนและฟ้องร้องมีการแยกจากกันโดยเด็ดขาดทำให้การดำเนินคดีขาดประสิทธิภาพ โดยที่การสอบสวนและฟ้องร้องเป็นขั้นตอนเดียวกันในการตรวจสอบให้ได้ความจริงที่แน่ชัดก่อนขั้นตอนของการดำเนินคดีในศาล แต่ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยกลับว่างระบบให้แยกการสอบสวนกับการฟ้องร้องออกจากกันโดยให้ตรวจ คือ พนักงานสอบสวน มีอำนาจสอบสวนอย่างอิสระและมีลักษณะเป็นการผูกขาด มีการตรวจสอบจากองค์กรอื่นในกระบวนการยุติธรรมค่อนข้างน้อย อัยการซึ่งเป็นผู้มีหน้าที่สั่งคดีและต้องไปว่าความในศาลกลับมิได้เข้าไปรู้เห็นการดำเนินการในกระบวนการพยานหลักฐาน ต้องรอดูจนตรวจซึ่งเป็นพนักงานสอบสวนดำเนินการจนเสร็จสิ้นไปแล้วและส่งเป็นเพียงตัวหนังสือมาให้ อัยการพิจารณาหาความจริงจากตัวหนังสือที่ตรวจจัดทำให้ประสิทธิภาพในการกลั่นกรองคดีและการนำสืบพยานหลักฐานต่อศาลนั้นลดลงกว่าที่ควรจะเป็นอย่างมาก

● ระบบการสั่งคดีของอัยการยังต้องมีการปรับปรุง นอกจากนี้การสั่งคดีของอัยการ กฎหมายไทยก็มิได้วางกระบวนการแก้ไขเพื่อผู้กระทำผิดรองรับให้กับกรณีที่อัยการสั่งไม่ฟ้อง เพราะการคุมประพฤติของไทยจะเข้ามาเกี่ยวข้องต่อเมื่อภายหลังมีคำพิพากษาของศาลที่ให้ร้องลงโทษ ดังนั้น หากอัยการจำเป็นต้องสั่งไม่ฟ้อง เพราะการดำเนินคดีนั้นจะไม่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณก์ไม่มีมาตรการดูแลไม่ให้ผู้ต้องหากลับมากระทำความผิดซ้ำอีก ซึ่งก็มีส่วนทำให้อัยการมักจะต้องสั่งฟ้องคดีเล็กน้อยไปสู่ศาลโดยไม่ใช่ดุลพินิจในการกลั่นกรองคดีที่เหมาะสม นอกจากนี้ปัญหาที่สำคัญในเชิงโครงสร้างอีกประการหนึ่งเกี่ยวกับขั้นตอนนี้ยังได้แก่ การที่กฎหมายไทยให้สิทธิแก่ผู้ที่อ้างว่าเป็นผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาต่อศาลได้เองอย่างกว้างขวาง โดยไม่มีระบบประสานคดี ดังนั้นหากผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาแล้วนำสืบพยานหลักฐานบอกพร่อง จนศาลยกฟ้องก็ย่อมระบบต่อสิทธิในการดำเนินคดีนั้นของอัยการ อันอาจทำให้คดีของรัฐเสียหายในกรณีคดีความผิดต่อแผ่นดิน อีกทั้งในกรณีที่ ฯ ไป ระบบของไทยก็ให้สิทธิแก่ผู้เสียหายอย่างมากในการนำมาตรการทางอาญามาเป็นเครื่องมือบีบบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้ทางแพ่งซึ่งกระบวนการต่อระบบการบริหารงานคดีอาญาอย่างมาก

● ยังมิได้ให้ความสำคัญกับศาลชั้นต้นเท่าที่ควร โดยที่ตามโครงสร้างของกฎหมายและการบริหารงานระบบศาลของไทยเน้นความสำคัญไปที่ศาลสูง ทั้งในเรื่องอัตราชั้นตำแหน่งและการเปิดโอกาสให้มีการอุทธรณ์ฎีกาได้อย่างกว้างขวาง โดยที่มิได้ให้ความสำคัญเท่าที่ควรกับการพิจารณาของศาลชั้นต้น โดยเชื่อว่าศาลสูงมีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะตรวจสอบแก้ไขข้อผิดพลาดของศาลชั้นต้นได้ ทั้ง ฯ ที่ศาลสูง มิได้สัมผัสกับพยานหลักฐานเอง แต่ตรวจสอบจากเอกสารที่ศาลชั้นต้นจดบันทึกซึ่งไม่ต่างอะไรกับการเชือตือพยานบอกเล่า ซึ่งนอกจากจะทำให้มีปัญหาเชิงประสิทธิภาพและทำให้คดียืดยาวล่าช้ากระบวนการลิทธิของผู้ที่เกี่ยวข้องแล้ว ยังทำให้ทิศทางการบริหารกระบวนการยุติธรรมยิ่งผิดส่วนออกไปมากขึ้นด้วย

● การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายในคดีอาญาอย่างขาดประสิทธิภาพ และไม่เพียงพอ การให้ความช่วยเหลือในคดีอาญาส่วนใหญ่จะเป็นในรูปหมายขอแรงที่ศาลตั้งและหน่วยงานบางหน่วยที่จัดกิจกรรมประเท่านี้ แต่ยังมิได้เป็นกิจจะลักษณะที่แท้จริง และใน การปฏิบัติหน้าที่ยังมีปัญหาในเรื่องของประสิทธิภาพของทนายที่มาให้ความช่วยเหลือ จำนวน

นายที่ไม่พอดีกับความต้องการ และงบประมาณค่าใช้จ่ายในการต่อสู้ดีและค่าตอบแทนที่นายได้รับ

3. ปัญหาที่เกิดจากการปฏิบัติโดยไม่ชอบธรรมจากบุคคลในกระบวนการยุติธรรมอันเป็นการล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชน

สภาพปัญหานี้มีปรากฏในหลายรูปแบบ เช่น

- การคุ่มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา ซึ่งมีทั้งการใช้วิธีการอันมิชอบเพื่อให้ได้คำให้การรับสารภาพในชั้นสอบสวน การสร้างเงื่อนไขหรืออุปสรรคเกินสมควรในทางกีดขวาง การปล่อยชั่วคราว การนำผู้ถูกกล่าวหาที่อยู่ระหว่างสอบสวนหรือพิจารณาคดีไปชั่งประจำกับนักโทษเด็ดขาดและการประจำต่อสาธารณชนในรูปแบบต่าง ๆ เป็นต้น

- การละเลยไม่คุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายและพยานเท่าที่ควร ในบางกรณีผู้เสียหายซึ่งได้รับผลร้ายจากอาชญากรรมแล้วแทนที่จะได้รับการช่วยเหลือจากกระบวนการยุติธรรมกลับถูกละเมิดสิทธิจากบุคคลในกระบวนการยุติธรรมซึ่งก็เป็นการไม่มีมาตรการคุ้มครองที่จริงจัง ทำให้เป็นการยากที่ประชาชนผู้ไม่มีส่วนได้เสียโดยตรงจะเข้ามาให้ความร่วมมือกับกระบวนการยุติธรรม

- การเลือกปฏิบัติ โดยคดติหรือด้วยเจตนาทุจริตซึ่งก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมหรือเกิดการละเลยในการบังคับใช้กฎหมาย

- การใช้ดุลยพินิจที่ไม่เที่ยงธรรม ซึ่งมีปรากฏทุกขั้นตอนของการกระบวนการยุติธรรมอันทำให้เกิดความอยุติธรรม

- การฉ้อราษฎร์บังหลวง ซึ่งไม่ต่างอะไรกับการเป็นโจรในเครื่องแบบซึ่งแม่บังครั้งอาจมีการสมยอมของผู้มีส่วนได้เสีย แต่ก็เป็นการป้อนทำลายหลักนิติธรรมและจริยธรรมของสังคม และทำลายความศรัทธาที่มีหัวหน้าจะพึงมีต่อกระบวนการยุติธรรมด้วย

- การทำงานที่ล่าช้า ซึ่งมีทั้งการล่วงเวลาหรือไม่เอาใจใส่หรือจากขั้นตอนของระบบที่ผู้เกี่ยวข้องเองไม่พยายามปรับปรุงแก้ไขให้เกิดสัมฤทธิผลอย่างจริงจัง เช่น การพิจารณาให้ประกันตัวอย่างล่าช้าโดยไม่มีเหตุผลอันสมควรหรือกรณีมีการเลื่อนคดีอยู่เนื่อง ๆ เป็นต้น

4. กระบวนการยุติธรรมขาดประสิทธิภาพในการควบคุมอาชญากรรม ซึ่งมีหลายประเด็นอันควรพิจารณาดังนี้

- ขาดการจัดการอย่างเหมาะสมกับการกระทำความผิดแต่ละระดับกระบวนการยุติธรรมไทยยังขาดการจำแนกที่ชัดเจนเกี่ยวกับวิธีจัดการอย่างเหมาะสมกับกลุ่มการกระทำความผิดแต่ละระดับ โดยที่การกระทำความผิดต่อกฎหมายอาจแบ่งตามระดับความหนักเบาของผลร้ายที่มีต่อสังคม (ประกอบกับระดับโอกาสที่ผู้กระทำความผิดจะกลับตัวได้) ออกได้เป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1) อาชญากรรมรายใหญ่ เช่น องคกรอาชญากรรมคามนุษย์ข้ามชาติ, ขบวนการทำลายป่าขนาดใหญ่, กลุ่มฉ้อราษฎร์บังหลวงในระดับสูง, ผู้ผลิตและค้ายาเสพติดรายใหญ่, ขบวนการฉ้อฉลเงินจำนวนมากในสถาบันการเงิน 2) อาชญากรรมรายย่อย เช่น คนร้าย ท้า ๆ ไป 3) การกระทำความผิด เพราะความคิดที่ผิดพลาดซึ่งผู้กระทำไม่มีนิสัยเป็นอาชญากร 4) การกระทำความผิดเพื่อ

ฝ่ายนักกฎหมาย ชั้นทั้ง 4 ประเภทนี้ กระบวนการยุติธรรมควรมีการบริหารจัดการที่แตกต่างกัน แต่โดยเหตุที่ตลอดเวลาที่ผ่านมากระบวนการยุติธรรมไทยขาดการบริหารอย่างเป็นกระบวนการ จึงเกิดการมองแยกส่วนไปอีกทางหนึ่งว่าในเรื่องของการป้องกัน มิให้การกระทำผิด ทั้ง 4 ประเภทนี้เกิดขึ้นนั้น เป็นหน้าที่ของตำรวจโดยเฉพาะ และเมื่อพ้นจากความสามารถของตำรวจที่จะป้องกันได้จึงเกิดการกระทำผิดขึ้นมาแล้วก็เป็นภาระของตำรวจ โดยเฉพาะอีกว่าจะสามารถติดตามจับกุมผู้กระทำผิดได้หรือไม่ ซึ่งในกรณีที่มีการจับกุม ทิศทางการจัดการของกระบวนการยุติธรรมไทยก็คือ การผลักดันให้คดีเกือบทั้งหมดเข้าสู่ขั้นตอนการพิจารณาพิพากษาของศาล แม้อาจมีการแบ่งความแตกต่างบ้างก็เพียงเรื่องการแบ่งตามอัตราโทษที่มีผลต่ออำนาจการเปรียบเทียบปรับและวิธีพิจารณาบางประการในชั้นศาลตามกฎหมายในเชิงพิธีการเท่านั้น แต่ในแง่เนื้อหาแล้วไม่มีกระบวนการทัศน์ที่ชัดเจนในการจัดการกับการกระทำผิดทั้ง 4 ประเภทให้ไปสู่ทิศทางที่เหมาะสม ทำให้ได้กระบวนการยุติธรรมขาดประสิทธิภาพในการควบคุมอาชญากรรม

- ขาดประสิทธิภาพในการปราบปรามอาชญากรรมรายใหญ่ โดยที่ผ่านมาอาชญากรรมรายใหญ่จริง ๆ ที่จะถูกดำเนินคดีในกระทุ่งน้ำใหญ่การลงโทษอย่างจริงจังนั้น มีน้อยรายมาก ส่วนใหญ่ยังคงลอยนวลอยู่ในสังคมอย่างเชิดหน้าชูตา

- ปริมาณคดีที่ศาลมีฟ้องมีสูงมาก เมื่อเทียบกับในต่างประเทศที่มีระบบการกลั่นกรองคดีและการดำเนินคดีที่มีประสิทธิภาพ

5. กระบวนการยุติธรรมขาดประสิทธิภาพในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด

กระบวนการยุติธรรมยังขาดประสิทธิภาพในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด ความสำเร็จของกระบวนการยุติธรรมมิได้อยู่ที่เพียงการควบคุมอาชญากรรมได้เท่านั้น แต่จะต้องฟื้นฟูแก้ไขผู้กระทำผิดให้สามารถกลับตนเป็นพลเมืองดีของสังคมโดยไม่หวานกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก ซึ่งในส่วนของกระบวนการยุติธรรมไทยยังไม่อาจเรียกได้ว่าประสบความสำเร็จในส่วนนี้ กล่าวคือ

- ยังคงละเลยหรือมองข้ามความสำคัญของการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด โดยความคิดของนักกฎหมายในกระบวนการยุติธรรมยังผูกติดกับเพียงการวินิจฉัยข้อถกเถียงของการกระทำ แต่หลังจากการชี้ข้อถกเถียงนั้นแล้ว ผู้กระทำผิดจะได้กลับตัวเป็นคนที่มีประโยชน์แก่สังคมได้หรือไม่ เพียงโดยมีการคำนึงถึงน้อยมาก โดยสังเกตได้จากระบบที่เป็นอยู่ ผู้แต่จะผลักดันคดีเข้าสู่ขั้นตอนของศาลและผลักดันผู้กระทำผิดเข้าสู่เรือนจำนักโทษมีมากเกินกำลังของราชทัณฑ์ที่จะรับได้

- ไม่มีการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดก่อนขั้นตอนของศาล ทำให้บุคคลผู้กระทำผิดไม่ว่าจะเป็นข้อหาเล็กน้อยแค่ไหนก็จะต้องถูกฟ้องศาลทุกราย ทำให้มีประวัติติดตัวและอาจจะมีโอกาสที่จะหวานกลับมาทำผิดซ้ำอีก

- ระบบราชทัณฑ์ยังไม่สามารถแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดได้อย่างแท้จริง โดยมีบุคคลจำนวนมากที่ความมีวิธีแก้ไขฟื้นฟูโดยทางเลือกทางอื่น เช่น กรณีผู้เสพยาเสพติด ควร

ส่งเข้าสถานบำบัดรักษาโดยเฉพาะ แต่กลับถูกส่งไปจำคุก ซึ่งนอกจากไม่ได้แก่ไขพื้นฟูแล้วยังอาจเกิดการถ่ายทอดพฤติกรรมในการกระทำผิดและหวานกลับมาทำผิดซ้ำหรือร้ายแรงกว่าเดิม

6. กระบวนการยุติธรรมขาดการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากประชาชน

กระบวนการยุติธรรมของไทย มีลักษณะเป็นกระบวนการของรัฐที่มีมุ่งมองของการใช้อำนาจมากกว่าการให้บริการด้านความยุติธรรม และเป็นกระบวนการที่มีลักษณะปิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชนหรือองค์กรภายนอกระบบงานยุติธรรม ประชาชนจะมีบทบาทน้อยมากในการเข้าร่วม กิจกรรม ร่วมรับทราบปัญหาอุปสรรค ร่วมกำหนดนโยบายตลอดจนร่วมในการโยกย้ายแต่ตั้งและให้ความดีความชอบ นอกจากนี้แม้แต่เรื่องที่กระบวนการยุติธรรมต้องการขอความร่วมมือจากประชาชน เช่น การขอให้มาเป็นพยาน ก็จะทำในลักษณะการใช้อำนาจบังคับโดยหมายเรียก ไม่มีการอ่านวิจารณ์ความสะดวก การให้ค่าตอบแทนที่เหมาะสมและการคุ้มครองความปลอดภัย ทำให้กระบวนการยุติธรรมมีปัญหาจากการขาดการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากประชาชน อันเป็นหัวใจของความล้ำเรื่องของกระบวนการยุติธรรม

7. กระบวนการยุติธรรมขาดองค์ความรู้และศักยภาพในการพัฒนา โดยที่บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับการปฏิบัติงานตามบรรทัดฐานและระเบียบปฏิบัติที่มีอยู่เดิม ในขณะที่สังคมมีความ слับซับซ้อนและมีการพัฒนามากขึ้น ทำให้กระบวนการยุติธรรมเกิดปัญหาไม่สามารถจัดการกับปัญหาอาชญากรรมใหม่ ๆ ที่มีความ слับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น องค์ความรู้จากการศึกษาวิจัยต่าง ๆ ที่มีอยู่ไม่ทันสมัยและไม่เพียงพอ นอกจากนี้สถาบันการศึกษาและหน่วยงานทางวิชาการในหน่วยงานที่มีอยู่ก็ไม่มีความเข้มแข็งและศักยภาพเพียงพอในการพัฒนาองค์ความรู้ด้านกฎหมายอาญาและการกระบวนการยุติธรรม และหากมีการนำเอามาตรการใหม่ ๆ ที่ทันสมัยมาใช้กระบวนการยุติธรรมก็ยังมีปัญหาเกี่ยวกับศักยภาพของบุคลากรและองค์กรที่เกี่ยวข้องในการนำเอามาตรการเหล่านั้นมาใช้ในความเป็นจริงอีกด้วย

8. บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมขาดจิตสำนึกและขาดทัศนคติที่ดีในการให้บริการความยุติธรรมแก่ประชาชน เนื่องจากลักษณะของกระบวนการยุติธรรมที่มีภาพลักษณ์ในเชิงอำนาจ ทำให้บุคลากรบางส่วนขาดจิตสำนึกและทัศนคติในเชิงการให้บริการความยุติธรรม กับประชาชน แต่มีทัศนคติเชิงอำนาจนิยมและติดยึดในระบบเจ้าชูนูญนาย การคัดเลือกบุคคลเข้าทำงานในกระบวนการยุติธรรมที่ไม่ให้ความสำคัญด้านคุณธรรมและจริยธรรมเท่ากับความสามารถในด้านความรู้ ตลอดจนลักษณะของการทำงานที่ไม่ปลูกฝังให้เห็นความสำคัญของการให้ความยุติธรรมมีส่วนช่วยเสริมทัศนคติเช่นนี้

2. วิสัยทัศน์กระบวนการยุติธรรมไทย

- มีประสิทธิภาพในการควบคุมอาชญากรรมและรักษาความสงบสุขของสังคม
- เคารพและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน
- บังคับใช้กฎหมายอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม

- มีทัศนคติและภาพลักษณ์ของการให้บริการด้านความยุติธรรม
- มีความโปร่งใสเปิดรับความร่วมมือและการตรวจสอบจากประชาชน
- มีการพัฒนาองค์ความรู้และวิทยาการจัดการให้เท่าทันการพัฒนาของสังคม

3. กระบวนการทัศน์ใหม่ในการบริหารงานยุติธรรม

สภาพปัจุจุหานี้เกิดขึ้นกับกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยดังที่กล่าวมานี้ สาเหตุส่วนหนึ่งมาจากแนวคิดและมุ่งมองในการบริหารงานยุติธรรมที่ไม่เหมาะสม ดังนั้นในการที่จะกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนากระบวนการยุติธรรม จึงมีความจำเป็นต้องมีการปรับกระบวนการทัศน์ในการบริหารงานยุติธรรมเสียใหม่ให้ทันสมัยและเหมาะสม โดยมีประเด็นที่เป็นกรอบความคิดหลัก ๆ ดังนี้

- ปรับกระบวนการยุติธรรมที่มีทัศนคติเชิงอำนาจไปสู่การให้บริการด้านความยุติธรรม
- มีมุ่งมองในการทำงานที่คำนึงถึงผลลัพธ์ของกระบวนการยุติธรรมโดยรวมมากกว่าของหน่วยงาน
- เน้นการป้องกันควบคู่กับการปราบปรามอาชญากรรม
- เน้นการสร้างทางเลือกใหม่ที่ไม่นำคดีเข้าสู่ระบบยุติธรรมและระบบศาล โดยไม่จำเป็น
- เน้นการฟื้นฟูแก้ไขมากกว่าการลงโทษ
- เน้นการอำนวยความยุติธรรมอย่างสร้างสรรค์ (restorative justice)มากกว่าการแก้แค้นทดแทน (retributive justice)
- เน้นการสร้างระบบที่มีความโปร่งใส การตรวจสอบควบคู่กับบุคลากรที่มีคุณธรรม
- คำนึงถึงความเสมอภาคของชายหญิงและคุ้มครองสิทธิผู้ต้องโอกาส
- ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาสังคม
- คำนึงถึงมาตรฐานความเป็นสากลและความร่วมมือระหว่างประเทศในระดับโลกกว้างนี้

4. ยุทธศาสตร์การพัฒนากระบวนการยุติธรรมไทย

เมื่อได้พิจารณาถึงสภาพปัจุจุหานกระบวนการยุติธรรมไทย และได้กำหนดวิสัยทัศน์ หรือภาพของกระบวนการยุติธรรมอันเป็นที่พึงประสงค์ของสังคมไทย ตลอดจนได้พิจารณาถึงกรอบกระบวนการทัศน์ใหม่ในการบริหารงานยุติธรรมที่จะนำไปสู่วิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้แล้ว เท็นควรกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนากระบวนการยุติธรรมไทย เพื่อบรรลุถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 : ปรับปรุงระบบการบริหารงานยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพ

เนื่องจากกระบวนการยุติธรรมประกอบด้วย องค์กรหลายหน่วยงานที่เข้ามาทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุถึงเป้าหมายในการอำนวยความสะดวกยุติธรรม การทำงานร่วมกันในลักษณะของกระบวนการเช่นนี้ ทางระบบการบริหารจัดการขาดประสิทธิภาพ ก็อาจส่งผลกระทบต่อทิศทางและเป้าหมายของการดำเนินการ ทำให้เกิดปัญหาดังเช่นที่เป็นอยู่ จึงขอเสนอมาตรการในการปรับปรุงระบบการบริหารงานยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นดังนี้

1. จัดให้มีคณะกรรมการนโยบายยุติธรรมแห่งชาติ มีหน้าที่ในการจัดทำแผนนโยบายยุติธรรมแห่งชาติ และมีหน้าที่ในการติดตามประเมินผลสำเร็จของการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนดังกล่าว โดยให้คณะกรรมการชุดนี้ มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม เป็นประธาน มีคณะกรรมการประจำอยู่ หัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทั้งหมด ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้แทนองค์กรเอกชนที่เกี่ยวข้อง โดยมอบให้หน่วยงานในกระทรวงยุติธรรมทำหน้าที่เป็นฝ่ายเลขานุการของคณะกรรมการชุดนี้

2. จัดโครงสร้างกระทรวงยุติธรรมใหม่ให้เป็นศูนย์กลางของการบริหารงานยุติธรรม หลังจากที่ศาลยุติธรรมได้แยกออกจากกระทรวงยุติธรรมและมีหน่วยงานอธิการที่เป็นอิสระจากฝ่ายบริหารดังที่ได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 275 แล้ว จึงสมควรที่จะปรับปรุงโครงสร้างกระทรวงยุติธรรมเสียใหม่ ให้เป็นองค์กรหลักในการบริหารงานยุติธรรมในทุกระดับ ยกเว้นส่วนที่เกี่ยวกับการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล โดยให้มีองค์กรที่เกี่ยวข้องเข้ามาอยู่ในสังกัด อาทิเช่น กรมสอบสวนพิเศษ กรมราชทัณฑ์ กรมคุณประพฤติและแก้ไขพิรุณสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ เป็นต้น

3. จัดให้มีระบบข้อมูลรวมของกระบวนการยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพ ข้อมูลที่ครบถ้วนและถูกต้อง เป็นสิ่งที่สำคัญมากต่อระบบบริหารงานยุติธรรม ทั้งในส่วนของการวางแผนนโยบายยุติธรรมระดับชาติ และในการปฏิบัติงานของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งจะต้องมีการร่วมมือประสานงานกันในทุกระดับชั้น จึงจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาระบบการเก็บข้อมูลที่มีประสิทธิภาพของทุกหน่วยงาน และเชื่อมโยงระบบข้อมูลเข้าเป็นระบบเดียวกัน ไม่ใช่แยกกันดำเนินการดังเช่นในปัจจุบัน

4. จัดสรรงบประมาณอย่างพอเพียงให้กับงานด้านยุติธรรม การที่จะปรับปรุงระบบการบริหารงานยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพนั้น รัฐมีความจำเป็นต้องให้งบประมาณที่พอเพียงในการพัฒนาระบบการบริหารงานยุติธรรมและบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมอย่างจริงจัง

ยุทธศาสตร์ที่ 2 : ปรับปรุงระบบการดำเนินคดีให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ระบบการดำเนินคดีที่รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ เป็นหัวใจสำคัญของความสำเร็จของกระบวนการยุติธรรม ระบบการดำเนินคดีอาญาของไทยยังมีปัญหาอยู่มาก ทั้งในแง่ของประสิทธิภาพในการค้าหาความจริง ความล่าช้า และการละเมิดสิทธิของบุคคลเกินสมควร จึงเห็นควรมีมาตรการในการปรับปรุงระบบการดำเนินคดีให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นดังนี้

1. ส่งเสริมให้มีมาตรการในการลดปริมาณคดีที่จะเข้าสู่ระบบงานยุติธรรม ปัญหาความล่าช้าในการดำเนินคดี ส่วนหนึ่งเกิดจากการที่มีจำนวนคดีที่เข้าสู่ระบบยุติธรรมมากเกินสมควร อันมีสาเหตุมาจากการเหตุผลหลายประการ อาทิเช่น มีการนำเอกสารกฎหมายอาญาและโทษทางอาญามาใช้เป็นมาตรการในการควบคุมพุทธิกรรมมากเกินสมควร (overcriminalization) มุ่งเน้นการปราบปรามโดยให้ความสำคัญกับการป้องกันอาชญากรรมน้อยเกินไป ขาดมาตรการในการไกล่เกลี่ยและประนีประนอมข้อพิพาทเล็กน้อย ทำให้คดีทุกประเภทต้องเข้ามาสู่ระบบงานยุติธรรม จึงสมควรให้มีมาตรการดังนี้

● ลดการนำเอามาตรการทางอาญามาใช้ในเรื่องที่ไม่จำเป็น (decriminalization) โดยใช้มาตรการอื่น ๆ ทดแทน เช่น มาตรการทางปกครอง และการปรับทางปกครอง เป็นต้น

● ส่งเสริมให้นำมาตรการป้องกันอาชญากรรมมาใช้อย่างจริงจัง

● ส่งเสริมให้มีมาตรการที่เป็นทางเลือกในการยุติข้อขัดแย้งนอกรอบระบบยุติธรรมตามปกติ (alternative dispute resolutions) ให้มากขึ้น อาทิเช่น ส่งเสริมให้มีการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทหรือความผิดเล็กน้อยในชุมชนให้มากขึ้น เป็นต้น

2. ส่งเสริมให้นำมาตรการในการกลั่นกรองคดีก่อนเข้าสู่ระบบศาลให้มากขึ้น ปัญหาการขาดประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมที่สำคัญข้อนี้ เกิดจากการที่ขาดมาตรการที่หลากหลายในการที่จะจัดการกับคดีหลายประเภทที่เข้ามาสู่ระบบงานยุติธรรม คดีที่เข้ามาสู่ระบบไม่ว่าจะเป็นคดีซึ่งเกิดจากการกระทำโดยพลั่งพลาดหรือโดยประมาท คดีที่เป็นการกระทำความผิดโดยอาชญากรมืออาชีพ หรือคดีร้ายแรงที่กระทำโดยองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ที่จะมีการดำเนินการในลักษณะที่คล้ายกัน กล่าวคือ พนักงานสอบสวนจะรวบรวมพยานหลักฐานและสรุปจำนวนพร้อมความเห็นการสั่งคดีมาสู่พนักงานอัยการ พนักงานอัยการก็จะพิจารณาจำนวนและพยานหลักฐานถ้ามีพยานหลักฐานพอฟ้องก็จะฟ้องคดีไปสู่ศาล กระบวนการในการดำเนินคดีเกือบทั้งหมดจึงต้องไปยุติลงที่ศาล ทำให้เกิดปัญหาคดีล้นศาล ทั้ง ๆ ที่คดีบางประเภทสามารถจะมีมาตรการในการดำเนินการอื่น ๆ ที่ดีกว่า โดยไม่ต้องส่งไปที่ศาล ทำให้ศาลต้องแบกรับภาระเกินสมควร จากคดีเล็ก ๆ น้อย ๆ จนไม่สามารถอุทิศเวลาในการพิจารณาคดีสำคัญ ๆ ได้เพียงพอ และยังก่อให้เกิดปัญหากระบวนการต่อผู้ถูกกล่าวหา ซึ่งในหลายกรณีมีวิธีการอื่นที่สามารถแก้ไขฟื้นฟูเข้าได้ดีกว่าการฟ้องต่อศาล โดยเฉพาะในเรื่องความผิดเล็กน้อย ความผิดที่กระทำโดยประมาท หรือโดยพลั่งพลาด ความผิดที่กระทำโดยเด็กหรือบุคคลในครอบครัว เป็นต้น จึงสมควรให้มีมาตรการในการกลั่นกรอง (screening) หรือเบี่ยงเบนคดี (diversion) จากระบบยุติธรรมปกติ อาทิเช่น การให้อัยการใช้ดุลพินิจสั่งไม่ฟ้องคดีบางประเภท โดยมีเงื่อนไขให้ผู้กระทำผิดต้องดำเนินการบางอย่าง เช่น ทำกิจการที่เป็นประโยชน์สาธารณะ เข้ารับการฝึกอบรมหรือบำบัดรักษา ชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย โดยต้องมารายงานตัวต่อพนักงานคุ้มประพฤติ เป็นต้น

3. ปรับปรุงให้การสอบสวนคดีอาญามีหน่วยงานที่มีความเป็นกลางและอิสระ ตลอดจนมีความเชี่ยวชาญพิเศษในเรื่องนั้น ๆ เช้าไปช่วยกันดูแล เพื่อเป็นหลักประกันของความถูกต้อง ชอบธรรม และเสริมประสิทธิภาพของการสอบสวนให้เพิ่มมากขึ้น อาทิเช่น การจัดตั้งกรมสอบสวนพิเศษขึ้นในกระทรวงยุติธรรมใหม่ เพื่อมีหน้าที่ช่วยเสริมการสอบสวนของตำรวจในคดีที่มีความยุ่งยากซับซ้อน เพิ่มบทบาทของพนักงานอัยการในการร่วมสอบสวนคดีอาญา กับพนักงานสอบสวนในคดียุ่งยากซับซ้อน หรือคดีที่มีการร้องขอความเป็นธรรม เป็นต้น

4. พัฒนางานด้านนิติวิทยาศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพ อิสระ และมีความเป็นกลาง ระบบการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางชีวภาพ การชันสูตรพลิกศพ และการตรวจพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ที่เรียกโดยรวมว่างานด้าน “นิติวิทยาศาสตร์” นับเป็นงานที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการค้นหาความจริงในทางคดี และโดยที่ในปัจจุบันระบบงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ยังมีปัญหาเกี่ยวกับมาตรฐาน ความถูกต้อง และความเป็นกลาง ตลอดจนมีข้อจำกัดด้านงบประมาณและบุคลากร จึงสมควรมีการปรับปรุงงานนิติวิทยาศาสตร์อย่างจริงจัง เพื่อให้งานด้านนิติเวชและการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานมีประสิทธิภาพและมีมาตรฐานเป็นที่น่าเชื่อถือมากขึ้น ตลอดจนมีบุคลากรที่มีความสามารถเพียงพอที่จะสามารถทำงานได้

5. ปรับปรุงระบบสหวิชาชีพในการดำเนินคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับเด็กและสตรีให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น การสอบสวนคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับเด็กและสตรีมีความจำเป็นต้องมีบุคลากรที่มีลักษณะเป็นสหวิชาชีพเข้ามาร่วม เช่น ต้องมีแพทย์ นักจิตวิทยา และนักสังคมสงเคราะห์ เข้ามาร่วมกับพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการในการสอบสวน ตลอดจนร่วมมือในการพิจารณาคดี จึงมีความจำเป็นต้องสร้างระบบการทำงานในเชิงสหวิชาชีพเช่นนี้อย่างจริงจัง

6. ส่งเสริมความเข้มแข็งของศาลชั้นต้นและจำกัดคดีที่จะขึ้นสู่การพิจารณาของศาลสูงลงให้เหลือเท่าที่จำเป็นอย่างยิ่ง หรือเฉพาะปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น โดยพัฒนาให้ศาลชั้นต้นประกอบด้วยผู้พิพากษา ซึ่งมีความรู้และประสบการณ์เป็นที่ยอมรับของสาธารณะ ให้มีการนั่งพิจารณาครรภองค์คณะ ให้มีส่วนร่วมมากขึ้นในการค้นหาความจริง ให้มีระบบการสืบพยานและบันทึกคำพยานที่มีประสิทธิภาพ เป็นต้น การทำศาลชั้นต้นให้มีประสิทธิภาพและมีความน่าเชื่อถือจะช่วยลดความจำเป็นของการอุทธรณ์คดีสู่ศาลสูง และทำให้ศาลสูงมีเวลาที่จะพิจารณาคดีด้วยความถี่ถ้วนรอบคอบมากขึ้น นอกจากนี้มาตรการนี้ยังจะช่วยเร่งรัดการดำเนินคดีให้รวดเร็วขึ้นอีกด้วย

7. จัดระบบการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายในคดีอาญาให้มีคุณภาพมากขึ้น โดยรัฐจะต้องให้บประมาณที่พอเพียง ในการที่จะมอบหมายให้สภากนายความดำเนินการหรือดำเนินการจัดตั้งสำนักงานช่วยเหลือทางกฎหมายในกระทรวงยุติธรรม โดยต้องดำเนินการอย่างเป็นกิจจะลักษณะ ให้มีระบบการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาที่มี ประสิทธิภาพและทั่วถึง

8. จัดให้มีระบบการขอและการให้ความร่วมมือระหว่างประเทศที่มีประสิทธิภาพ กระบวนการยุติธรรมในยุคโลกาภิวัตน์จำเป็นต้องมีระบบการขอและการให้ความร่วมมือจากประเทศต่าง ๆ ที่มีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการส่งผู้ร้ายข้ามแดน (extradition) ความร่วมมือระหว่างประเทศในทางอาญา (mutual legal assistance) หรือการแลกเปลี่ยนนักโทษ โดยจะต้องปรับปรุงกฎหมายและกระบวนการในการขอและรับความช่วยเหลือให้มีความสะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น และให้มีองค์กรกลาง (central authority) ในการประสานงาน โดยไม่ต้องผ่านวิถีทางทางการทูต (diplomatic channel) ที่มีขั้นตอนมาก ทำให้ล่าช้าไม่ทันต่อเหตุการณ์

ยุทธศาสตร์ที่ 3 : ปรับปรุงระบบการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดให้มีความหลากหลาย และมีประสิทธิภาพในการแก้ไขพื้นฟูผู้กระทำความผิดได้มากขึ้น

เครื่องชี้วัดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของกระบวนการยุติธรรมที่สำคัญ ประการหนึ่ง คือ ประสิทธิภาพในการลงโทษและการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด ซึ่งในส่วนของประเทศไทยมีข้อบ่งชี้หลายอย่างว่ากำลังอยู่ในภาวะวิกฤต โดยเฉพาะปริมาณผู้ถูกคุมขังในเรือนจำ และเด็กและเยาวชนซึ่งถูกควบคุมอยู่ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก ซึ่งมีจำนวนเกินกว่าที่จะสามารถรองรับได้ ลั่งผลให้เกิดความแออัดยัดเยีด เป็นอุปสรรคต่อการอบรมแก้ไขผู้กระทำความผิดให้เป็นพลเมืองดีกลับสู่สังคม อันจะส่งผลวิกฤตต่อกระบวนการยุติธรรมทั้งหมด จึงสมควรมีมาตรการในการปรับปรุงระบบการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดดังนี้

1. พัฒนามาตรการในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดอื่นที่เหมาะสมมาใช้แทนโทษจำคุก โทษจำคุกอาจจะมีความเหมาะสมในการนำมายังกับผู้กระทำความผิดที่เป็นอาชญากรโดยสันดานหรือเป็นมืออาชีพ แต่อาจจะไม่เหมาะสมกับผู้ที่กระทำความผิดโดยประมาทหรือโดยพลั้งพลาด หรือผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน จึงสมควรสร้างทางเลือกเพิ่มขึ้น โดยการส่งเสริมให้มีมาตรการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด โดยไม่ใช้เรือนจำหรือสถานควบคุม (non-custodial measures) ให้มากขึ้น ซึ่งนอกจากจะได้ผลในการปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิดได้เหมาะสมกว่า แล้วยังจะช่วยบรรเทาปริมาณผู้ต้องขังที่อยู่ในเรือนจำด้วย มาตรการที่สมควรนำ มาใช้ ได้แก่ การนำโทษปรับและโทษรับทรัพย์ที่เหมาะสมกับลักษณะและประเภทความผิดมาใช้เพิ่มขึ้น การนำมาตรการการคุมประพฤติมาใช้ในชั้นก่อนพิจารณาคดีโดยศาล และในระหว่างการรอการลงอาญาหลังจากศาลมีคำพิพากษาแล้ว การควบคุมในสถานที่อยู่ของผู้กระทำความผิด เป็นต้น

2. ลดปริมาณผู้ที่ถูกควบคุมในเรือนจำที่ไม่สมควรลดลงให้มากที่สุด กลุ่มเป้าหมายสำคัญที่สมควรจะต้องมีการลดลงมี 3 กลุ่ม กลุ่มที่หนึ่ง คือผู้ถูกกล่าวหาที่ศาลยังไม่ได้พิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นผู้กระทำความผิด แต่ถูกควบคุมอยู่ระหว่างการสอบสวนหรือการ

พิจารณาดี ซึ่งมีปริมาณถึง 36.23% ของผู้ต้องขังที่อยู่ในเรือนจำ(สถิติกรมราชทัณฑ์ พ.ศ. 2542) กลุ่มที่สอง คือผู้เสพยาเสพติด ซึ่งตามสถิติปี 2542 ผู้ต้องขังคดียาเสพติดมีปริมาณถึง 54.59% ของ ผู้ต้องขังทั้งหมด และในจำนวนนั้นมีผู้ที่เสพติดยาเสพติดอยู่เป็นจำนวนมาก กลุ่มที่สาม คือผู้ที่ต้องโทษจำคุกระยะสั้นคือต้องโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี ซึ่งมีจำนวน 33.29% ของทั้งหมด ในจำนวนกลุ่มเป้าหมายทั้ง 3 กลุ่มนี้ กลุ่มแรกเป็นผู้ที่กฎหมายสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ จึงไม่ควรจะปฏิบัติต่อเขาเหมือนกับนักโทษเด็ดขาด กลุ่มที่ 2 เป็นผู้ที่ต้องการการบำบัดรักษาไม่ควรจะเอาไว้ในเรือนจำ ส่วนกลุ่มที่ 3 เป็นผู้กระทำความผิดโดยประมาทหรือโดยพลังพลาด จึงน่าจะมีวิธีปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดเหล่านี้ด้วยวิธีอื่นที่เหมาะสมกว่า อันจะช่วยให้ระบบเรือนจำมีประสิทธิภาพมากขึ้นด้วย

3. ส่งเสริมมาตรการในการช่วยผู้ต้องโทษให้กลับเข้าสู่สังคมให้มากขึ้น
ผู้ต้องโทษที่อยู่ในเรือนจำมีความจำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือเพื่อสามารถใช้ชีวิตร่วมจากพื้นที่ แล้วได้อย่างปกติ จึงต้องมีมาตรการที่จะช่วยให้เขากลับเข้าสู่สังคม (reintegration) ที่มีประสิทธิภาพ การที่ผู้กระทำผิดสามารถปรับตัวเข้าสู่สังคมได้ จะเป็นเครื่องวัดความสำเร็จของกระบวนการยุติธรรม

4. พัฒนาให้มีระบบรองรับในการนำมาตรการการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดโดยไม่ใช้สถานควบคุมมาใช้ การนำมาตรการใหม่ ๆ เช่น การเบี่ยงเบนคดีออกจากกระบวนการยุติธรรม (diversion) หรือการกลั่นกรองคดีก่อนถึงศาล (screening) นั้น จำเป็นต้องมีองค์กร ระบบกลไกหรือเครือข่ายมารองรับ จึงเห็นควรให้ความสำคัญกับการสร้างระบบรองรับ เช่น การจัดตั้งกรมบำบัดฟื้นฟู (Rehabilitation Bureau) ขึ้นในกระทรวงยุติธรรมใหม่ โดยอาจปรับขยายงานจากกรมคุณประพฤติเดิมให้ครอบคลุมงานด้านบำบัดฟื้นฟูทั้งหมด โดยเน้นการทำงานร่วมกับชุมชนและเครือข่ายองค์กรเอกชนต่าง ๆ เป็นต้น

ยุทธศาสตร์ที่ 4 : พัฒนาระบบการตรวจสอบและการคุ้มครองสิทธิ

ระบบการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพและระบบคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมที่ดี จะเป็นหลักประกันให้กระบวนการยุติธรรมดำเนินการกิจได้อย่างเที่ยงธรรม โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ ใช้อำนาจโดยมิชอบแสวงหาผลประโยชน์ หรือล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยมีมาตรการในการดำเนินการดังนี้

1. จัดระบบให้หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมตรวจสอบถ่วงดุลย์การทำงานซึ่งกันและกัน การที่หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งสามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนไปโดยไม่มีการตรวจสอบถ่วงดุลย์ (check and balance) เป็นสาเหตุหนึ่งของปัญหาการใช้อำนาจโดยมิชอบ จึงจำเป็นต้องจัดระบบการตรวจสอบถ่วงดุลย์ที่เหมาะสม ดังเช่นที่มาตรการในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้นำเสนอ เช่น การให้ศาลเป็นผู้อนุมัติการออกหมายจับ หมายค้น การเพิ่มบทบาทหน่วยความให้เข้าร่วมระหว่างการสอบสวนผู้ต้องหา การ

ให้ศาลต้องนั่งพิจารณาครรบองค์คณะ เป็นต้น นอกจกมาตราการที่นำเสนอด้วยรัฐธรรมนูญแล้ว ยังสมควรให้อัยการมี บทบาทมากขึ้นในการตรวจสอบการทำงานของตำรวจ และศาลควรใช้กระบวนการการไต่สวนมูลฟ้องในการตรวจสอบคำฟ้องของอัยการให้มากขึ้นด้วย

2. สร้างระบบความรับผิดชอบ (accountability) ที่เหมาะสม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม มีลักษณะพิเศษที่ต้องมีความอิสระในการปฏิบัติการกิจ โดยไม่ถูกแทรกแซงจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียใด ๆ อย่างไรก็ตาม ความอิสระดังกล่าว จะต้องอยู่ภายใต้ระบบความรับผิดชอบ (accountability) ที่เหมาะสมตามครรลองของระบบประชาธิปไตย เพื่อเป็นหลักประกันความเป็นกลางของการทำงานโดยมิให้เกิดการครอบจำกันเองภายในองค์กร หรือการแทรกแซงจากภายนอก การที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดโครงสร้างของคณะกรรมการตุลาการใหม่ให้มีผู้แทนจากวุฒิสภาเข้ามาร่วมก็ดี การให้อำนาจวุฒิสภาพในการถอดถอน (impeachment) ผู้พิพากษาและอัยการได้ก็ดี เป็นตัวอย่างของการสร้างระบบความรับผิดชอบในแนวทางที่ถูกต้อง ซึ่งต้องพัฒนาแนวทางเช่นนี้ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และขยายไปถึงหน่วยงานอื่น ๆ ในกระบวนการยุติธรรมด้วย

3. สร้างความโปร่งใสในกระบวนการการทำงาน ความโปร่งใส (transparency) ของระบบการทำงานเป็นหลักประกันสำคัญที่จะทำให้การทำงานของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมที่ต้องเกี่ยวข้องอยู่กับการใช้อำนาจที่กระบวนการต่อสิทธิเสรีภาพ หรือใช้ดุลพินิจที่กระบวนการต่อประโยชน์ได้เสียของบุคคลเป็นไปด้วยความถูกต้อง มิใช่ด้วยอำนาจใจ การสร้างความโปร่งใสอาจทำได้ด้วยมาตรการดังนี้

- กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติต่อผู้เสียหาย พยาน และผู้ถูกกล่าวหาให้ชัดเจน สำหรับให้บุคลากรในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมถือปฏิบัติโดยเคร่งครัด เพื่อมิให้ใช้สิทธิเสรีภาพของบุคคลถูกกระบวนการเกินสมควร โดยให้เปิดเผยมาตรฐานเหล่านี้ต่อสาธารณะ
- กำหนดมาตรฐานในการใช้ดุลพินิจในการใช้อำนาจหน้าที่ต่าง ๆ ให้เกิดความชัดเจนและเปิดเผยต่อสาธารณะ
- เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ในส่วนที่ไม่ผลกระทบต่อการดำเนินคดี ให้ผู้มีส่วนได้เสียได้รับทราบให้มากที่สุด
- ปรับปรุงกฎหมายให้กำหนดระยะเวลาที่ชัดเจนแน่นอนสำหรับขั้นตอนในกระบวนการยุติธรรม

4. พัฒนากลไกตรวจสอบตามรัฐธรรมนูญให้มีบทบาทและค้ำประกันในการตรวจสอบกระบวนการยุติธรรม รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ได้กำหนดให้มีองค์กรอิสระที่มีบทบาทในการตรวจสอบพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ไม่เหมาะสมหลายองค์กร เช่น คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา วุฒิสภา คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ จึงสมควรที่มีการวางแผนการเพื่อทำให้องค์กรเหล่านี้ มีบทบาทเพิ่มขึ้นในการตรวจสอบกระบวนการยุติธรรม และเชื่อมโยงให้มีการนำผลการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายไปสู่การดำเนินการอย่างเต็มขั้นโดยกระบวนการยุติธรรมด้วย

5. ส่งเสริมให้สื่อมวลชนและประชาชนมีบทบาทในการตรวจสอบกระบวนการยุติธรรมมากขึ้น ในห่วงเวลาที่ผ่านมาจะเห็นว่า สื่อมวลชนและประชาชนมีบทบาทในการตรวจสอบและผลักดันให้เกิดการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงในกระบวนการยุติธรรมเป็นอย่างมาก จึงสมควรส่งเสริมบทบาทของสื่อมวลชนและประชาชนในด้านนี้ให้มีความเข้มแข็งมากขึ้น โดยอาจทำได้ด้วยมาตรการดังนี้

● ส่งเสริมสิทธิของประชาชนในการรับทราบข้อมูลตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารราชการ

● เปิดช่องทางให้ประชาชนมีสิทธิร้องเรียนปัญหาข้อทุกข์ร้อนได้สะดวกมากขึ้น เช่น หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทุกหน่วย รวมทั้งองค์กรตรวจสอบอื่น ๆ ตามรัฐธรรมนูญ ควรเปิดตู้ ป.ณ. รับคำร้องเรียนของประชาชน หรือเปิดหน่วยงานรับคำร้องเรียนที่มีประกาศลับส่งเสริมให้ผู้ที่เดือดร้อนกล้าที่จะมาร้องเรียน

● ส่งเสริมศักยภาพของสื่อมวลชนในการทำงานข่าวแบบเจาะลึกถึงพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องในกระบวนการยุติธรรม

● ปรับปรุงหลักเกณฑ์ของกฎหมาย เรื่อง ละเมิดอำนาจศาลให้จำกัดเฉพาะการพิจารณาคดีในศาล

6. จัดให้มีมาตรการและการดำเนินการในการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหา จำเลย และผู้ต้องโทษในคดีอาญาอย่างจริงจัง การให้หลักประกันแก่สิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหา จำเลย และผู้ต้องโทษ เป็นเรื่องที่มีความจำเป็น เพราะนอกจากจะเป็นการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานแล้ว ยังช่วยให้กระบวนการยุติธรรมเกิดความเชื่อถือศรัทธาอีกด้วย โดยการดำเนินการในการคุ้มครองสิทธินี้ ต้องดำเนินการให้ทุกขั้นตอนตั้งแต่การให้หลักประกันที่บุคคลจะไม่ถูกตราเศียรจับกุมโดยง่าย การออกหมายจับ หมายค้นต้องกระทำโดยศาลซึ่งเป็นองค์กรกลาง และต้องมีเหตุอันควรเชื่อที่จะออกหมายเท่านั้น ก่อนจับต้องมีการแจ้งข้อหาและสิทธิของผู้ต้องหา ต้องไม่ควบคุมผู้ต้องหาไว้โดยไม่จำเป็น การปล่อยชั่วคราวควรเป็นหลักในการดำเนินการไม่ใช้ข้อกเว้นไม่ควรเรียกหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวที่สูงเกินไป และควรพัฒนาวิธีการอื่นในการปล่อยชั่วคราวโดยไม่ต้องใช้หลักประกัน เพื่อให้ผู้ต้องหาที่ยากไร้ไม่ต้องเสียเสรีภาพเพราระฐานะของตนเอง ความมีการจัดหาทนายที่มีประสิทธิภาพเข้าร่วมในการสอบสวนและช่วยเหลือผู้ต้องหาในระหว่างที่ถูกสอบสวนดำเนินคดีและในชั้นศาล กระบวนการในชั้นสอบสวนจะต้องไม่เป็นการประจานหรือทำให้ผู้ต้องหาเสื่อมเสียเชื่อเสียง การดำเนินกระบวนการพิจารณาทั้งในชั้นสอบสวน ฟ้องร้อง และพิจารณาต้องเป็นไปด้วยความรวดเร็ว การควบคุมผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ยังไม่มีค่าพิพาทมาถึงที่สุดว่ากระทำการผิดต้องทำด้วยการให้เกียรติตามสมควรโดยไม่ประนีกับนักโทษเด็ดขาด และการปฏิบัติต่อนักโทษต้องกระทำโดยมีมนุษยธรรมและคำนึงถึงโอกาสในการฟื้นฟูแก่ไขพฤติกรรมให้ กลับตัวเป็นคนดีเข้าสู่สังคม เป็นต้น มาตรการเหล่านี้ส่วนใหญ่ได้มีกำหนดไว้โดยรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวโยงแล้ว แต่ต้องมีการกำกับดูแลให้มีการดำเนินการอย่างจริงจังต่อไป

7. จัดให้มีมาตรการทางกฎหมายที่มีประสิทธิภาพและกองทุนที่เพียงพอในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายจากอาชญากรรม และผู้บริสุทธิ์ที่ได้รับผลกระทบจากการยุติธรรม ผู้เสียหายที่ได้รับผลกระทบจากการยุติธรรมอยู่ในฐานะที่สมควรได้รับการดูแลจากรัฐ เช่นเดียวกับผู้บริสุทธิ์ที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินการที่ผิดพลาดของกระบวนการยุติธรรม (miscarriage of justice) ซึ่งแม้รัฐธรรมนูญจะได้กำหนดเป็นหลักการเอาไว้แล้ว แต่ต้องมีการดำเนินการให้มีมาตรการทางกฎหมายและกองทุนที่เพียงพอที่จะสามารถให้การคุ้มครองได้ในความเป็นจริง

8. จัดให้มีระบบการให้การคุ้มครองพยานที่เหมาะสม โดยเฉพาะในคดีที่เกี่ยวข้องกับผู้มีอิทธิพล หรือองค์กรอาชญากรรม การให้การคุ้มครองพยานเป็นเรื่องที่มีความจำเป็น โดยเฉพาะในคดีที่พยานอาจจะได้รับภัยตระหนักจากการให้ความร่วมมือเป็นพยานให้กับรัฐ จึงสมควรมีมาตรการในการให้การคุ้มครองพยานที่เหมาะสม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินคดี

ยุทธศาสตร์ที่ 5 : ปฏิรูปทัศนคติ จิตสำนึก และเสริมสร้างศักยภาพของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม

การปรับเปลี่ยนด้านทัศนคติและจิตสำนึก ตลอดจนการเสริมสร้างศักยภาพของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม เป็นเรื่องสำคัญที่มีความจำเป็นเร่งด่วน โดยเห็นควรมีแนวทางและมาตรการดังต่อไปนี้

1. ปฏิรูประบบการศึกษานิติศาสตร์ มีผู้ตั้งข้อสังเกตว่าระบบการศึกษาด้านนิติศาสตร์ที่บกพร่อง มีส่วนทำให้เกิดปัญหากับบุคลากรที่เข้ามาในกระบวนการยุติธรรม เพราะการศึกษานิติศาสตร์สอนให้นักศึกษามีความรู้เฉพาะตัวบทกฎหมาย แต่ไม่ได้สอนให้สามารถเชื่อมโยงกฎหมายกับปัญหาสังคมในความเป็นจริง ทำให้ไม่สามารถนำเอกสารกฎหมายมาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ปรับปรุงมาตรฐานการคัดเลือกบุคคลให้ตรงตำแหน่ง ในกระบวนการยุติธรรมหรือตำแหน่งที่สนับสนุนงานของกระบวนการยุติธรรมในทางที่ส่งเสริมความสำนึกร่วมคุณค่าของตำแหน่งหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบต่อสังคม การคัดเลือกบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมในปัจจุบันจะคำนึงถึงความสามารถทางวิชาการเป็นหลัก โดยพิจารณาด้านคุณธรรมค่อนข้างน้อย จึงน่าจะต้องปรับปรุงกระบวนการคัดเลือกในล่วงนี้ อาทิเช่น กำหนดอายุของผู้ที่ดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาหรืออัยการให้สูงขึ้น เพื่อสามารถตรวจสอบประวัติการทำงาน อันแสดงถึงทัศนคติได้มากขึ้นหรือเปิดระบบยุติธรรมให้บุคคลซึ่งมีความสามารถและมีคุณธรรมเป็นที่ยอมรับให้สามารถเข้ามาทำหน้าที่ได้ เช่น ในระบบของศาลปกครองที่กำลังดำเนินการอยู่ เป็นต้น

3. จัดให้มีการฝึกอบรมร่วมกันระหว่างบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมทุกหน่วยงานในเชิงจิตวิทยา เพื่อให้มีการหล่อหลอมทัศนคติ และในเชิงพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติหน้าที่ร่วมกันในกระบวนการยุติธรรม การฝึกอบรมร่วมกันจะช่วยให้บุคลากรใน

กระบวนการยุติธรรม เข้าใจถึงเป้าหมายร่วมกันในการอำนวยความยุติธรรม ไม่ meng เป้าหมายขององค์กรต้นเองเป็นหลัก และจะช่วยสร้างเครือข่ายของการทำงานด้วย จึงควรส่งเสริมให้มีการจัดหลักสูตรเช่นนี้ ทั้งในระดับต้น ระดับกลางและในระดับผู้บริหาร นอกเหนือจากนี้ควรมีหลักสูตรในการเสริมสร้างศักยภาพของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมให้เข้าใจถึงมาตรฐานใหม่ ๆ ในการจัดการกับปัญหาอาชญากรรมในยุคโลกาภิวัตน์ เพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ด้วย

4. ส่งเสริมให้มีการพัฒนาบุคลากรในสาขาที่มีความจำเป็นนอกเหนือจากด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมเพื่อเข้าปฏิบัติหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมให้เพียงพอ อาทิเช่น งานด้านนิติวิทยาศาสตร์ ด้านการตรวจสอบบัญชี (forensic accountance) ด้าน จิตวิทยาและด้านสังคมสุคติธรรม เป็นต้น

5. ปรับปรุงเงินเดือน ค่าตอบแทน และสวัสดิการของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมโดยคำนึงถึงความเหมาะสมให้สามารถดำรงตนในสังคมได้อย่างเพียงพอ ปัจจุบันเงินเดือน ค่าตอบแทน และสวัสดิการของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมยังไม่เหมาะสม โดยเฉพาะพนักงานสอบสวนที่มีการรับผิดชอบและดุลพินิจในการให้คุณให้โทษสูง การที่จะให้กระบวนการยุติธรรมมีประสิทธิภาพ เป็นที่พึงพำนัชของประชาชนได้ จึงต้องคำนึงถึงการให้ค่าตอบแทนที่เหมาะสม โดยเห็นสมควรแบ่งแยกบัญชีเงินเดือนของผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ด้านกฎหมาย และกระบวนการยุติธรรมออกจากข้าราชการด้านอื่น แล้วกำหนดอัตราเงินเดือนโดยคำนึงถึงโอกาสในการดำรงตนในสังคมได้อย่างเหมาะสม

ยุทธศาสตร์ที่ 6 : ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาสัมพันธ์ในกระบวนการยุติธรรม

การที่กระบวนการยุติธรรมถูกมองว่าเป็นกระบวนการของรัฐโดยเฉพาะ โดยมีการแบ่งแยกอย่างชัดเจนจากชุมชนและภาคประชาสัมพันธ์ เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้กระบวนการยุติธรรมไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชน ทั้ง ๆ ที่ความร่วมมือจากประชาชนเป็นหัวใจที่สำคัญที่สุดของความสำเร็จของกระบวนการยุติธรรม จึงมีความจำเป็นต้องส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาสัมพันธ์ในกระบวนการยุติธรรมให้มากขึ้น โดยมีมาตรการรองรับดังนี้

1. เปิดระบบยุติธรรมให้ชุมชนและประชาสัมพันธ์มีส่วนร่วมมากขึ้นในทุกขั้นตอน การเปิดระบบยุติธรรมในลักษณะดังกล่าว หมายถึงการเปิดโอกาสและเสริมสร้างบทบาทในชุมชนและประชาสัมพันธ์เข้าไปมีส่วนร่วมตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม มีส่วนในการช่วยจับข้อพิพาทบางเรื่องที่ไม่จำเป็นต้องเข้าสู่ระบบยุติธรรม การมีส่วนเข้าไปร่วมรับรู้และทราบถึงปัญหาและแนวทางในการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรม การที่จะมีสิทธิที่จะได้รับทราบข้อมูลและรายละเอียดของการดำเนินงานของแต่ละหน่วยงานในเรื่องที่ตนเองมีส่วนได้ส่วนเสีย รวมทั้งการมีส่วนในการกำกับดูแลและตรวจสอบด้วย

2. ส่งเสริมให้เกิดการรวมตัวกันของชุมชนและประชาสัมพันธ์ในการสร้างเครือข่าย เพื่อดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งส่งเสริมให้มีการจัดตั้ง

กองทุนหรือมูลนิธิร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อส่งเสริมกิจกรรมเหล่านี้ การที่ชุมชนและประชาสังคมเข้ามามีบทบาทมากขึ้นในกระบวนการยุติธรรม นับเป็นสิ่งที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อกระบวนการยุติธรรม เพราะชุมชนที่มีความเข้มแข็งสามารถตัวกัน อาจจัดกิจกรรมได้หลายลักษณะที่เป็นการลดภาระ และในขณะเดียวกันก็ช่วยเสริมประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรม ด้วย อาทิเช่น การรวมตัวกันเป็นอาสาสมัครในการป้องกันอาชญากรรม การช่วยระงับและใกล้เคียงข้อพิพาทหรือการกระทำการผิดกฎหมาย การช่วยชี้เบาะแสและช่วยเสริมการดำเนินการให้รัฐ การดูแลและบำบัดรักษาผู้กระทำความผิดหรือผู้เสียหายในชุมชน โดยชุมชนดำเนินการเอง การสร้างเครือข่ายในการดำเนินกิจกรรมจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง และองค์กรเอกชนได้ดำเนินการประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี ในส่วนที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเด็กและสตรี ภาครัฐจึงสมควรเข้ามาส่งเสริมบทบาทของประชาสังคมในเรื่องนี้ และพยายามเข้ามามีบทบาทร่วมกันให้มากขึ้น

3. ส่งเสริมให้ประชาชนได้มีโอกาสสรับรู้ข้อมูลข่าวสารตามสิทธิที่มีอยู่ตามกฎหมายให้มากขึ้น ขณะนี้รัฐธรรมนูญและกฎหมายต่าง ๆ ได้รองรับสิทธิของประชาชนที่จะเข้ามารับรู้ข้อมูลของราชการ รวมทั้งข้อมูลในกระบวนการยุติธรรมมากขึ้น จึงสมควรมีการสนับสนุนให้ลิขิตามกฎหมายและรัฐธรรมนูญเหล่านี้ได้รับการปฏิบัติอย่างจริงจัง

4. ให้ความคุ้มครอง อันมีความสอดคล้อง ให้ค่าตอบแทนที่เหมาะสม และยกย่องให้เกียรติพยานและผู้ที่มีส่วนเข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม พยานนับเป็นบุคคลที่มีความสำคัญมากในกระบวนการยุติธรรม เพราะความร่วมมือจากประชาชนที่เข้ามาเป็นพยานในคดี จะช่วยให้การค้นหาความจริงในทางคดีประสบความสำเร็จ ในทำนองเดียวกัน หากผู้ที่รู้เห็นเหตุการณ์ไม่เต็มใจหรือหลีกเลี่ยงที่จะมาเป็นพยานก็จะก่อให้เกิดอุปสรรคอย่างมากในการสอบสวนและดำเนินคดีอาญา การที่พยานไม่เต็มใจมาให้การมีหลายสาเหตุ อาจจะเป็นเพราะมีความหวาดกลัวสวัสดิภาพของตนเอง หรือเพราความไม่สอดคล้องในการมาให้การ การที่ขาดรายได้ที่ทำอยู่เพราต้องมาให้การ หรือเพราได้รับการปฏิบัติอย่างไม่ให้เกียรติจากบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งปฏิบัติเหมือนพยานเป็นจำเลยเลี้ยง ด้วยเหตุนี้จึงต้องมีการปรับปรุงมาตรการในการปฏิบัติต่อพยานเสียใหม่ให้เหมาะสม เพื่อให้ได้รับความร่วมมือจากประชาชน ผู้เห็นเหตุ-กรณี ที่จะมาให้การเป็นพยานด้วยความเต็มใจ

5. รณรงค์ให้ประชาชนรู้ถึงสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายและตระหนักถึงความสำคัญของกระบวนการยุติธรรมในฐานะเป็นกลไกหลักในการผดุงไว้ซึ่งหลักนิติธรรมอย่างจริงจัง ปัญหาสำคัญปัญหานึงของระบบยุติธรรมของไทยคือ ปัญหาที่ประชาชนไม่รู้ถึงสิทธิและหน้าที่ของตนเอง ทำให้ถูกเอกสารดูแลเบรียบและไม่รู้ว่าตนเองสามารถได้ประโยชน์อย่างไรจากกระบวนการยุติธรรม นอกจากนั้นทัศนคติในระบบอุปถัมภ์ยังไม่สอดคล้องกับหลักนิติธรรมที่ต้องการให้ทุกคนอยู่ภายใต้กฎหมายอย่างเสมอภาคอย่างไม่มีข้อกเว้น จึงต้องพยายามรณรงค์ให้ประชาชนได้รู้ถึงสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมาย และความสำคัญของกระบวนการยุติธรรมและหลักนิติธรรมอย่างจริงจัง

ยุทธศาสตร์ที่ 7 : พัฒนามาตรการทางกฎหมายและเสริมสร้างองค์ความรู้เพื่อพัฒนาระบวนการยุติธรรม

การพัฒนามาตรการทางกฎหมายให้มีความทันสมัย เหมาะสมกับสภาพสังคม และลักษณะของอาชญากรรมที่เปลี่ยนแปลงไป เป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อประสิทธิภาพของระบบการยุติธรรม นอกจากนี้ยังมีความจำเป็นต้องมีการพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอ เพื่อให้ระบบการยุติธรรมสามารถพัฒนาทันกระแสของการเปลี่ยนแปลง โดยสมควรมีมาตรการดังนี้

1. จัดให้มีมาตรการทางกฎหมายใหม่ ๆ ที่ทันสมัย เพื่อใช้ในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดลักษณะใหม่ ๆ หรือความผิดที่มีความซับซ้อน อาทิเช่น อาชญากรรมคอมพิวเตอร์ อาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการกระทำความผิดที่มีลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรม เป็นต้น โดยให้มีลักษณะกฎหมายที่สามารถจะนำเอาผู้บุningการที่อยู่เบื้องหลังมาลงโทษที่มีประสิทธิภาพ เช่น มาตรการสมคบ (conspiracy) ให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการรับทรัพย์และผลกำไรจากอาชญากรรมที่มีประสิทธิภาพ ให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการตักฟังโทรศัพท์ และเทคนิคการสืบสวนใหม่ ๆ ที่ทันสมัย ตลอดจนให้มีกฎหมายคุ้มครองพยานที่มีประสิทธิภาพ เป็นต้น

2. ส่งเสริมให้มีการศึกษาและการวิจัยเกี่ยวกับระบบการยุติธรรมและการบริหารงานยุติธรรมให้มากขึ้น โดยพัฒนาให้มีการเรียนการสอนด้านการบริหารงานยุติธรรมให้มากขึ้นในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ และส่งเสริมให้สถาบันการศึกษาให้ความสำคัญกับการวิจัยเกี่ยวกับด้านนี้

3. จัดตั้งสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาระบวนการยุติธรรมที่เป็นหน่วยงานกลางมีความเป็นอิสระและเชื่อถือได้และมีงบประมาณของตนเองที่เพียงพอ การจัดตั้งสถาบันวิจัยและพัฒนาเกี่ยวกับระบบการยุติธรรมเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นเร่งด่วน เพราะในปัจจุบันสถาบันการศึกษายังไม่มีความสนใจและความเข้มแข็งพอที่จะให้ความสำคัญกับการพัฒนางาน ด้านนี้ ซึ่งเป็นงานที่มีค่าตอบแทนที่ไม่สูงเมื่อเทียบกับด้านอื่น ๆ สถาบันวิจัยและพัฒนาอิสระที่มีกองทุนบริหารงานของตนเองที่พอเพียง และมีปรัชญาในการสร้างเครือข่ายการวิจัยกับสถาบัน บุคคลหรือองค์กรอื่น ๆ และให้อยู่ในการกำกับดูแลของกระทรวงยุติธรรมน่าจะมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการศึกษาและวิจัยด้านนี้ให้มีความเข้มแข็ง และสามารถนำผลที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาระบวนการยุติธรรมได้

5. แนวทางสู่สัมฤทธิผล

ในอุดีที่ผ่านมายังไม่เคยมีการให้ความสำคัญกับการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรม โดยมองถึงสภาพปัจจุบันในเชิงโครงสร้าง และว่าหนทางในการแก้ไขปัจจุบันอย่างจริงจัง การแก้ปัญหามักจะเป็นไปโดยหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมแต่ละหน่วย ที่ต่างพยายามดำเนินการกันไปเอง และส่วนใหญ่จะเป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้น หรือหากจะเป็นความพยายามใน

การปรับปรุงเชิงนโยบายก็มักจะขาดทิศทางและบางครั้งข้ามกันเอง ทำให้ไม่สามารถพัฒนากระบวนการยุติธรรมอย่างจริงจัง สาเหตุที่ทำให้ความพยายามในการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมในอดีตไม่ประสบความสำเร็จมีหลายประการ ประการแรก เกิดจากการที่หน่วยงานกระบวนการยุติธรรมอยู่อย่างกระจายและคุ้นเคยกับการที่ต่างคนต่างทำงานกันไป ทำให้ขาดความเข้าใจถึงความจำเป็นของการทำงานในเชิงระบบของกระบวนการยุติธรรม เมื่อจะแก้ปัญหาในเชิงระบบก็ทำได้ยาก เพราะขาดหน่วยงานกลางที่จะรับผิดชอบในการรวม ประการที่สอง ระบบการเมืองซึ่งเป็นผู้ดูแลด้านนโยบายการบริหารประเทศโดยรวม ก็มีปัญหาที่อาจจะไม่เห็นภาพชัดเจนของกระบวนการยุติธรรมในเชิงระบบ เช่นเดียวกัน นอกจากนี้ความไม่เข้มแข็งของระบบการเมืองที่ผ่านมาทำให้ไม่สามารถแก้ไขปัญหาอย่าง ฯ เชิงโครงสร้างที่ต้องการความรู้และความเข้าใจ ตลอดจนความจริงจังและต่อเนื่องในการแก้ปัญหา โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีอำนาจในการบังคับใช้และตีความกฎหมาย และมีความมั่นคงมากกว่าระบบการเมืองไม่ประสงค์จะให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่อาจจะกระทบต่อสถานภาพที่เป็นอยู่ของตนเองก็ยิ่งทำให้การปรับปรุงเป็นไปโดยยาก เพราะระบบอุปถัมภ์ที่เป็นพื้นฐานของวัฒนาธรรมของไทย ทำให้นักการ-เมืองบางส่วนไม่สนับสนุนการเปลี่ยนแปลง เพราะต้องการรักษาความลับพันธ์ที่ตีกับหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมที่ไม่ประสงค์จะให้เกิดการปฏิรูป ประการสุดท้าย การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมยังเป็นเรื่องที่ประชาชนโดยทั่วไปยังรู้สึกว่าห่างไกลจากชีวิตของตนเอง ทั้งๆ ที่ในความเป็นจริง ปัญหาความอยุติธรรมในสังคมจำนวนมากมีสาเหตุมาจากการที่กระบวนการยุติธรรม อันเป็นกลไกหลักในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อรักษาความสงบสุขและความเป็นธรรมในสังคมไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม

ความพยายามในการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมได้รับแรงผลักดันที่สำคัญจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ที่ได้นำเสนอแนวทางใหม่ในการปฏิรูปสังคมไทย หลายเรื่อง กระบวนการยุติธรรมก็เป็นเรื่องหนึ่งที่รัฐธรรมนูญให้ความสำคัญ โดยมีบทบัญญัติที่ส่งเสริมความเป็นอิสระของอำนาจตุลาการ อันมีผลให้ศาลยุติธรรมต้องแยกออกจากกระทรวงยุติธรรม และให้มีกระบวนการในการตรวจสอบการใช้อำนาจในการจับและการควบคุมผู้ต้องหาที่ช่วยลดการใช้อำนาจโดยมิชอบของเจ้าพนักงานของรัฐ เป็นต้น ซึ่งแนวทางปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมเหล่านี้ ตลอดจนกระบวนการประชาสังคมที่มีผลให้รัฐธรรมนูญผ่านการยอมรับจากรัฐสภา ประกอบกับวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่มีส่วนทำให้คนไทยมีความตื่นตัวในการปฏิรูปสังคมในด้านต่าง ๆ มากขึ้น ทำให้เกิดกระแสเรียกร้องที่จะให้มีการปฏิรูปกระบวนการกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมด้วย

เมื่อพิจารณาจากประสบการณ์ที่นำไปสู่การได้มาซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ เห็นว่าสามารถนำไปปรับใช้กับความพยายามในการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมได้ โดยต้องพยายามดำเนินการใน 3 ส่วน กล่าวคือ ส่วนแรก ต้องมีการศึกษาวิจัยอย่างถี่ถ้วนและรอบคอบ ให้มีองค์ความรู้ที่แท้จริงทิศทางและแนวทางในการปฏิรูป ส่วนที่สอง ต้องพยายามรณรงค์ให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการปฏิรูปและให้การสนับสนุนแนวทางในการปฏิบัติดังกล่าว ส่วนที่สุดท้ายต้องให้ฝ่ายการเมืองเห็นความสำคัญและตัดสินใจที่จะเข้ามาให้การสนับสนุน ทั้งนี้ การดำเนินการใน

ส่วนที่หนึ่งและส่วนที่สอง หากทำได้ประสบความสำเร็จก็จะช่วยให้ส่วนสุดท้ายเป็นไปได้มากขึ้น เพราะหากฝ่ายการเมืองเห็นว่าประชาชนสนับสนุนการปฏิรูปและมีหลักการ แนวทางที่ศึกษาอย่างรอบคอบแล้ว จะสามารถดำเนินการได้จริง ก็จะทำให้ฝ่ายการเมืองอาจให้การสนับสนุนได้ยิ่งขึ้น

จากแนวทางที่ได้กล่าวมา ให้สมควรกำหนดมาตรการที่เป็นรูปธรรม เพื่อให้การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมตามแนวทางที่ได้เสนอมาในยุทธศาสตร์ทั้ง 7 ประการ สามารถทำได้ในความเป็นจริงดังนี้

1. กำหนดให้การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมเป็นวาระแห่งชาติ ผู้บริหารประเทศที่มีวิสัยทัศน์และเล็งเห็นถึงความสำคัญของกระบวนการยุติธรรม ในฐานะเป็นกลไกหลักในการรักษาไว้ซึ่งหลักนิติธรรม อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศ ต้องให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ โดยการประกาศให้การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมเป็นวาระแห่งชาติ อันจะเป็นการยกระดับความสำคัญและเร่งด่วนของเรื่องนี้ และทำให้เรื่องการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมมิใช่เป็นเรื่องของแต่ละบุคคลที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม แต่เป็นเรื่องสำคัญที่ทุกภาคในสังคมจะต้องระดมกำลังเพื่อช่วยผลักดันในเรื่องนี้อย่างจริงจัง

2. จัดตั้งคณะกรรมการระดับชาติเพื่อดำเนินการในเรื่องการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมอย่างจริงจัง ปัญหาของการปฏิรูปเรื่องใหญ่ ๆ ในสังคมไทย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องระบบการศึกษา หรือระบบสุขภาพ ที่ต้องการขาดหน่วยงานและองค์กรที่จะมารองรับการปฏิรูป เพราะหน่วยงานที่มีความรู้และทำหน้าที่ในด้านนั้น ๆ อยู่จะเป็นหน่วยงานที่อาจจะมีส่วนถูกกระทบจากการปฏิรูปนั้น ๆ เอง ทำให้การปฏิรูปไม่สามารถดำเนินไปได้อย่างจริงจังในกลยุทธ์เพื่อนำไปสู่การปฏิรูป จึงจำเป็นต้องมีการจัดตั้งองค์กรพิเศษที่มีหน้าที่ในการปฏิรูปโดยเฉพาะขึ้นในการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมที่ เช่นเดียวกัน จึงสมควรที่จะต้องมีการตั้งคณะกรรมการระดับชาติที่มีความอิสระและมีความเป็นกลาง ที่มีฝ่ายเลขานุการที่เข้มแข็งเป็นผู้ดำเนินการ โดยกระบวนการในการดำเนินการนั้น ต้องมีการศึกษาอย่างละเอียดท่องแท้ในเรื่องต่าง ๆ โดยให้ประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เพื่อให้ได้แนวทางและมาตรการที่ชัดเจนและเป็นไปได้ แม้ว่าคณะกรรมการชุดนี้จะเป็นอิสระ แต่จะต้องมีจุดเชื่อมโยงกับฝ่ายการเมืองที่ทำให้มีช่องทางในการนำเสนอข้อเสนอแนะสู่ฝ่ายการเมืองที่มีอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจได้และต้องมีงบประมาณที่พอเพียง ตลอดจนต้องทำงานภายในการรอบระยะเวลาชัดเจนที่กำหนดไว้ เช่น ภายใน 1 - 3 ปี เป็นต้น นอกจากนี้คณะกรรมการชุดนี้ยังต้องพิจารณาการนำเสนอข้อเสนอแนะไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งอาจจะจำเป็นต้องมีการพิจารณาถึงกลยุทธ์ในการนำมาตรการไปยังคันใช้ในรายละเอียดรวมถึงการสร้างศักยภาพ (Capacity Building) ให้องค์การ หน่วยงาน และบุคลากรในการปฏิบัติหน้าที่ในช่วงการเปลี่ยนแปลงและช่วงระหว่างการพัฒนาในระยะแรกด้วย

3. รณรงค์ให้ทุกฝ่ายเห็นความสำคัญของหลักนิติธรรมและความจำเป็นที่จะต้องปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมเพื่อให้ส่งเสริมหลักนิติธรรมอย่างจริงจัง การรณรงค์ให้ประชาชนได้รับรู้ถึงความสำคัญของกระบวนการยุติธรรมและความจำเป็นในการที่จะต้องปฏิรูปโดยเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีโอกาสร่วมรับรู้และรับปัญหาในกระบวนการยุติธรรม และร่วมใน

การแสดงความคิดเห็นเพื่อแก้ไขปัญหา จึงมีส่วนช่วยอย่างสำคัญที่จะให้ความพยายามในการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมประสบความสำเร็จ

ตารางที่ 1 : ตารางเปรียบเทียบกระบวนการทัศน์ในการบริหารงานยุติธรรม

กระบวนการทัศน์เดิม	กระบวนการทัศน์ใหม่
<ul style="list-style-type: none"> มีทัศนคติเชิงอำนาจ เป้าหมายคือความสำเร็จของหน่วยงาน เน้นการปราบปรามอาชญากรรม ดึงคดีเข้าสู่ระบบยุติธรรมและระบบศาล เน้นการลงโทษ (punishment/correction) อำนาจความยุติธรรมบนพื้นฐานของการแก้แค้นทดแทนผู้ลี้ภัยโดยหมายความว่าเป็นการลงโทษ (retributive justice) ไม่เน้นระบบในการควบคุมคน แต่เน้นที่คนที่มีคุณธรรม มีมุ่งมองด้านความเสมอภาคชายหญิงและการคุ้มครองสิทธิผู้ด้อยโอกาสสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง คำนึงถึงหลักปฏิบัติภายใต้กฎหมายและอำนาจอิสปไตยเป็นสำคัญ 	<ul style="list-style-type: none"> มีทัศนคติในการให้บริการความยุติธรรม มุ่งผลสำเร็จของกระบวนการยุติธรรมโดยรวม (integrative approach) เน้นการป้องกันอาชญากรรมควบคู่กับการปราบปราม สร้างทางเลือกใหม่ในการยุติปัญหาโดยไม่นำเรื่องเข้าสู่ระบบยุติธรรมหรือระบบศาลโดยไม่จำเป็น (alternative dispute resolutions/diversion/screening) เน้นการแก้ไขฟื้นฟู (treatment/rehabilitation) เน้นการอ่านวิเคราะห์ความยุติธรรมเชิงสร้างสรรค์ (restorative justice) สร้างระบบที่โปร่งใส (transparency) และตรวจสอบได้ (accountability) ควบคู่กับการสร้างคุณธรรม ให้ความสำคัญกับความเสมอภาคชายหญิงและการคุ้มครองสิทธิผู้ด้อยโอกาส ให้ความสำคัญกับมาตรฐานสากลและความร่วมมือระหว่างประเทศ

ตารางที่ 2 : ตารางสรุปสภาพปัญหาและแนวทาง/มาตรการในการแก้ไขปรับปรุง

สภาพปัญหา	แนวทาง/มาตรการในการแก้ไข
<p>1. ปัญหาเกี่ยวกับโครงสร้างกระบวนการยุติธรรมไทย</p> <ul style="list-style-type: none"> ขาดเป้าหมายและทิศทางการพัฒนากระบวนการยุติธรรมในภาพรวม ไม่สามารถกำหนดนโยบายทางอาญาและนโยบายไปปฏิบัติอย่างมีสัมฤทธิผล ขาดความร่วมมือกัน ขาดระบบการบริหารจัดการที่ดี 	<ul style="list-style-type: none"> จัดให้มีคณะกรรมการนโยบายยุติธรรมแห่งชาติ จัดโครงสร้างกระทรวงยุติธรรมใหม่ให้เป็นศูนย์กลาง ของการบริหารงานยุติธรรม จัดให้มีระบบข้อมูลรวมของกระบวนการยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพ จัดสรรงบประมาณอย่างพอเพียงให้กับงานยุติธรรม
<p>2. ปัญหาเกี่ยวกับโครงสร้างระบบการดำเนินคดีอาญา</p> <ul style="list-style-type: none"> มีการนำคดีเข้าสู่ระบบยุติธรรมมากเกินควร ยังขาดระบบการตรวจสอบการตรวจค้นและจับกุมที่มีประสิทธิภาพ ระบบการสอบสวนและพ้องร้องมีการแยกจากกันโดยเด็ดขาดทำให้การดำเนินคดีขาดประสิทธิภาพ ระบบการสั่งคดีของอัยการยังต้องมีการปรับปรุง ยังมิได้ให้ความสำคัญกับศาลชั้นต้นเท่าที่ควร การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายในคดีอาญา ยังขาดประสิทธิภาพและไม่เพียงพอ 	<ul style="list-style-type: none"> ส่งเสริมให้มีมาตรการในการลดปริมาณคดีที่จะเข้าสู่ระบบงานยุติธรรม ส่งเสริมให้นำมาตรการในการกลั่นกรองคดีก่อนเข้าสู่ระบบศาลให้มากขึ้น ปรับปรุงให้การสอบสวนคดีอาญา มีหน่วยงานที่มีความเป็นกลางและอิสระ ตลอดจนมีความเชี่ยวชาญ พิเศษในเรื่องนั้น ๆ เช้าไปช่วยกันดูแล พัฒนางานด้านนิติวิทยาศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพ อิสระ และมีความเป็นกลาง ปรับปรุงระบบสาขาวิชาชีพในการดำเนินคดีอาญา ที่เกี่ยวข้องกับเด็กและตรีให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ส่งเสริมความเข้มแข็งของศาลชั้นต้น และจำกัดคดีที่จะเข้าสู่การพิจารณาของศาลสูงลงให้เหลือเท่าที่จำเป็นอย่างยิ่ง จัดระบบการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายในคดีอาญาให้มีคุณภาพมากขึ้น จัดให้มีระบบการขอและการให้ความร่วมมือจากต่างประเทศที่มีประสิทธิภาพ
<p>3. ปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติโดยไม่ชอบธรรมจากบุคคลในกระบวนการยุติธรรมอันเป็นการล่วง</p>	

ละเมิดสิทธิสภาพของประชาชน	
สภาพปัญหา	แนวทาง/มาตรการในการแก้ไข
<ul style="list-style-type: none"> การคุมคามสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา การละเลยไม่คุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายและพยานเท่าที่ควร การเลือกปฏิบัติ การใช้ดุลยพินิจที่ไม่เที่ยงธรรม การทำงานที่ล่าช้า 	<ul style="list-style-type: none"> จัดระบบให้หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมตรวจสอบถ่วงดุลย์การทำงานซึ่งกันและกัน สร้างระบบความรับผิดชอบ (accountability) ที่เหมาะสม สร้างความโปร่งใสในกระบวนการการทำงาน พัฒนาการตรวจสอบตามรัฐธรรมนูญให้มีบทบาท และค้วยภาพในการตรวจสอบกระบวนการยุติธรรม ส่งเสริมให้สื่อมวลชนและประชาชนมีบทบาทในการตรวจสอบกระบวนการยุติธรรมมากขึ้น จัดให้มีมาตรการและการดำเนินการในการคุ้มครอง สิทธิผู้ต้องหา จำเลยและผู้ต้องโทษในคดีอาญา อย่างจริงจัง ปรับปรุงมาตรฐานการคัดเลือกบุคคลให้ตรง ตำแหน่งในกระบวนการยุติธรรมหรือตำแหน่งที่สนับสนุนงานของกระบวนการยุติธรรมในทางที่ส่งเสริมความสำนึกรักในคุณค่าของตำแหน่งหน้าที่จะต้องรับผิดชอบต่อสังคม ปรับปรุงเงินเดือน ค่าตอบแทนและสวัสดิการของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมโดยคำนึงถึงความเหมาะสมให้สามารถดำรงตนในสังคมได้อย่างเพียงพอ
<p>4. กระบวนการยุติธรรมขาดประสิทธิภาพในการควบคุมอาชญากรรม</p> <ul style="list-style-type: none"> ขาดการจัดการอย่างเหมาะสมกับการกระทำความผิดแต่ละระดับ ขาดประสิทธิภาพในการปราบปรามอาชญากรรม ปริมาณคดีที่คดีลากยาวมีสูงมาก 	<ul style="list-style-type: none"> ปรับปรุงระบบการบริหารงานยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพ ปรับปรุงระบบการดำเนินคดีให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ปรับปรุงระบบการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดให้มีความหลักหลาด และมีประสิทธิภาพในการแก้ไขพื้นฟูผู้กระทำผิดได้มากขึ้น เสริมสร้างค้วยภาพบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม

	<ul style="list-style-type: none"> ● พัฒนา มาตรการทางกฎหมาย และ เสริมสร้าง องค์ ความรู้ เพื่อ พัฒนา กระบวนการ การยุติธรรม
--	--

สภาพปัจจุหา	แนวทาง/มาตรการในการแก้ไข
5. กระบวนการยุติธรรมขาดประสิทธิภาพในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด <ul style="list-style-type: none"> ● ยังคงละเลยหรือมองข้ามความสำคัญของการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด ● ไม่มีการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดก่อนขั้นตอนของศาล ● ระบบราชทัณฑ์ยังไม่สามารถแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดได้อย่างแท้จริง 	<ul style="list-style-type: none"> ● พัฒนา มาตรการในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดอื่น ที่ เหมาะสม มาก ใช้แทน โทษ จำคุก ● ลดปริมาณผู้ที่ถูกควบคุม ในเรือนจำ ที่ ไม่สมควรลดลง ให้มากที่สุด ● ส่งเสริม มาตรการในการช่วยผู้ต้องโทษ ให้กลับสู่ สังคม ให้มากขึ้น ● พัฒนา ให้มีระบบ บรรจุ รับ ในการ นำ มาตรการ การ ปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด โดยไม่ใช้สถานควบคุม มาใช้
6. กระบวนการยุติธรรมขาดการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากประชาชน	<ul style="list-style-type: none"> ● เปิดระบบ ยุติธรรม ให้ ชุมชน และ ประชาสังคม มี ส่วนร่วม มาก ขึ้น ใน ทุก ขั้นตอน ● ส่งเสริม ให้ เกิด การ รวม ตัว กัน ของ ชุมชน และ ประชา สังคม ใน การ สร้าง เครือข่าย เพื่อ ดำเนิน กิจกรรม ที่ เกี่ยวกับ กระบวนการ การยุติธรรม รวมทั้ง ส่งเสริม ให้มี การ จัด ตั้ง กอง ทุน หรือ มูลนิธิ ร่วม ภาครัฐ และ เอกชน เพื่อ ส่งเสริม กิจกรรม เหล่านี้ ● ส่งเสริม ให้ ประชาชน ได้มี โอกาส รับ รู้ ข้อมูล ข่าวสาร ตาม สิทธิ ที่ มีอยู่ ตาม กฎหมาย ให้มากขึ้น ● ให้ ความ คุ้ม ครอง อำนาจ ความ สำคัญ ให้ ค่า ตอบแทน ที่ เหมาะ สม และ ยก ย่อง ให้ เกียรติ พยาน และ ผู้ ที่ มี ส่วน เข้า มา เกี่ยว ข้อง กับ กระบวนการ การยุติธรรม ● รณรงค์ ให้ ประชาชน รู้ ถึง สิทธิ และ หน้าที่ ตาม กฎหมาย และ ตระหนักรู้ ถึง ความ สำคัญ ของ กระบวนการ ยุติธรรม ใน ฐานะ เป็น กลไก หลัก ในการ ผล ดุ ใจ ชี้ หลัก นิติธรรม อย่าง จริงจัง
7. กระบวนการยุติธรรมขาดองค์ความรู้ และ ศักยภาพ ในการ พัฒนา	<ul style="list-style-type: none"> ● ส่งเสริม ให้มี การ ศึกษา และ การ วิจัย เกี่ยวกับ กระบวนการ การยุติธรรม และ การ บริหาร งาน ยุติธรรม

	<p>ให้มากขึ้น</p> <ul style="list-style-type: none"> ● จัดตั้งสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนากระบวนการยุติธรรมที่เป็นหน่วยงานกลาง มีความเป็นอิสระและ เชื่อถือได้และมีงบประมาณของตนเองที่เพียงพอ
--	---

สภาพปัจจุบัน	แนวทาง/มาตรการในการแก้ไข
8. บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมขาดจิตสำนึกร่วมกันและขาดทัศนคติที่ดีในการให้บริการความยุติธรรมแก่ประชาชน	<ul style="list-style-type: none"> ● ปฏิรูประบบการศึกษานิติศาสตร์ ● ปรับปรุงมาตรฐานการคัดเลือกบุคคลให้ตรง ตำแหน่งในกระบวนการยุติธรรมหรือตำแหน่งที่สนับสนุนงานของกระบวนการยุติธรรมในทางที่ส่งเสริมความสำนึกร่วมกันในคุณค่าของตำแหน่งหน้าที่จะต้องรับผิดชอบต่อสังคม ● จัดให้มีการฝึกอบรมร่วมกันระหว่างบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมทุกหน่วยงานในเชิงจิตวิทยา เพื่อให้มีการหล่อหลอมทัศนคติ และในเชิงพัฒนา ศักยภาพในการปฏิบัติหน้าที่ร่วมกันในกระบวนการยุติธรรม ● ส่งเสริมให้มีการพัฒนาบุคลากรในสาขาที่มีความจำเป็นนอกเหนือจากด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม เพื่อเข้าปฏิบัติหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมให้เพียงพอ ● ปรับปรุงเงินเดือน ค่าตอบแทนและสวัสดิการของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมโดยคำนึงถึงความเหมาะสมให้สามารถดำรงตนในสังคมได้อย่างเพียงพอ

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโครงการวิจัยด้านกระบวนการยุติธรรม

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโครงการวิจัยด้านกระบวนการยุติธรรม

จากการประเมินสถานการณ์ปัจจุบันและสถานภาพองค์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม โดยรองศาสตราจารย์ ดร. พรเพญ เพชรสุขศิริ และรองศาสตราจารย์ ดร. สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล ตลอดจน จากการสัมมนาทางวิชาการในโครงการที่ความคิดเพื่อการพัฒนากระบวนการยุติธรรมไทย ทำให้สามารถมองเห็นถึงข้อจำกัดของการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมในปัจจุบัน และสามารถเสนอแนะถึงหัวข้อการศึกษาวิจัยและแนวทางการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับหัวข้อในกระบวนการยุติธรรมได้ดังมีรายละเอียดดังนี้

1. ผลการประเมินสถานการณ์องค์ความรู้

1.1 งานศึกษาวิจัยที่พับมักจะเป็นงานในระดับวิทยานิพนธ์ปริญญาโท ในสาขานิติศาสตร์และด้านการบริหารงานยุติธรรม ซึ่งดำเนินการโดยนักศึกษาในระดับปริญญาโทมากกว่ากิจกรรมที่มีความเชี่ยวชาญ

1.2 งานการศึกษาวิจัยส่วนมากจะเป็นการดำเนินการโดยนักกฎหมาย โดยขาดการทำางานในลักษณะสาขาวิชาการ และหัวข้องานการศึกษาวิจัย มักจะเป็นประเด็นทางกฎหมายโดยตรง เช่น เป็นการศึกษาวิเคราะห์ และรวบรวมกฎหมายโดยขาดการศึกษาในภาคสนามและขาดมิตรของผลกระทบของการบังคับใช้กฎหมายต่อสังคม นอกจากนี้ งานการศึกษาด้านการบริหารงานยุติธรรมส่วนมากจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการสำรวจความคิดเห็นหรือทัศนคติของกลุ่มนบุคคลต่าง ๆ มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและแนวทางในการแก้ปัญหาในกระบวนการยุติธรรมน้อยมาก

1.3 การศึกษาวิจัยส่วนใหญ่จะเป็นงานก่อนการนำเอารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาบังคับใช้ ทำให้ผลการศึกษาวิจัยโดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการบริหารงานยุติธรรมล้าสมัยไม่สามารถนำมาใช้ได้ เพราะรัฐธรรมนูญได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการยุติธรรม ทั้งในเชิงโครงสร้างและการปฏิบัติงาน อาทิเช่น การแยกศาลออกจากกระบวนการยุติธรรม การจัดตั้งศาลใหม่ และการปรับปรุงแนวทางการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ อัยการ และศาล เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับลักษณะโครงการวิจัยที่ควรสนับสนุนให้มีการดำเนินการ

เมื่อประเมินจากสถานภาพองค์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม และสถานการณ์ของปัจจุบัน สามารถจะประเมินว่าข้อเสนอแนะเกี่ยวกับลักษณะของโครงการวิจัยที่ควรสนับสนุนดังนี้

2.1 เนื่องจากงานการศึกษาวิจัยที่มีคุณภาพเกี่ยวกับด้านกระบวนการยุติธรรมยังขาดแคลนอีกเป็นจำนวนมาก จึงสมควรให้การสนับสนุนการศึกษาวิจัยทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับหลักการแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม และในส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษาวิจัยเพื่อนำไปสู่ทางเลือกเชิงนโยบาย ตลอดจนสมควรให้การสนับสนุนด้านการพัฒนาต่อการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ รวมทั้งการแปลต่อร่างที่เป็นประโยชน์จากภาษาต่างประเทศเป็นภาษาไทยด้วย

2.2 เนื่องจากปัจจุบันกำลังอยู่ในช่วงของการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมครั้งใหญ่ อันเป็นผลลัพธ์เนื่องจากรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 จึงมีความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องให้การสนับสนุนการศึกษาวิจัยเพื่อทางเลือกเชิงนโยบาย และเพื่อหาคำตอบปัญหาทางปฏิบัติอันเกิดจากการนำเอาแนวคิดตามรัฐธรรมนูญมาใช้ในความเป็นจริง

2.3 การให้การสนับสนุนการศึกษาวิจัยในโครงการที่เกี่ยวกับนโยบายด้านกระบวนการยุติธรรม สมควรเป็นชุดโครงการที่สามารถตอบปัญหาได้ครบถ้วน ควรมีลักษณะที่เป็นสาขาวิชาการ ดำเนินถึงการนำไปใช้ได้ในความเป็นจริง และควรมีกระบวนการที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย (stakeholders) ด้วย

2.4 เนื่องจากการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก เพราะองค์กร ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นองค์กรที่มีอำนาจ ซึ่งอาจพ้อใจกับสถานภาพที่เป็นอยู่ โครงการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับนโยบาย จึงควรมีการกำหนดกลยุทธ์เกี่ยวกับการสร้างการมีส่วนร่วมจากประชาชนและการเคลื่อนไหวทางสังคมร่วมอยู่ด้วย

2.5 ลักษณะของโครงการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมควรจะมีความหลากหลาย เช่น การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับทางวิชาการและทางเลือกเชิงนโยบายในเรื่องสำคัญ อาจจะดำเนินโดยกระบวนการวิจัยเต็มรูปแบบ โดยให้มีกระบวนการในการควบคุมคุณภาพตามแนวทางของ ศก.ว. อย่างเต็มที่ แต่การศึกษาวิจัยเพื่อหาคำตอบเชิงนโยบายในเรื่องที่เร่งด่วน เช่น การพยากรณ์ทางการค้า เชิงนโยบาย จากปัญหาที่กำลังได้รับความสนใจจากประชาชน อาจจำเป็นต้องมีกระบวนการพิเศษ เช่น การศึกษาเป็น Concept Paper จากการวิชาการที่มีอยู่แล้ว เพื่อเป็นแนวทางให้มีการระดมความคิดจาก ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อหาคำตอบที่สามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้ทันที หรืออาจจะมีโครงการเฉพาะที่จะผลักดันงานศึกษาวิจัยที่มีอยู่แล้วให้นำไปสู่การนำไปใช้จริง ซึ่งต้องเน้นรูปแบบที่เน้นการเคลื่อนไหวทางสังคม และการนำเสนอข้อมูลที่สามารถถือสารต่อต้านกปฏิบัติและประชาชนได้ง่าย เป็นต้น

2.6 นอกจากการศึกษาวิจัยที่มีผลงานออกแบบเป็นเอกสารวิจัยทางวิชาการแล้ว ควรจะมีการสนับสนุนให้มีการเผยแพร่ผลการวิจัยในรูปแบบอื่น ๆ ที่สามารถเผยแพร่หลักการ แนวคิด และนโยบาย ที่เกิดจากการวิจัยไปสู่ผู้บริหารระดับสูงที่สามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ สื่อมวลชน องค์กรเอกชน และประชาชนที่สนใจ อาทิ เช่น นักวิจัยนักบัณฑิต สมบูรณ์ ควรนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบที่กระชับและเข้าใจง่าย เช่น เป็นเอกสารเชิงนโยบายที่เผยแพร่ออกมายโดยสมำเสมอและทันต่อเหตุการณ์ด้วย

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับหัวข้อวิจัยที่สมควรสนับสนุน

จากผลการประเมินสถานภาพองค์ความรู้ในโครงการพบว่า งานวิจัยที่มีคุณภาพด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมยังขาดแคลนอีกเป็นจำนวนมาก ทั้งที่เป็นงานวิจัยด้านทฤษฎีในทางวิชาการ และงานวิจัยเกี่ยวกับทางเลือกทางนโยบาย โดยเมื่อคำนึงถึงช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในกระบวนการยุติธรรม และผลจากการศึกษาวิจัยและระดมความคิดในโครงการแล้ว เห็นว่ามีโจทย์ในการศึกษาวิจัยที่มีความจำเป็นและเร่งด่วนดังนี้

1. หัวข้อวิจัยที่เกี่ยวกับโครงสร้างองค์กรและระบบการบริหารงานยุติธรรม ในปัจจุบัน

1.1 การศึกษาเกี่ยวกับการจัดโครงสร้างและองค์กรในกระบวนการยุติธรรมใหม่

1.2 การศึกษาปัญหาการบริหารงานในระบบย่อของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

1.3 การศึกษาเพื่อจัดตั้งระบบข้อมูลรวมของกระบวนการยุติธรรม

1.4 การศึกษาเพื่อติดตามประเมินผลประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

2. หัวข้อวิจัยที่เกี่ยวกับการปรับปรุงระบบการดำเนินคดีอาญา ในปัจจุบัน

ดังต่อไปนี้

2.1 การศึกษาเกี่ยวกับมาตรการในการลดปริมาณคดีที่จะเข้าสู่ระบบงานยุติธรรม และมาตรการในการกลั่นกรองคดีก่อนเข้าสู่ศาล

2.2 การศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการสอบสวนและฟ้องร้องคดีอาญาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.3 การศึกษาเพื่อพัฒนางานด้านนิติวิทยาศาสตร์ในกระบวนการยุติธรรม

2.4 การศึกษาเพื่อปรับปรุงและพัฒนาระบบสาขาวิชาชีพในการดำเนินคดีอาญา โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับเด็กและสตรี ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.5 การศึกษาเพื่อพัฒนาระบบการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายในคดีอาญาให้มีคุณภาพมากขึ้น

3. หัวข้อวิจัยที่เกี่ยวกับการปรับปรุงระบบการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด ในปัจจุบัน

ดังต่อไปนี้

3.1 การศึกษาเพื่อพัฒนามาตรการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดที่ไม่ใช่มาตรการการควบคุมในสถานควบคุม (non-institutional treatment)

3.2 การศึกษาเพื่อพัฒนามาตรการในการช่วยเหลือผู้กระทำความผิดกลับเข้าสู่สังคม

3.3 การศึกษาเกี่ยวกับการปรับปรุงสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและแนวปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็ก

4. หัวข้อวิจัยเกี่ยวกับการตรวจสอบและการคุ้มครองสิทธิ ในปัจจุบันดังต่อไปนี้

4.1 การศึกษาเพื่อพัฒนาแนวทางการตรวจสอบคู่วงคุญย์การทำงานของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม

4.2 การศึกษาเพื่อพัฒนาระบบความรับผิดชอบ (accountability) ในกระบวนการยุติธรรม

4.3 การศึกษาเพื่อสร้างความโปร่งใสของระบบการทำงานในกระบวนการยุติธรรม

4.4 การศึกษาเพื่อพัฒนากลไกตรวจสอบตามรัฐธรรมนูญให้มีบทบาทและศักยภาพในการตรวจสอบกระบวนการยุติธรรม

4.5 การศึกษาเพื่อพัฒนาบทบาทสื่อมวลชนและประชาชนในการตรวจสอบกระบวนการยุติธรรม

4.6 การศึกษาเกี่ยวกับมาตรการในการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหา จำเลย และผู้ต้องหาในคดีอาญา โดยเฉพาะการติดตามประเมินผลในปัญหาและอุปสรรคในการนำบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญมาใช้ในความเป็นจริง

4.7 การศึกษาเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายและผู้บริสุทธิ์ที่ได้รับผลกระทบจากการยุติธรรม (miscarriage of justice)

4.8 การศึกษาเกี่ยวกับมาตรการในการปฏิบัติต่อพยานที่เหมาะสม

5. หัวข้อวิจัยที่เกี่ยวกับการปรับทัศนคติ จิตสำนึก และเสริมสร้างศักยภาพของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม ในประเด็นดังต่อไปนี้

5.1 การศึกษาเกี่ยวกับมาตรฐานการคัดเลือกและการฝึกอบรมบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม

5.2 การศึกษาเกี่ยวกับระบบการฝึกอบรมร่วมกันของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม เพื่อปรับปรุงทัศนคติและเสริมสร้างศักยภาพในการทำงาน

5.3 การศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างการปรับปรุงอัตราเงินเดือน ค่าตอบแทน และสวัสดิการของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม

6. หัวข้อการวิจัยที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาสังคมในกระบวนการยุติธรรม ในประเด็นดังต่อไปนี้

6.1 การศึกษาเกี่ยวกับแนวทางในการส่งเสริมบทบาทของชุมชนและประชาสังคมในกระบวนการยุติธรรม

6.2 การศึกษาเพื่อพัฒนาระบบการให้ความรู้ทางกฎหมายและส่งเสริมการเคารพในกฎหมายและหลักนิติธรรมแก่ประชาชน

6.3 การศึกษาเพื่อจัดทำคู่มือเกี่ยวกับ “สิทธิของประชาชน” ในแต่ละมุ่งต่าง ๆ (เช่น จัดทำหนังสือชุด “สิทธิของเรา” ในเรื่องสิทธิเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เป็นต้น)

7. หัวข้อวิจัยเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายที่จำเป็นต้องมีการพัฒนาโดยเร่งด่วน ในประเด็นดังต่อไปนี้

7.1 การศึกษาอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ และมาตรการรองรับการนำหลักการในอนุสัญญาดังกล่าวมาใช้ในประเทศไทย

7.2 การศึกษาเพื่อพัฒนากฎหมายอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์

7.3 การศึกษาเกี่ยวกับบทบาทกระบวนการยุติธรรมในการป้องกันและปราบ-ปราบ
ยาเสพติด

7.4 การศึกษาเกี่ยวกับบทบาทกระบวนการยุติธรรมในการป้องกันและปราบ-
ปราบคดีรั้งปั้น

7.5 การศึกษาเรื่องบทบาทกระบวนการยุติธรรมกับปัญหาความรุนแรงต่อสตรี
(Violence Against Women)

7.6 การศึกษาเกี่ยวกับการนำเสนอหลักการในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กมาใช้บังคับ
ในประเทศไทย

7.7 การศึกษาเพื่อพัฒนาระบบความร่วมมือระหว่างประเทศในทางอาญาให้มี
ประสิทธิภาพมากขึ้น

8. หัวข้อวิจัยอื่น ๆ

8.1 การศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของระบบกฎหมายซิวิลล์ลอร์ (Civil Law) และ
คอมมอนลอร์ (Common Law) ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ
ทิศทางการพัฒนาในอนาคต

8.2 การศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดเรื่อง Restorative Justice และการนำเสนอแนวคิด
ดังกล่าวมาใช้ในระบบยุติธรรมไทย

8.3 การศึกษาวิเคราะห์ในเชิงเศรษฐศาสตร์เกี่ยวกับการบริหารงานยุติธรรมของ
ประเทศไทย อาทิเช่น ในประเด็นเกี่ยวกับ cost ของอาชญากรรม cost/efficiency ขององค์กรต่าง ๆ ใน
กระบวนการยุติธรรม และมุ่งมองด้านเศรษฐศาสตร์ในเรื่องอื่น ๆ เพื่อประกอบการวางแผนใน
กระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ผลการสำรวจความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมกิจกรรมสัมมนาต่อ¹
ยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนากระบวนการยุติธรรมไทย

สรุป
แบบสอบถามความคิดเห็น
โครงการ "เวทีความคิดเพื่อการพัฒนากระบวนการยุติธรรมไทย"
เรื่อง "ยุทธศาสตร์การพัฒนากระบวนการยุติธรรมไทย : ผลสรุปการศึกษาวิจัย
ในโครงการเวทีความคิดเพื่อการพัฒนากระบวนการยุติธรรมไทย"
นำเสนอในวันศุกร์ที่ 6 ตุลาคม 2543
ณ ตึกสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล

แบบสอบถามแจกไป	200	คน
ผู้ตอบแบบสอบถามมา จำนวน	65	คน
ชาย	44	คน
หญิง	21	คน
อายุ ต่ำกว่า 31 ปี	7	คน
31 - 40 ปี	16	คน
41 - 50 ปี	19	คน
51 - 60 ปี	16	คน
อายุ 60 ปี ขึ้นไป	7	คน
ประสบการณ์ในการทำงาน		
อายุต่ำกว่า 11 ปี	4	คน
11 - 20 ปี	21	คน
21 - 30 ปี	20	คน
31 - 40 ปี	6	คน
ไม่ตอบ	4	คน
เคยเข้าร่วมสัมมนา	45	คน
ไม่เคยเข้าร่วมสัมมนา	20	คน

แบบสอบถาม

ข้อ 1. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อแนวทางการพัฒนากระบวนการยุติธรรมไทยในภาพรวม
ตามที่นำเสนอในเรื่อง “ยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนากระบวนการยุติธรรมไทย”

เห็นด้วยมาก 49 คน

เห็นด้วย 16 คน

ไม่เห็นด้วย -

ความเห็น/ข้อเสนอแนะ

- ความมีคณะกรรมการนโยบายแผนแม่บทแห่งชาติ
- ความมีคณะกรรมการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรม
- ความยุติธรรมในปัจจุบันบางครั้งเป็นไปตามกระแส ซึ่งอาจเกิดจากสื่อมวลชนหรือปัจจัยอย่างอื่น แต่กระแสในบางครั้งมิใช่ก่อให้เกิดความยุติธรรมตามความเป็นจริง ฉะนั้นเห็นควรต้องนัดสื่อเข้ามาร่วมปรับปรุงในระบบนี้ด้วย
- ควรที่จะเสนอแนะหรือนำเสนอเพื่อปฏิบัติให้สัมฤทธิ์ผลเป็นรูปธรรม
- ความมีการวิจัยในรายละเอียด ทำหัวข้ออย่าง ๆ ต่าง ๆ ให้ลึกซึ้งขึ้น เพื่อนำไปสู่การปฏิรูปในความเป็นจริงต่อไป
- ควรให้รัฐบาลยอมรับและแต่งตั้งคณะกรรมการนโยบายพัฒนากระบวนการยุติธรรม โดยเร็วที่สุด
- คิดว่าได้ภาพรวม สภาพปัจจุหา แนวทางแก้ไขในระดับหนึ่งแล้ว ควรแตกย่อยความคิดโดยแบ่งเป็นกลุ่มปัจจุหา และการจัดการกับปัจจุหาเล็ก ๆ แล้วลงในรายละเอียด โดยมุ่งเน้นให้ส่วนนี้สนองและใช้ให้ได้จริงกับสภาพสังคม แล้วจึงนำมาปักครองเป็นแบบงานรวมให้สอดคล้องตรงกัน เป็นพิธีทางเดียวกัน หน่วยงาน /เอกชน/ สถาบันการศึกษาจะได้มีความชัดเจน นำไปสู่การปฏิรูปให้เป็นรูปธรรมได้
- แยกความชัดเจนของปัจจุหา การบริหารของกฎหมาย
- ทุกองค์กรที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมต้องร่วมมือกันอย่างจริงจังเพื่อให้ยุทธศาสตร์ เพื่อการพัฒนากระบวนการยุติธรรมไทยบรรลุเป้าหมายอย่างดียิ่ง
- ควรแก้ไขที่ตั้นเหตุด้วยนับจากภารกิจร่างกฎหมาย พิจารณากฎหมาย ควรให้เป็นกฎหมายที่ปฏิบัติได้ จะได้ไม่เป็นปัจจุหาในการปฏิบัติต่อไป
- ครอบคลุมทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม จุดสำคัญ คือให้สามารถทำเป็นแผนงานนำไปสู่การปฏิบัติ
- พัฒนากระบวนการยุติธรรม ลงโทษผู้กระทำผิดให้เหมาะสมกับโทษ

- ควรให้ความสำคัญต่อทฤษฎีและเจตนาของนักวิเคราะห์เชิงนโยบายควบคู่กับการนำไปใช้ในทางปฏิบัติอย่างเหมาะสมสูงต้อง และเป็นธรรม โดยพยายามสร้างคุณธรรมให้เกิดขึ้นแก่นักวิเคราะห์มากที่สุดและสนับสนุนให้มีการพัฒนาทางด้านกฎหมายให้ทันเพื่อสอดคล้องกับเทคโนโลยี หรือปัจจุบันใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม
- อย่างเห็นการค้นคว้า วิจัย ที่มีลักษณะ quantitative มีติดเพิ่มด้วย เช่น ศึกษา cost ที่ใช้ในการดำเนินคดีแต่ละ case แต่ละประเภท แล้วเปรียบเทียบกับการป้องกัน หรือการแก้ปัญหา โดยใช้ระบบนอกศาล หรือระบบชุมชนดูแลป้องกัน ศึกษาทั้งในระดับ individual และระดับภาครัฐด้วยงานวิจัยจะสามารถโน้มน้าวคนตัดสินใจ และประชาชนจะได้ตระหนักรู้และได้ผลในเรื่องป้องปารามไปด้วย
- วิจัยเชิงทดลอง เช่น การรวมกฎหมาย/นโยบาย หรือแสดงความร่วมมือ มีการจัดโครงตัวให้คนที่พัฒนาจากคุก
- เป็นแนวทางในการนำไปสู่การปฏิรูป การยุติธรรมไทย
- กระบวนการยุติธรรมต้องพัฒนาทุกองค์กรเสมอ กันไม่ว่าสวัสดิการ การตอบแทนต่าง ๆ
- ควรเพิ่มและเน้นการเผยแพร่ผลการสัมมนา หรือเสวนาอุปถัมภ์องค์กรในกระบวนการยุติธรรมและสาธารณะ ให้แพร่หลายยิ่งขึ้น
- ต้องลงมือกระทำ อย่าให้เป็นการที่เลือกอยู่ในกระดาษเท่านั้น
- ควรได้นำไปแนะนำภาคปฏิบัติ แก่น่วยงานยุติธรรมที่เกี่ยวข้องให้เป็นรูปธรรม
- ทำให้เห็นภาพที่แท้จริงของปัญหาและสภาพความเป็นจริงของการปฏิบัติ นำปัญหาที่ได้ไปสู่การแก้ไขพัฒนา
- ขาดการดำเนินคดีหรือพิจารณาคดีที่ต่อเนื่อง นอกจากความรวดเร็วและเป็นธรรม ซึ่ง จำงต่อเนื่องได้ใส่เพิ่มเติมในรัฐธรรมนูญ ปี 40
- โดยหลักการแล้วเห็นเดียวทุกประการ แต่จะทำอย่างไรให้หลักการดังกล่าวเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมได้โดยเร็ว สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ไม่ควรยึดถือ ขอให้ประสานงานกับทุกฝ่ายโดยมีการกำหนดกรอบของเวลาให้ชัดเจน มิฉะนั้นสิ่งเหล่านี้ก็จะไม่เกิดและไม่มีทางเสื่อมสัน
- ต้องมีการพัฒนาปรับแก้ให้ตามทันปัญหาขั้นเป็นสากลของนานาประเทศ และให้สอดคล้องกับปัญหาของประเทศไทยเชิงของเรา
- ระบบงานยุติธรรมแต่ละระบบยังขาดความเข้าใจในจุดร่วมในการบริหารงานยุติธรรม คงมุ่งแต่เป้าหมายของแต่ละระบบเป็นหลัก

- ทนายความ อัยการและผู้พิพากษา ไม่ได้รับการฝึกอบรมร่วมกัน ดังนั้นจึงมีผลทำให้เกิดความไม่เข้าใจกันและกัน และมีการปฏิบัติต่อกันและกันไม่เหมาะสม และไม่เป็นผลดีต่อการอำนวยความยุติธรรม
- กระบวนการการยุติธรรม ควรดำเนินการร่วมกันในแผนเดียวกัน เพื่ออำนวยความยุติธรรมในภาพรวมได้
- ยังขาดรูปภาพรวมที่ว่าเป็นยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาดังกล่าวเป็นรูปธรรม เนื่องจากบางท่านผู้ร่วมการสัมมนาพูดโดย ๆ แต่ยังขาดการนำไปปฏิบัติจริง ๆ การสัมมนานี้คงไม่ได้ผลอย่างจริงจัง เมื่อเวลากำหนดด้วยศาสตร์ได้ เรายังคงมีวิชาการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม และปฏิบัติได้จริงอย่างต่อเนื่องหลังการกำหนดแนวทางได้แล้ว
- กระบวนการการยุติธรรมในบ้านเรายังขาดความร่วมมือซึ่งกันและกัน และยังขาดความจริยธรรม คุณธรรม ความซื่อสัตย์ ต่อวิชาชีพของตนเอง
- ต้องการเห็นประเทศไทยมีการพัฒนาและปฏิรูปกระบวนการการยุติธรรมของไทย ให้เป็นรูปธรรม และเป็นระบบให้สอดคล้องกันในทุกองค์กร มิใช่ต่างคนต่างคิด ต่างคนต่างทำ
- ยุทธศาสตร์กำหนดแล้ว ต้องกำหนดต่อเป็นยุทธวิธี และต้องกำหนดงาน แล้วผู้รับผิดชอบ ใครเป็นคนทำ, ทำได้เมื่อไร, ผลประโยชน์สูงสุดที่สังคมได้รับคืออะไร
- ควรเน้นเรื่องการกระจายความรู้สู่ท้องถิ่น ปรับปรุงหลักสูตรนิติศาสตร์ให้มีการปลูกฝังผู้เรียนให้เข้าใจกระบวนการการยุติธรรม, สร้างชุมชนให้เข้มแข็ง โดยเน้นที่ชุมชนท้องถิ่น
- ควรเขียนกฎหมายให้ประชาชนทั่วไปอ่านง่าย เข้าใจ ควรพัฒนาอย่างเร่งด่วน
- ระบบต่าง ๆ ในกระบวนการการยุติธรรมต้องเชื่อมโยงข้อมูลซึ่งกันและกัน ลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็น ร่วมกันพัฒนาให้ไปในทิศทางที่เป็นไปได้และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคมไทย
- มาตรการทางกฎหมายหรือมาตรการอื่น ๆ ค่อนข้างดีอยู่แล้ว แต่สิ่งที่ต้องเน้นและให้ความสำคัญอย่างมากคือ เรื่องของสิทธิมนุษยชน ทำอย่างไรให้ประชาชนทุกคนเกิดจิตสำนึกในสิทธิขั้นพื้นฐานของตนเองหรือของผู้อื่น ควรจะปลูกฝังเรื่องสิทธิฯให้กับเด็กโดยบรรจุไว้ในหลักสูตรการเรียนตั้งแต่ระดับอนุบาลขึ้นไป
- เห็นควรให้จัดตั้งหรือออกกฎหมาย กระบวนการการยุติธรรมแห่งชาติ เพื่อเป็นการวางแผนทัดสูranหรือกรอบเพื่อนำไปสู่การพัฒนาในด้านอื่น โดยมีกรอบและจุดมุ่งหมายเดียวกัน

ข้อ 2. ท่านเห็นว่ายุทธศาสตร์ที่นำเสนอครอบคลุม และสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการการยุติธรรมหรือไม่

☐ ครอบคลุมและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้	44 คน
☐ ยังไม่ครอบคลุมและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นไม่ได้	20 คน

□ ไม่ออกความเห็น 1 คน

โดยควรจะมีทางเพิ่มเติมในประเด็นดังนี้

- ผลการวิจัยพูดถึงคนในองค์กรกระบวนการยุติธรรมแล้ว ควรเพิ่มการศึกษาวิจัยบุคคลนอกองค์กร เช่น ตัวผู้กระทำผิด มีปัจจัยใดบ้างที่ทำให้กระทำผิด ตัวผู้เสียหาย มีปัจจัยใดบ้างที่เป็นเหตุให้ต้องประสบเหตุ เพราะตัวบุคคลดังกล่าวมีผลต่อกระบวนการยุติธรรมด้วย เพราะการสอบสวนอย่างไรให้ผู้กระทำผิดสำนึกริดและยอมรับผิด
- ควรให้สื่อสามารถตรวจสอบการทำงานของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมและผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลง
- เพราะไม่ได้แยกถึงรายละเอียดเท่าที่ควร
- ครอบคลุมแต่บางกรณี ยังไม่สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้
- กระบวนการยุติธรรมแต่ละระบบยังขาดความเข้าใจด้วยกันในการกระบวนการยุติธรรมความรุ่งเรืองเป้าหมายแต่ละระบบเป็นหลัก
- การจะพัฒนากระบวนการยุติธรรมให้ผลสำเร็จนั้น เป็นที่ทราบกันดีว่าปัญหานี้ในแต่ละหน่วยงานภาพรวม ในแต่ละหน่วยงานและทุกคนหรือผู้เกี่ยวข้องต่างทราบและตระหนักดีแต่ยังขาดการทำงานอย่างจริงจัง รวมความคิดแต่ท่านยังไม่มีการตรวจสอบการประเมินการปฏิบัติงานในการสัมมนาครั้งก่อน ๆ ว่าอะไรทำแล้ว และได้ผลบ้างหรือไม่ ประเด็นต่อมาควรระบุประเด็นที่ทำได้เป็นรูปธรรมอย่างจริงจังและทำได้จริง
- ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมร่างกฎหมายเสนอกฎหมายมากกว่าที่เป็นอยู่ กฎหมายควรร่างให้เกิดประโยชน์กับคนจน
- ถ้ามี condition ที่สอดคล้องคือ
  1. commitment ระหว่างผู้ออกกฎหมายใน philosophy
  2. มี consolidation ระหว่างสถาบันกฎหมาย/ยุติธรรม
  3. ผสมผสาน justice reform และ police service reforme
- ยุทธศาสตร์ที่นำเสนอด้านในใหญ่จะเป็นการบริหารจัดการ หรือดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งความยุติธรรม ซึ่งเป็นเรื่องรอง แต่ที่สำคัญที่สุดคือตัวบทกฎหมาย ให้ควรให้มีการปรับ หรือแก้ไขตัวบทกฎหมายโดยให้มีการนำหลักคุณธรรม จริยธรรมมาพิจารณาประกอบ เพื่อออกหรือปรับปรุงกฎหมายไม่ให้การดำเนินคดีขึ้นสู่ศาลมากเกินไป
- ปัจจุบันมองเรื่องกระจายอำนาจหรือพยายามไม่ให้การดำเนินคดีขึ้นสู่ศาลมากเกินไป

ควรต้องพิจารณาเหตุด้วยว่ากระแส globalization หรือ internationalism จะไปด้วยกันกับแนวคิดดังกล่าวได้เพียงใด หรือความมีการพิจารณาร่วมหรือแยกกันได้อย่างไร

- ควรจะเลือกลงไว้ในปัญหาแต่ละจุดให้มากขึ้นแล้วจึงวิเคราะห์แต่ละจุดให้ได้มาเป็นแผนงานรวมให้ได้
- กระบวนการการยุติธรรมความมีอยู่ที่ศาสตราจารย์ที่มีพื้นฐานมาจากชุมชนมากกว่าเป็นไปเพื่อแก้ปัญหากระบวนการการยุติธรรมเอง
- ควรคำนึงปัจจัยพื้นฐานด้านคุณภาพของคน โดยเฉพาะด้านการศึกษาและศึกษาวัฒนธรรมพื้นฐานของสังคมไทย การปรับปรุงรูปแบบของกระบวนการการยุติธรรม ไม่จำเป็นต้องไปเอาแบบอย่างต่างประเทศตะวันตกเสมอไป
- ควรเพิ่มประเมิน การพัฒนาภูมายศรีชุมชน
- ยังไม่แก้ปัญหาที่ต้นเหตุ เพราะยังไม่มีการแก้ไขภูมายที่ไม่เป็นธรรม ควรปฏิรูปภูมายให้อื้อต่อประชาชนให้มากกว่านี้
- ควรยับยั้งไม่นำการเมืองยุ่งเกี่ยวกับกระบวนการการยุติธรรม
- จريยธรรม คุณธรรม ของผู้อยู่ในกระบวนการการยุติธรรม
- มุ่งผลประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน
- ออกกฎหมายให้เหมาะสมกับสังคมไทย
- มีอยู่ศาสตราจารย์ที่ มากมายแต่ไม่ถึงจุดหมายปลายทาง เพราะกระบวนการฯและพันธกิจไม่พอ ส่วนที่ทางสถาบันฯ จัดทำเป็นเพียงการประเมินองค์ความรู้ แต่ยังขาดมุ่ยศาสตร์ในการเคลื่อนไหว (advocacy) ให้จะเป็นผู้เคลื่อน ผู้ผลัก ให้จะสนับสนุน “การเมือง” ของเราให้ความจริงจังแค่ไหน?
- เพราะมีเวลาน้อย
- หลักการทุกหลักการ ต้องมีคนนำไปปฏิบัติ คนดังกล่าวจึงมีความสำคัญพอ ๆ กับหลักการหรือมากกว่า ดังนั้น ต้องพัฒนาคนให้เป็นคนดีเสียก่อน
- ครอบคลุมแล้วแต่ยังไม่แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทุกข้อ
- ต้องปลูกจิตสำนึกของนักกฎหมายในทุกกระบวนการ

ข้อ 3. ท่านคิดว่าภาพกระบวนการการยุติธรรมไทยที่พึงประสงค์ (วิสัยทัศน์) ความมีลักษณะอย่างไร

- บุคลากรต้องมีคุณธรรมมีความรู้
- เป็นการให้บริการประชาชน
- มีความเป็นธรรมอย่างแท้จริง
- รวดเร็ว เด็ดขาด

- ปร่างไส
- ตรวจสอบได้ ซื้อสัตย์สุจริต มีจริยธรรม
- นำระบบลูกขุนมาทดลองใช้ในจังหวัดที่มีความพร้อมของประชาชนทางด้านการศึกษา
- เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง
- สังคมให้ความยอมรับร่วมมือ
- วิจารณ์ได้
- มีความชัดเจน
- ควรยึดระบบและประสานกันในทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- ต้องให้ความเป็นธรรม โดยยึดความเป็นจริงเป็นหลัก
- ต้องขัดระบบศักดินาและระบบคุปลัมภ์ในเบื้องต้น
- พัฒนาไปในทางที่ดีและถูกต้องสอดคล้องกับวัฒนธรรมไทยและความเป็นจริง ต้องคำนึงถึงส่วนรวม มีกระบวนการทำงานที่ปร่างไสและดีงาม
- ความมีองค์กรอิสระไม่เข้ากับนักการเมือง
- เป็นกระบวนการรยุติธรรมที่มีการใช้อำยุ่งจริงจังไม่มีการเลือกปฏิบัติ หรือการบังคับใช้อำยุ่งลูบหน้าประจมูก
- ให้ทุกคนได้รับความเสมอภาคอย่างทัดเทียมกันไม่ว่าคนรวยคนจน
- สมดุลย์ มีประสิทธิภาพ ประชาชนมีส่วนร่วมแท้จริง
- ต้องขัดคดครรภ์ปั้นจากวงการ
- ต้องเร่งสร้างความตื่นตัวในวงการ
- ต้องให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชน
- ต้องตอบสนองความต้องการของสังคม (ส่วนรวม) ได้
- กระบวนการทำงานของแต่ละส่วนจะต้องมีแนวทาง ทิศทางตรงกันไปสู่ Final เดียวกัน คือความรอบรู้ของสังคมบนพื้นฐานเท่าเทียมกันของทุกคนในสังคม
- เป็นกระบวนการที่ค่อยสนับสนุนชุมชนมากกว่าที่จะชี้นำและควบคุมสังคม
- เป็นกระบวนการที่ให้ความช่วยเหลือ แก้ไขปัญหาของสังคมที่ให้ความสำคัญในการบริการ ช่วยเหลือมากกว่าการเป็นกระบวนการที่ดำเนินโดยยึดถือผลประโยชน์ของตนเอง
- ควรต้องพิจารณาจากมุมมองของประชาชน ไม่ใช่มาจากคนที่รับผิดชอบเกี่ยวกับกระบวนการรยุติธรรมเท่านั้น ต้องนำมุมมอง 2 มิติ มาผสานทำให้เหมาะสม
- มีจิตสำนึกที่ดีในการปฏิบัติต่อทุกคนในสังคมอย่างเท่าเทียมกัน
- กระบวนการรยุติธรรมในการรับฟังพยานหลักฐานทางคดีอย่างในเรื่อง เศรษฐกิจ

ต้องแยกต่างหากจากคดีอาญาทั่วไป เพราะจะนั้น ทางคดีศาลชั้นต้นไม่จำเป็นต้องรับฟังพยานหลักฐานมาเปลี่ยนสงสัย

- ความมีลักษณะเข้าหาประชาชนมากกว่า
- ควรใช้เครื่องข่ายประชาสัมคม หรือใช้ระบบการเยี่ยวยาทางสังคม ทางชุมชนมากกว่า การลงโทษในทางคดี เช่นคดียาเสพติด
- บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมนับแต่ตำรวจ ศาล อัยการ หน่วยความ ต้องมีจริยธรรม มากกว่านี้
- ควรเป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้งระบบตามความเหมาะสม
- เงินเดือนและสวัสดิการควรใกล้เคียงกัน
- มีจิตสำนักในการรับใช้สังคม
- เปลี่ยนค่านิยมที่ความยุติธรรมที่ top down เพียงอย่างเดียวต้องเป็น bottom up ด้วย
- ให้ความยุติธรรมอย่างจริงจังไม่เบิดซ่องให้มีการลามเอียง และถูกต้องตามหลักและเจตนาرمย์ของกฎหมาย
- ยุติธรรมจริง พึงพาได้จริง (โดยไม่จำเป็นต้องมีเงินและคนรู้จัก) “ทัศนคติ + ชื่อสัตย์”
- คนในกระบวนการยุติธรรมต้องไม่ใช่คนสร้างความอยุติธรรมดีเย่อ “ระบบตรวจสอบ ทำได้จริง”
- ตรวจสอบได้ ประชาชนมีส่วนร่วม มีมาตรการหลากหลาย มีนวัตกรรมการจัดการผู้กระทำความผิด (Alternative + innovatives)
- ต้องมีองค์กรและบุคลากรขององค์กรนั้นมีจิตใจรักความสงบ และรักความยุติธรรม บุคลากรทุกองค์กรมีค่าตอบแทนเสมอหน้ากัน
- องค์กรที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมมีแนวโน้มขยายไปในทิศทางร่วมกันกำหนดแผนงานให้สอดคล้องและสอดรับกัน โดยควรมีการประสานงานกันอย่างใกล้ชิด และต่อเนื่องเมื่อปรับปรุงแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากการทำงาน ซึ่งย่อมมีขึ้นได้ตลอดเวลา
- ต้องมีคนดีเข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมให้มากที่สุด ปัญหาจึงมีว่าจะสร้างคนดีนี้ได้อย่างไร แม้จะต้องสร้างเต็กลด และอยู่รอดเป็นทารก็ตาม เพื่อความอยู่รอดของประเทศ
- เห็นแก่ความยุติธรรมของสังคมเป็นหลัก
- เศร้าพต่อกฎหมาย
- จัดการลามเอียง โงกัน ลินบัน

- ยกย่องคนดีให้เป็นแบบอย่างของสังคมในกระบวนการยุติธรรม
- ประชาชนมีส่วนร่วมในทุกระดับและขั้นตอน โดยสามารถวิเคราะห์วิจารณ์ทุกอย่างได้อย่างเปิดเผย
- ความมีวิจารณญาณที่ดี วิเคราะห์สาเหตุข้อเท็จจริง รวมทั้งจริยธรรมเป็นหลักในการพิจารณาที่สำคัญยิ่ง
- กฎหมายดีอยู่แล้ว แต่เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมปฏิบัติไม่ได้เนื่องจากปัจจัยอื่นมาแทรก เช่น การสั่งการของกรมเมือง
- กฎหมายบังคับใช้ทุกคนอย่างเสมอภาค กฎหมายยกมาเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพมากกว่าที่จะจำกัดดีกรี
- อำนวยความสะดวก ให้ความยุติธรรมบนฐานความเป็นจริง
- การทำงานสอดประสานเป้าหมายผลลัพธ์สุดท้ายร่วมกันโดยมีการดูแลอย่างเหมาะสมก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน
- ให้ความเป็นธรรมทุกรั้ง บังคับผลตามกฎหมายอย่างสร้างสรรค์
- เป็นที่พึงของประชาชนได้
  - ประชาชนทัวไปเข้าถึงได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย
  - อำนวยความสะดวกโดยรวดเร็วและเสียค่าใช้จ่ายน้อย
  - ให้มาตราการป้องกันอาชญากรรมเพิ่มขึ้นมากกว่านี้
  - กระบวนการยุติธรรมต้องเริ่มมาจากองค์กรอำนวยเป็นองค์กรบริการ
  - ติดติดน พังช่าวบ้าน เข้าถึงง่าย รวดเร็ว โปร่งใส ตรวจสอบได้ มีผู้รับผิดชอบ
  - ภาพกระบวนการยุติธรรมไทยในความประสงค์ของประชาชนควรมีลักษณะที่ดำเนินการด้วยความรวดเร็ว เป็นกันเอง ยุติธรรมและถูกต้อง ในขณะเดียวกันย่อมต้องมีความเด็ดขาด ทั้งนี้ เพื่อความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมาย
- เป็นการมีส่วนร่วม โปร่งใส ตรวจสอบได้ และคุ้มครองสิทธิประโยชน์ทางกฎหมาย ป้องกันอาชญากรรม บำบัดแก้ไขพื้นฟูผู้กระทำผิด และสนับสนุนการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เป็นศูนย์กลางในการพัฒนากฎหมาย ให้ทันต่อ สภาวะการณ์ และเป็นมาตรฐานสากล
- การปฏิบัติอย่างเป็นธรรมเป็นกลาง โปร่งใส สามารถอธิบายต่อสาธารณะได้
- ควรรับดำเนินการโดยรวดเร็ว เพราะคืออาญาเป็นเรื่องที่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลย
- ความมีกฎหมายที่ดีมีความเป็นธรรมในสังคม มีความเสมอภาค และเท่าเทียมกันทุกผู้ ทุกnam ทำให้ประชาชนอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข สังคมมีสันติสุขและโลกมีสิทธิภาพ

- ควรเน้นการป้องกันการเกิดอาชญากรรมมากกว่าการแก้แค้นทดแทน
- อำนวยความสะดวกทั้งมีความยุติธรรมให้แก่ประชาชนทุกส่วนอย่างเต็มที่ภายในระยะเวลา 10 ปี
- ประสานความร่วมมือกันอย่างจริงจังของทุกฝ่ายในกระบวนการยุติธรรม โดยอาจต้องอยู่ในกระบวนการหรือกระบวนการเดียวกัน
- ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจในทิศทางการทำงานทางกระบวนการยุติธรรม ในระยะเวลา 10 ปีข้างหน้า
- กระบวนการยุติธรรมต่าง ๆ ควรให้ความร่วมมือในการบริหารงานในเรื่องเกี่ยวข้องมากขึ้น
- ประชาชนปลดจากภาระถูกกล่าวละเมิดในสิทธิต่าง ๆ
- กระบวนการยุติธรรมที่มองเห็นเป็นดั่งมุ่มมีดช่วยกันทำให้ “สุกสว่าง” ประชาชนมองเห็นได้ชัด สองทางให้ชัดเจนในกรอบและแนวทางปฏิบัติงานในกระบวนการต้องไม่หลงอยู่ทาง
- มีความยุติธรรมอย่างแท้จริง โดยเฉพาะเริ่มที่ต้องตรวจสอบสิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์ให้มีให้มาก ๆ เพราะเป็นองค์กรที่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด
- ให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นต่อกระบวนการยุติธรรมไทยว่า มีความยุติธรรม (มีความมั่นคง ปลอดภัย) โดยใช้อำนาจตามกฎหมายอย่างถูกต้องและเป็นธรรม
- สามารถมีองค์กรที่ค่อยถ่วงดุลย์อำนาจเจ้าหน้าที่แต่ละหน่วยงานได้เป็นอย่างดี
- พลเมืองมี security ที่จะได้รับการปฏิบัติจากกระบวนการยุติธรรม
- check + balanced ระหว่างระบบหลัก ๆ
- เป็นกระบวนการที่ serve ความเป็นมนุษย์ และ social and political justice (รวม criminal justice)
- ภาพกระบวนการยุติธรรมไทย ควรที่จะยึดหลักความยุติธรรมเพียงพอที่สุด แต่ต้องอยู่ภายใต้หลักคุณธรรม และจริยธรรม ซึ่งต้องมีการพิจารณาคดีในหลายแห่งหลายมุม เพื่อให้ได้มาซึ่งความยุติธรรมที่แท้จริง เช่น ในความผิดเดียวกันในระหว่างคดี คดีโดยทั่วไปควรตัดสินเช่นเดียวกัน แต่ถ้ามีข้อหลักคุณธรรม จริยธรรม ก็อาจตัดสินต่างกันได้

ข้อ 4. ท่านเห็นว่าปัญหาที่ขัดขวางการพัฒนาของกระบวนการยุติธรรมที่สำคัญคืออะไร

1. ระบบการสอบสวนและพิจารณาความร้องมีได้เป็นกระบวนการเดียวกัน และร่วมกันค้นคว้าหาความจริง
2. ระบบการพิจารณาคดี ไม่ได้มีการปรับปรุงให้รวดเร็ว

3. การบังคับคดีและการบังคับให้ไม่สนับสนุนและสอดคล้องกัน
4. ระบบกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาล้าสมัย
5. ระบบการศึกษาวิชานิติศาสตร์ไม่ได้นำเสนอในเรื่องของคุณธรรมของนักกฎหมาย
6. บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมยังขาดคุณภาพและคุณธรรม
  1. ปริมาณงานเกินความสามารถของบุคลากร
  2. ระบบศักดินาแบบเก่า
  3. ระบบคุปต์มัมบ์
  4. การแก่งแย่งเอกสารงานจากหน่วยงานต่าง ๆ
  5. องค์ประกอบในเรื่องเวลาในการเร่งรัด ให้เกิดรูปธรรมในการปฏิบัติ
    1. ความสัมพันธ์ของหน่วยงานของการดำเนินการยุติธรรมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
    2. ผลประโยชน์มิควรได้ในกระบวนการยุติธรรม
    3. บางคนไม่อยากยุ่งเกี่ยวกับปัญหาทุกเรื่องในระบบยุติธรรม
    4. การปฏิบัติตนของบุคคลที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นตำรวจ อัยการ และราชทัณฑ์
    5. ไม่สามารถตรวจสอบการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
      1. การปกป้องของหน่วยงานที่มีต่อเจ้าหน้าที่ของตนเอง
      2. นักการเมืองที่ทุจริตโดยใช้กระบวนการยุติธรรมเป็นประโยชน์ต่อตนเอง
      3. เงินหรือบประมาณ
      4. ประชาชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม
      5. ไม่มีการประสานแผนงานที่ดี
        1. รวมอำนาจไว้ที่ส่วนกลางมากเกินไป ทำให้เพิ่มภาระแกร์สูบัล สร้างความล่าช้า
        2. กฎหมายบางเรื่องขัดขวางขัดทางการพัฒนา เช่น ละเมิดอำนาจ
        3. ความเห็นแก่ตัว เห็นแก่ตัว
        4. อยู่ใต้อำนาจผู้ที่มีเงิน
        5. ความเคยชินของประชาชนเมื่อการเข้มงวดขึ้นมาก็หากว่าเจ้าหน้าที่ปฏิบัติเกินเลย
          1. ขาดความรู้และความสนใจของคนรัฐมนตรีอย่างจริงใจ
          2. ประชาชนขาดความเข้าใจในกระบวนการยุติธรรมและไม่ให้ความร่วมมือ
          3. ความรู้ของบุคลากรระดับล่าง ข้าราชการชั้นผู้น้อยที่ทำงานใกล้ชิดประชาชน
          4. ความไม่รู้ในวิชาที่เกี่ยวข้องกับงานของกระบวนการยุติธรรมด้วยกัน
          5. การไม่พัฒนาทัศนคติดังเดิมของผู้ใช้กฎหมาย เช่น การปฏิบัติกับผู้ต้องหา
            1. โครงสร้างเดิมไม่สมดุลย์
            2. เรื่องเงินเดือนของทุกส่วนในกระบวนการยุติธรรม ก่อให้เกิดปัญหา

3. การยึดติดในอำนาจศักดิ์สิทธิ์ขององค์กรในกระบวนการยุติธรรม
4. ซ่องว่างทางสังคมระหว่างคนรายกับคนจนที่มีมากเกินไป
5. การแทรกแซงทางการเมือง
  1. ไม่สามารถโพยทางอาญา กับผู้มีอิทธิพล
  2. ขาดจิตสำนึกราชการปฏิบัติงาน
  3. สวัสดิการ
  4. ข้าราชการต่อต้านการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน
  5. วิธีการสอนมุ่งแต่สอนตามหนังสือ
    1. ความไม่เท่าเทียมในค่าตอบแทนของแต่ละองค์กร
    2. ผู้บังคับบัญชาไม่ให้ความยุติธรรมในการโยกย้ายและเลื่อนขั้น
    3. รัฐบาลสนใจแต่ศalaเท่านั้นเอง
    4. ขาดการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติอย่างจริงจังและต่อเนื่อง
    5. คนไม่ได้มาตรวจสอบ กระบวนการยุติธรรมจะต้องล้มในที่สุด
      1. การศึกษาไม่ได้ผลบุคคลากรที่มีคุณภาพและจริยธรรม
      2. โครงสร้างขององค์กร
      3. ระบบการตรวจสอบ
      4. ผู้พิจารณาตัดสินความไม่มีความรู้ด้านกฎหมายลึกซึ้งในวิชาด้านนั้น ๆ
      5. กระบวนการยุติธรรมขาดประสิทธิภาพในการควบคุมอาชญากรรมและแก้ไขผู้ทำผิด
        1. การขาดนโยบายทางอาญา ไม่มีแนวทางที่ชัดเจน
        2. ความกระฉับกระชากของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม
        3. ควรแยกตัวเป็นอิสระ ไม่อยู่ภายใต้นักการเมือง
        4. ความไม่สุจริตของตัวเจ้าหน้าที่และอัยการ ล่วนศalaมีน้อยมาก
        5. Vision ของนักการเมือง + รัฐบาล + บุคคลในกระบวนการยุติธรรม
          1. ตัวกฎหมาย + การบังคับใช้กฎหมาย
          2. ขาดองค์กรกลางที่จะร่วมผลักดันและรวมคนในกระบวนการยุติธรรมที่จะนำไปสู่ผลลัพธ์การพัฒนาระบบการยุติธรรม
          3. พาหนะและเครื่องมือ/อุปกรณ์ ไม่เพียงพอสำหรับการปฏิบัติงาน
          4. การไม่ยอมรับความจริงว่าต้องออกไปแก้ไขจนข้อบกพร่องจากการวิจัยต่าง ๆ ที่ออกมานั้นเอง
          5. นโยบายของรัฐที่เน้นโลกแห่งวัตถุมากไป คนไทยลืม background ของประเทศของตนเอง
            1. ขาดการประชาสัมพันธ์ในวงกว้าง ยังจำกัดอยู่ในวงแคบ

2. สื่อ多元化ความมีบทบาทในการเสนอข่าวทางด้านนี้ให้มาก
  3. กลไกในกระบวนการยุติธรรมไม่มีความโปร่งใส + ยุติธรรม
  4. ควรส่งเสริมคนดีให้กำลังใจคนดีอย่างชัดเจน
  5. กระบวนการยุติธรรม เช่น ตำรวจ ยังใช้อำนาจทำงานมากกว่าการยุติธรรม
- ข้อ 5. ท่านคิดว่าแนวทางหรือมาตรการสำคัญที่จะช่วยแก้ปัญหาในกระบวนการยุติธรรมคืออะไร (กรุณาระบุเรียงตามลำดับความสำคัญ)
1. ปรับปรุงกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เช่น ป.วิอาญา
  2. พัฒนาศักยภาพของพนักงานสอบสวน อัยการและผู้พิพากษา
  3. ปรับปรุงระบบบังคับคดีและบังคับโทษ
  4. ตั้งกรรมการนโยบายและแผนแม่บทในการบริหารงานกระบวนการยุติธรรม
  5. ตั้งกรรมการปรับปรุง ปฏิรูป กระบวนการยุติธรรม
    1. ฝึกอบรมเทคนิคใหม่ ๆ ให้แก่บุคลากร
    2. ยกย่องเกิดทุนผู้ปฏิบัติงานอย่างกล้าหาญ
    3. จัดระบบตรวจสอบต่องานต่าง ๆ ซึ่งกันและกัน
    4. ประสานงานที่เกี่ยวข้องไปในแนวทางเดียวกัน
    5. งบประมาณที่พอเพียง
      1. สร้างความสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่นกับหน่วยงานกระบวนการยุติธรรม
      2. อบรมนักการเมืองให้มีจริยธรรมและสามารถปฏิบัติได้
      3. เสริมสร้างให้บุคลากรให้มีจริยธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต
      4. วางแผนและแนวทางปฏิบัติในการดำเนินการยุติธรรมที่ชัดเจนและเป็นธรรม
      5. ประชาชนมีความรู้และเข้าใจในกระบวนการยุติธรรมขั้นพื้นฐานพอสมควร
        1. กระจายอำนาจให้ท้องถิ่นหรือชุมชนดำเนินการ
        2. แก้โครงสร้างใหม่หมด
        3. ปรับทัศนคติใหม่เสมอ
        4. สร้างนักกฎหมายแนวใหม่
        5. จัดระบบการศึกษาโดยมีเป้าหมายตรงกัน ทั้งแนวทางสอน เนื้อหาวิชา
          1. ทำให้เป็นกระบวนการที่เข้าถึงได้ง่าย
          2. ความมุ่งมั่นทางการเมือง
          3. แก้ปัญหาครอบคลุมทั่ว
          4. การศึกษาที่ดีของประชาชน

5. ปลูกสร้างจิตสำนึกที่ดีให้กับประชาชนในการช่วยเหลือ แก้ปัญหาในกระบวนการการ
ยุติธรรม
1. ให้มีวิสัยทัศน์ทันต่อเหตุการณ์
  2. ต้องทลายกรอบความคิดของผู้มีอำนาจในการตัดสินใจในกระบวนการการยุติธรรม
  3. อบรมให้ความรู้ด้านสิทธิเสรีภาพและสิทธิมนุษยชนแก่บุคคลากร
  4. แก้ไขปัญหาเก่า ๆ ที่ไม่ทันสมัย
  5. ต้องมีองค์กรตรวจสอบการใช้ดุลยพินิจทุกขั้นตอน
    1. การมีส่วนร่วมของประชาชนและสื่อมวลชนในการตรวจสอบความชอบธรรม
    2. การจัดอบรม อบรม ให้ความรู้ด้านนี้ให้มาก
    3. สร้างสังคม การ เงินเดือน
    4. ทำมาตรฐานที่เสนอโดย อ.กิตติพงษ์ ไปปฏิบัติจะเกิดผลดียิ่ง
    5. ทำให้การเมืองตระหนักรู้ในนี้ขันตับแรก
      1. ทำระบบการตรวจสอบให้เข้มแข็ง โปร่งใส
      2. ต้องมีกระบวนการที่เร่งด่วน รูปธรรมในการปรับเปลี่ยนทัศนคติของทุกคนทุกฝ่าย
      3. มีองค์กรที่ทำหน้าที่ควบคุมหน่วยงานกระบวนการยุติธรรมทุกหน่วย
      4. ปลูกจิตสำนึกให้กับบุคคลากรในกระบวนการการยุติธรรมตั้งแต่เริ่มรับราชการ
      5. รัฐบาลต้องสนใจและให้ความสำคัญทุกองค์กร
        1. ลงโทษผู้กระทำผิดเด็ดขาด
        2. ตรวจสอบความเป็นอยู่ บุคคลากรเป็นประจำ
        3. ผู้บริหารบ้านเมืองทำตัวเป็นแบบอย่างในการเคารพกฎหมาย
        4. กระบวนการยุติธรรมควรมีความสอดคล้องและเด็ดขาด
        5. ความมีการสัมมนาผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในทุกระดับ
          1. แก้ไขกฎหมายให้ลดขั้นตอนซับซ้อนลง
          2. ความเคลื่อนไหวของนักวิชาการ ผู้นำ ในการเสริมสร้างความรู้ในด้านอาชญากรรม (การควบคุม, การป้องกัน ให้แก่คุณในชุมชน)
          3. เสริมสร้างจริยธรรม ค่านิยมในการทำงานของเจ้าหน้าที่ ที่อำนวยความยุติธรรม
          4. กฎหมายควรสร้างความเป็นธรรม โดยคำนึงถึงความรู้สึกนึกคิดของประชาชน โดย ส่วนรวมมิใช่กระบวนการสร้างความยุติธรรม โดยกฎหมายแต่อย่างเดียว
          5. ระยะสั้น จัดสัมมนาประชุมวิชาการ ประตุนการเปลี่ยนแปลง
ระยะยาว ปรับปรุงโครงสร้าง+การบริหารงานยุติธรรม ปรับหลักสูตรการเรียนการ
สอนทางด้านนิติศาสตร์ กระบวนการการยุติธรรม

1. เมยแพร่ความรู้ทางกฎหมาย สิทธิหน้าที่ต่าง ๆ ให้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง
2. จัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมและมีความสนใจเกี่ยวกับกฎหมาย
3. ความมีการกำหนดแผนงานในการบริหารงานของกระบวนการยุติธรรม มีฝ่ายปฏิบัติการรองรับ รวมทั้งมีการประเมินผลด้วย
4. จัดให้มีการนำกฎหมายที่ไม่เหมาะสม ล้าสมัย ไม่เป็นธรรม มาพิจารณาเพื่อปรับปรุง แก้ไขหรือยกเลิก
5. เสริมสร้างคุณธรรมในบุคลากรของกระบวนการยุติธรรมให้ครบวงจร
  1. จัดให้มีกระบวนการตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่ให้โปร่งใส
  2. การกำหนดนโยบายระดับชาติ โดยรวม
  3. การพัฒนาและจัดระบบองค์กร ให้มีการถ่วงดุลย์อำนาจ
  4. หน่วยงานต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรม ควรรวมอยู่ในองค์กรเพื่อให้เป็นหนึ่งเดียว ง่ายต่อการประสานงาน
  5. พัฒนาระบบความรู้ ความสามารถของบุคลากรในด้านนิติวิทยาศาสตร์ และ เทคโนโลยีใหม่ ๆ
    1. การปรับเปลี่ยนทัศนคติของผู้ใช้อำนาจ การประเมินและตรวจสอบบุคลากรตามสภาพ ความเป็นจริงในปัจจุบัน
    2. เพิ่มบุคลากรให้เพียงพอ ไม่ว่าจะเป็นตำรวจ อัยการ ศาล
    3. การคัดเลือกบุคลากรให้มีคุณภาพจริง ๆ
    4. เร่งจัดตั้งคณะกรรมการกระบวนการยุติธรรมแห่งชาติ เพื่อดูแลปัญหาระบบของกระบวนการยุติธรรม
    5. ไม่ควรให้อำนาจแก่ฝ่ายใดมากเกินไป ความมีการคานอำนาจซึ่งกันและกัน และ ตรวจสอบได้
      1. รัฐบาลให้ความสนับสนุนในทุก ๆ ด้าน
      2. เพิ่มรายได้ให้แก่บุคลากร เพื่อให้ฐานะทางการเงินมั่นคง
      3. เน้นการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาที่แท้จริงและยอมรับพร้อมวางแผนแนวทางแก้ไข รวมทั้งปฏิบัติตามการวิจัยนั้นอย่างจริงจัง
      4. แก้ไขตำรวจใหม่ ให้เป็นตำรวจชุมชน
      5. ให้อัยการมีหน้าที่สอบสวนเชลยการเมือง
        1. ให้ศาลเป็นผู้เข้าใจหน่วยงานอื่นในส่วนของผู้ร่วมงาน
        2. ราชทัณฑ์ ควรให้เอกสารทำบ้างเป็นบางอย่าง

3. กฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับ ประชาชนทุกคนควรหาอ่านได้สะดวก เช่น ราชกิจจานุเบกษา
  4. ควรปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมใหม่ในปฏิรูปการเมือง
  5. ให้ร่างวัล/ตอบแทน/สร้างกำลังใจ แก่ผู้ทำความดีมาก ๆ
- ข้อ 6. แนวทางที่ผลักดันให้ยุทธศาสตร์สัมฤทธิ์ผลเพื่อให้เกิดการพัฒนากระบวนการยุติธรรม ให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับสังคมควรจะเป็นอย่างไร
- เสนอวิสัยบุคคล
  - เสนอสภาก
  - ประชาสัมพันธ์เชิงรุกแก่ประชาชน
  - ประชาสัมพันธ์เชิงรุกแก่นานาอารยประเทศ
  - ผลักดันไปในแนวทางที่ชัดเจนทางเดินทางหนึ่งและต้องร่วมกันผลักดันโดยหน่วยงานต่าง ๆ ร่วมมือและพร้อมใจกัน
  - ผู้ชำนาญการในทุกสาขาวิชาซึ่งมีส่วนร่วมและเป็นตัวอย่างในภาคปฏิบัติอย่างมีขั้นตอนและเป็นรูปธรรม
  - ควรเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนทั่วประเทศได้รับทราบเพื่อจะได้ทราบถึงสิทธิในสุานะประชาชน ซึ่งอาจทำให้เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องลดการกระทำที่ไม่ดีน้อยลง ทั้งนี้ โดยเฉพาะประชาชนในท้องถิ่นหรือชุมชนต่างจังหวัด หรือใช้เป็นมวลชนซึ่งจะสามารถผลักดันได้รวดเร็ว
  - มีแผนแม่บทชัดเจน มีการยอมรับของบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในแผนนั้น และมีทัศนคติที่จะดำเนินการตามแผนนั้น
  - หน่วยงานทุกหน่วยหรือสถาบันต่าง ๆ ในสังคมปฏิบัติตามแผนแม่บท
  - มีหน่วยงานตรวจสอบและประเมินผลอย่างมีรูปธรรม และสามารถให้ประชาชนตรวจสอบกระบวนการต่าง ๆ นั้นได้
  - การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัตินั้น ฝ่ายปฏิบัติจะต้องเต็มใจและนโยบายที่จะปฏิบัติไม่ใช่การยัดเยียดว่าสิ่งนั้นสิ่งนี้ดี แล้วบังคับให้คนอื่นทำ ฉะนั้น ควรต้องมีการปรับปรุงด้านบุคลากร + ทรัพยากรของฝ่ายปฏิบัติก่อนที่จะให้นโยบายที่พึงประสงค์ไปสู่การปฏิบัติ
  - แบ่งสำนักงานตำรวจนั้นออกเป็น 2 กลุ่ม คือ สำนักงานตำรวจนั้น (ตรวจค้นจับกุม) และส่วนสำนักงานสอบสวนต่างประเทศ
  - ให้ชุดของการฟ้อง
  - ให้มีผู้พิพากษาสมทบเป็นองค์กรมหาชนเชิญร่วมทุกศาล

- มีการตรวจสอบราชทัณฑ์ ราชทัณฑ์ให้ครอบคลุมเฉพาะพากที่เป็นภัยสังคมจริง ๆ นอกนั้นผลักเข้าสู่ชลօการฟ้องให้หมด
- ต้องให้ทุกฝ่ายในกระบวนการยุติธรรมยอมรับและร่วมมือ
- ต้องได้รับความเห็นชอบและสนับสนุนในทุกด้านจากฝ่ายนโยบายผู้บริหารประเทศ เพื่อให้ดึงบประมาณมาจัดการกับการพัฒนากระบวนการยุติธรรมของไทยทั้งระบบ เพราะจะแยกทำไม่ได้ มิฉะนั้นก็ควรเป็นไปเมื่อไหร่เดิม
- Community Based Restorative justice
- นำประเด็นเหตุการณ์ในสังคมมากราบตั้นทางสังคมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการยุติธรรม
- จะต้องมีความจริงจังในทุกองค์กรของกระบวนการยุติธรรมที่จะพัฒนากระบวนการยุติธรรม
- ควรให้ประชาชนและภาคประชาชนสังคมมีส่วนร่วม
- สื่อมวลชนควรช่วยกัน
- การสร้างกฎหมายควรฟังความคิดเห็นจากประชาชนก่อน
- ผู้ที่เกี่ยวข้องกับนโยบายต้องเห็นความสำคัญของกระบวนการยุติธรรม จึงบประมาณ และค่าสังคมให้พอ และส่งเสริมความมุ่งให้ทันสมัยอยู่เสมอ
- ผู้บริหารสูงสุดของประเทศ ผู้บริหารสูงสุดขององค์กรแต่ละหน่วยงาน
- การกำหนดมาตรการที่ชัดเจนและแผนการดำเนินการตามขั้นตอนที่ครอบคลุม เพื่อไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจังตามมาตรการ โดยมีกฎหมายหรือกฎหมายเป็นตัวข่าวรอง และควบคุมให้มีการปฏิบัติอย่างจริงจังต่อไป
- ทุกฝ่ายสถาบันการศึกษากฎหมาย ผู้รับผิดชอบการสร้างกฎหมาย หัวหน้าส่วนราชการ ช่วยผลักดัน นักการเมืองสนับสนุน
- สร้างความมุ่ง ความเข้าใจ ในเรื่องแนวคิดความยุติธรรมตั้งแต่อนุบาล เคราะห์สิทธิ มนุษยชนและกล้ารับผิดชอบต่อสู้กับความไม่เป็นธรรม ในจิตวิญญาณ
- คนดีในกระบวนการยุติธรรมต้องต่อสู้ต่อไปอย่าท้อแท้ เพียงเพราะคนยังไม่เห็นด้วย ไม่เปลี่ยนแปลง จำเป็นต้องปฏิรูปการเมือง สังคม เศรษฐกิจ ไปพร้อม ๆ กัน
- รัฐบาลไม่เข้ามาแทรกแซงการทำงาน และการจัดองค์กร
- จัดตั้งคณะกรรมการนโยบายงานยุติธรรมแห่งชาติ
- ให้รัฐบาลสนใจและมีส่วนสร้างบุคคลเข้าสู่ตำแหน่ง ให้น้อยแต่กำกับดูแลได้
- เสนอผลงานของการสัมมนาหรือเสวนาไปยังหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องและมีหน้าที่เพื่อ ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนา ตามแนวทางที่เสนอแนะและต้องติดตามสอบ

ก้ามผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการผลักดันให้มังเกิดผลอย่างแท้จริง

- เมื่อคนดี สังคมย่อมดี จึงต้องสร้างคนให้เป็นคนดีเสียก่อน
- ให้ความรู้และจิตสำนึกในการเดินทางภูมิภาคอย่างแก่ประชาชน
- ให้ผู้บริหารบ้านเมืองมีจิตสำนึกในการแก้ไขปัญหากระบวนการยุติธรรม
- ยกระดับคุณธรรมของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม
- ทำอย่างไรจะให้ประชาชน 61 ล้านคน เข้าใจรู้สึกปัญหา
- เมื่อประชาชนทราบปัญหาแล้วควรแก้ไขโดยแนวทางประชาชนไทยผ่านมาตรการทางการเมืองต่าง ๆ โดยเฉพาะผู้แทนที่เป็นผู้แทนของประชาชนจริง ๆ ซึ่งเป็นผู้มีหน้าที่นำเสนอและแก้ไขโดยตรง ด้วยความยุติธรรม “ธรรมภิบาล”
- ให้ประชาชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นเพื่อสร้างความศรัทธาของกระบวนการยุติธรรม
- ควรสนับสนุนให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือหน่วยงานที่รับผิดชอบอยู่แล้วผลักดันให้สัมฤทธิ์ผลโดยเป็นรูปธรรม โดยการประชาสัมพันธ์ทางด้านการปฏิรูปภูมิภาคอย่างที่เป็นประโยชน์ยุติธรรมต่อประชาสังคมให้มากขึ้น
- ต้องอาศัยสื่อมวลชน และปวงมหาประชาชน พร้อมทั้งภาคเอกชน NGO ต่าง ๆ ช่วยกันผลักดันอย่างจริงจังต่อเนื่อง จนเกิดเป็นกระแสที่ทางรัฐบาลจะไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ในการที่จะทำให้ยุทธศาสตร์มีผลในทางปฏิบัติ โดยปฏิรูปอย่างจริงจัง
- ต้องให้รัฐบาลเห็นความสำคัญ และส่งเสริมการพัฒนาอย่างจริงจังมิใช่แค่การวิจัย
- ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม ต้องระดมความคิดเห็นประมวลปัญหา และหาทางแก้ไข เพื่อให้การทำงานของกระบวนการยุติธรรมในแต่ละขั้นตอนสอดคล้องกัน
- หน่วยงานกระบวนการยุติธรรมต้องมีองค์กรที่กำหนดนโยบายอย่างเป็นมาตรฐานที่สอดคล้องกัน เพื่อให้ทุกหน่วยงานดำเนินงานไปในแนวทางเดียวกัน
- ควรจัดโครงสร้างของกระบวนการยุติธรรมที่เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน
- ควรจัดตั้งการกำหนดนโยบายทางอาญา
- สร้างกลุ่มผลักดัน คือคนมีไฟมีความสนใจร่วมระดมความคิดเห็นเพื่อจัดกิจกรรมที่ต่อเนื่อง ทำอย่างจริงจังและหาแนวทางร่วมเช่น สื่อเข้ามาร่วมตั้นทำให้ผู้มีอำนาจหน้าที่ เกี่ยวข้องต้องมีความเคลื่อนไหวเพื่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลง
- ส่งเสริมให้กิจกรรมสถาบันต่าง ๆ ศึกษาวิจัยเรียกร้องให้เกิดการพัฒนาต่อเนื่อง
- เสนอรายงานและสรุปความเห็นแก่คณะกรรมการตุรีและติดตามผลเป็นระยะ ๆ

- เผยแพร่องร่างงานวิชาการต่าง ๆ ที่จัดทำแก่ประชาชนโดยผ่านทางสื่อมวลชนต่าง ๆ
- เริ่มลงมือกระทำตามยุทธศาสตร์ที่ทำให้ได้ โดยไม่ต้องรอให้รัฐเป็นฝ่ายริเริ่ม เพราะยุทธศาสตร์บางอย่างสามารถทำได้ในระดับของชุมชน (โดยอาศัยความเข้าใจและความร่วมมือ)
- สร้างเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็งพัฒนาได้ ช่วยกันแก้ไขปัญหาได้ในเบื้องต้น เช่น การจัดตั้งศูนย์ให้คำแนะนำช่วยเหลือประจำหมู่บ้าน มีการpubประแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การจัดให้มีชุมชนบำบัดต่อ กิจกรรมปัญญาสे�พติดได้
- ปรับปรุงการจัดการศึกษาภูมายเพื่อให้บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมมีจริยธรรม และมีใจให้บริการประชาชน
- ปรับปรุงการศึกษาทั่วไปทั้งระบบ เปลี่ยนค่านิยมของประชาชนให้นิยมคนดีมีคุณธรรมมากกว่าตั้นนิยม ซึ่งเป็นต้นเหตุของการจัดราชการบังหลวง
- เสริมสร้างประชามติ และให้ความรู้แก่ประชาชนทั่วไป ให้เข้าใจถึงสิทธิและหน้าที่ของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ
- ให้ความรู้ประชาชน
- แก้ระบบ
- แก้ไขตัวบุคคล
- ผลักดันรัฐบาลให้มีนโยบาย เพราะประชาชนยังไม่มีศักยภาพเพียงพอ ทั้งนี้ ในส่วนของประชาชนควรวางแผนแนวทางระยะยาว ให้รู้จักสิทธิของตนที่จะปฏิเสธกระบวนการยุติธรรมที่ไม่เป็นธรรมและไม่โปร่งใส
- รัฐควรวางแผนเป็นระยะแห่งชาติ หรือแผนนโยบาย
- แก้ไขปัญหาคอร์ปชั่นให้ได้
- ให้การเพียงเข้ามีส่วนร่วมและผลักดัน
- จัดองค์กรเครือข่ายร่วมผลักดันอย่างเป็นกระบวนการที่นำไปสู่ผลสัมฤทธิ์
- ให้ประชาชนรับรู้และเป็นแนวร่วม
- สร้างจิตสำนึกให้แก่ประชาชนและบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมทั้งหมด
- เปิดกว้างในการตรวจสอบและการแสดงความคิดเห็น
- เสริมสร้างองค์ความรู้และพัฒนาบุคลากร
- การบังคับใช้กฎหมายของบุคลากรที่อยู่ในกระบวนการ
- ความรวดเร็วในกระบวนการยุติธรรม
- ต้องมีคณะกรรมการระดับชาติโดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน คอยกำกับ ดูแล และพัฒนากระบวนการยุติธรรมอย่างต่อเนื่อง และมีการรายงานต่อสาธารณะเป็นระยะ

ให้หันต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

- โดยผ่านกระบวนการประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญที่กำหนดไว้
- ต้องอยู่ที่ตัวบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมเองเสียก่อน และต้องมีการควบคุมผู้ที่จะเข้ามาเป็นบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม ทุกฝ่ายให้มีการกลั่นกรองควบคุมและให้ผู้ที่มีความรู้ ความสามารถและจริยธรรมที่สูงเข้ามาเป็นบุคลากร และต้องมีการติดตามประเมินผลการทำงาน
- ต้องมีคณะกรรมการในการประเมินผลการดำเนินงานในยุทธศาสตร์ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้
- แนวทางผลักดันให้เกิดประโยชน์สูงสุดต้องผลักดันภาครัฐให้เห็นความสำคัญของ การพัฒนา
- ให้รัฐบาลรับไปกำหนดยุทธวิธี กำหนดหน่วยงานกล่างในกระบวนการยุติธรรมอย่าง ประสานงานและบริหารงานเป็นระบบและต่อเนื่อง
- นโยบายของรัฐที่ดี + มีความเข้าใจปัญหาสังคมไทยอย่างแท้จริง
- ให้สื่อมวลชนมีบทบาทมากขึ้นในการเผยแพร่ข่าวสารสู่ประชาชน (มีการใช้เครื่องมือ สื่อสารที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่นระบบ IT)
- ยุทธศาสตร์ที่นำเสนอในการสัมมนา หากทุกองค์กรที่เกี่ยวข้องยอมรับความจริงและ ร่วมกันแก้ไขก็จะทำให้กระบวนการยุติธรรมในสังคมไทยเปิดมิติใหม่ที่จะแก้ไขปัญหา สังคมได้
- ต้องปลูกจิตสำนึกประชาชนทุก ๆ คน ให้รู้จักสิทธิหน้าที่ของตนเองตั้งแต่เด็ก มีฉบับนั้น จะเป็นการแก้ไขที่ปลายเหตุ
- ระดมความคิดเห็นความรู้กราะสังคม
- จัด Fund rasing เพื่อพัฒนาวิจัยระดับล่าง
- มี Sub-Communities ของความเปลี่ยนแปลง
- Networking สถาบัน และ NGO

ข้อ 7. ท่านมีข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างไรต่อโครงการเวทีความคิดเพื่อการพัฒนากลไกกระบวนการยุติธรรมไทย เพื่อที่สถาบันกฎหมายอาญาจะได้ปรับปรุงโครงการให้ดีขึ้นในอนาคต

- เมื่อได้ข้อมูลแล้วควรรีบนำเสนอรัฐบาลเพื่อแก้ไขเข่น ในคดีอาญา ให้บังคับใช้ตาม พ.อาญา ม.18 มาใช้กรณีนิติบุคคล ซึ่งผิดหลักการ
- ให้เชิงต่อ ป.อาญา ม.18 ควรแก้ไขปรับให้มีโทษอื่น ๆ ด้วยเช่น ทำงานบริการสังคม
- ควรนำเสนอแก่ประชาชนทั่วไปอย่างกว้างขวางมากกว่านี้ โดยอาศัยสื่อที่หลากหลาย
- การได้รับความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิตัวจริงในแต่ละสาขาวิชาชีพ

- เท็นควรแบ่งเป็นกลุ่มย่อย และมีความรู้ความชำนาญเรื่องนั้นจริง ๆ โดยเฉพาะภายใต้แผนหรือหัวข้อการศึกษาวิจัยใหญ่ แล้วนำมานำเสนอเพื่อนำเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือบุคคลในวงการยุติธรรมและรับฟังความคิดเห็นบุคคลหรือหน่วยงานเหล่านั้นนำไปสู่การแก้ไข ปรับปรุง หรือศึกษาวิจัยเพิ่มเติมต่อไป หากจำเป็น
- ส่วนมากผู้ร่วมสมมนาคุณในระดับสูงเป็นผู้มีความรู้ แต่เมื่อถึงการปฏิบัติผู้สัมมนา ไม่ใช่ผู้ปฏิบัติ หากต้องการให้ได้ผลต้องใช้เวลานานพอสมควร ต้องให้ฝ่ายปฏิบัติจริง ๆ มีส่วนย้อมรับแนวคิดการปรับปรุงและพากษาต้องได้รับการปฏิบัติอย่างมีเกียรติด้วย ไม่ใช่เอาแนวคิดของผู้บริหารระดับสูงไปบังคับให้เขาทำแล้วเพิ่มภาระให้เขาหรือเขายังไม่เข้าใจ concept ดีพอ แต่ต้องปฏิบัติ
- ควรตั้งหัวข้อย่อย แล้วให้มีการสัมมนากลุ่มย่อยในเรื่องนั้น ๆ อย่างน้อยต้องครึ่งวัน หรือ 1 วันเต็ม ๆ เพื่อให้ได้ความคิดที่หลากหลายและทั่วถึง
- จัดให้มีอย่างสม่ำเสมอเท่าที่จะทำได้ และขยายขอบเขตการสัมมนาออกไปให้ถึงประชาชนกว้างขึ้น
- ทำหน้าที่เป็นองค์กรที่จะทำให้ประชาชนเกิดความเข้าใจอันดีต่อกระบวนการยุติธรรม
- การสัมมนาที่จัดขึ้นในแต่ละครั้งเป็นวิชาการมากเกินไป จนเกิดความรู้สึกว่าเลื่อนลอย ไม่ได้ประโยชน์อะไร ควรจะมีการระดมความคิดในลักษณะเอาปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในสังคมปัจจุบันมาระดมความคิดแก้ไขปัญหาเพื่อการพัฒนากระบวนการยุติธรรมไทย
- ต้องติดตามผลให้ข้อเสนอแนะนำไปปฏิบัติได้ และให้มีคณะกรรมการยุติธรรมแห่งชาติ ผลักดันให้เกิดขึ้น มีฝ่ายเลขานิการที่เข้มแข็ง และมีความรู้
- ควรมีตัวแทนของแต่ละหน่วยงานเป็นกรรมการกลาง ปรึกษาหารือเพื่อให้กระบวนการยุติธรรมพัฒนาไปในทิศทางเดียวกัน
- กระจายออกต่างจังหวัด ให้ความรู้อย่างต่อเนื่องกับประชาชน
- ทำให้ Forum ให้เล็กลง ลึกซึ้งมากขึ้น และเอกสารสื่อต้องเพียงพอ
- เชิญวิทยากรให้หลากหลาย รวมทั้งผู้หญิง
- บุคลากร วัสดุ ยานพาหนะ การสื่อสาร ควรจะเพิ่มมากขึ้น
- ควรเพิ่มบทบาทในการติดตามกรณีหรือคดีต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและเห็นว่ามีประเด็นน่าสนใจน่ามาศึกษาวิเคราะห์เพื่อหาคำตอบของปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น
- หลักการดี แต่คนที่นำหลักการดังกล่าวไปปฏิบัติไม่ดี หลักการดังกล่าวอยู่ในมีความหมาย การพัฒนากระบวนการยุติธรรมของเรางึงต้องพัฒนาคนที่นำขบวนการยุติธรรมไปใช้เสียก่อน
- ควรต้องปรับปรุงการเรียนการสอนวิชาชีพกฎหมาย กับบุคคลที่จะเข้ามาประกอบ

วิชาชีพทางด้านนี้โดยตรงเพื่อจะได้นำมาปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง และเป็นธรรมเพื่อพัฒนากระบวนการยุติธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

- ควรทำประชาพิจารณ์จากคนทุกระดับเพื่อจะได้ข้อมูลที่หลากหลาย
  - เห็นด้วยกับความคิดให้เพิ่มความช่วยเหลือทางกฎหมาย ทั้งผู้เสียหายในคดีแพ่งและคดีอาญา
  - ควรจะจัดสัมมนาเดือนละครั้ง และจัดให้ตรงกับเหตุการณ์ในปัจจุบัน
  - ควรจะประชาสัมพันธ์การสัมมนาให้ทราบทั่วถึงมากกว่านี้
  - ควรเปิดโอกาสให้นักศึกษาทุกระดับ/สถาบัน มีโอกาสเข้ารับฟังด้วย
  - การแก้ไขโดยใช้จิตสำนึกรักนคติ และความรับผิดชอบในลักษณะนามธรรม จะไม่ได้ผล ควรรุ่งเรืองที่จะต้องใช้ถูกแกนต์ ระเบียบ และข้อบังคับที่สำคัญของกฎหมาย
  - การระดมความคิดยังไม่หลากหลายและจริงจัง ภาพที่เกิดขึ้นเหมือนกับเป็นการนำเสนอความคิดของบุคคลบางกลุ่มที่ทำงานเท่านั้น ยังไม่ได้รับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่พอเพียง และยังไม่มีการนำไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม
  - การจัดโครงการนี้ไม่ควรใช้คำว่าโครงการ เพราะเนื่องจากโครงการต้องมีเป้าหมายที่เป็นรูปธรรม และต้องมีวิธีการดำเนินงานรวมถึงงบประมาณ ผู้รับผิดชอบโครงการและส่วนอื่น ๆ ควรให้เป็นการอภิปรายการเสวนาจะเหมาะสมกว่า
  - ติดตามประเมินผลจากโครงการอย่างต่อเนื่อง และนำผลมาสัมมนาให้ประชาชนทั่วไปได้ทราบความคืบหน้าเกี่ยวกับการศึกษาวิจัย เพราะยังมีภาครัฐอีกหลายหน่วยที่ยังไม่ค่อยกระตือรือร้น
  - ช่วงป่ายคนน้อยต้องแก้ไข
  - ควรจัดให้มีเวทีความคิดในต่างจังหวัดบ้าง พยายามจัดลักษณะสัญจร

ข้อ 8. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

- ติดตามผลงานของสถาบันโดยตลอด และเห็นด้วยทั้งตระหนักและยอมรับว่าทำยากแต่ได้ดีมาก จึงขอซัมเชยและชื่นชม
  - การดำเนินคดีโดย พนง.สส. และพนักงานอัยการส่วนหนึ่งเกิดจากการพิจารณาพยานหลักฐานด้านเดียว โดยไม่มีโอกาสเห็นพยานหลักฐานของฝ่ายผู้ต้องหา เนื่องจากผู้ต้องหาไม่กล้านำเสนอ เพราะกลัวถูกนำไปใช้เป็นโทษแก่ตัวเองในชั้นพิจารณา เพราะฉะนั้น การกำหนดห้ามพยานหลักฐานของผู้ต้องหามาใช้ปรับปรุงในชั้นพิจารณาจะช่วยให้คดีส่วนหนึ่งได้รับการสั่งไม่ฟ้อง

โดยมีหลักประกันว่า หากต่อมาผู้มีอำนาจสั่งคดีได้พิจารณาพยานหลักฐานในส่วนของผู้ต้องหาทั้งหมด และต้องไม่นำข้อเท็จจริงนั้นไปปรับปรุงในชั้นพิจารณา

- อัยการให้มีเวทีความคิดในกลุ่มที่เล็กลง เพื่อให้ได้ประโยชน์สูงสุด แล้วนำความคิดเห็นมาประมวล เพื่อสร้างแผนงานในภาคปฏิบัติต่อไป
- การคิดสร้างระบบเพื่อให้เกิดความชัดเจนนั้นเป็นลิ่งที่ดี และสามารถแก้ปัญหาได้ในระดับหนึ่ง แต่สิ่งสำคัญที่สุดน่าจะอยู่ที่บุคลากรที่เกี่ยวข้องซึ่งจะเป็นผู้ที่จะทำให้การแก้ปัญหาบรรลุถูกประสงค์ได้ ด้วยเหตุนี้จึงควรกำหนดเป้าหมายดำเนินการไปที่บุคคลดังกล่าวจะดีที่สุด สิ่งที่ควรกระทำคือ สนับสนุนและให้ความคุ้มครองแก่บุคคลที่กล้าดำเนินการกรณีนักการเมืองทุจริต หรือเป็นพยานในคดีดังกล่าว โดยประกาศเกียรติคุณและให้เครื่องราชอิสริยาภรณ์ ยังดีกว่าให้นักการเมืองที่มีอ้อสากปากถือศีล
- เน้นการวิจัยเฉพาะด้านให้ลึกขึ้น
- เนื้อหาของกระบวนการยุติธรรมควรมีแนวทางส่งเสริมการพัฒนาทางกฎหมายและตอบสนองประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ที่เป็นคนหายากให้มากขึ้น
- ขอให้ Emplacement ให้ได้จริงจัง
- ควรได้สรุปการประมวลข้อเท็จจริงเป็นระยะเพื่อมาวิเคราะห์ให้ได้ทางออกแนวทางแก้ไขเป็นรูปธรรม และนำเสนอสังคมอย่างต่อเนื่อง
- ควรอบรมในเรื่องสิทธิมนุษยชนและกฎหมายรัฐธรรมนูญให้บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมทุกระดับ นับแต่ตัวราช ทนายความ อัยการ ผู้พิพากษา เพื่อสร้างจิตสำนึกในด้านสิทธิมนุษยชนในจิตใจ และตระหนักรถึงความเป็นคนจะทำให้กระบวนการยุติธรรมพัฒนาและดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่
- ควรสนับสนุนพนักงานสอบสวนเป็นพิเศษ ให้เขามีข่าวบุ้นและกำลังใจที่ดี มีความรู้เพร่ำปัญหาบางอย่างสามารถยุติได้ ณ จุดนี้
- แต่ละองค์กรกระบวนการยุติธรรมมีความสำคัญเท่าเทียมกัน ให้อยู่ใต้จิตสำนึกของผู้บริหารประเทศ ทั้งในด้านงบประมาณ สวัสดิการ
- ขอให้กำลังใจคนทำงาน ทำดีมาก ๆ อยู่แล้ว ถ้าจะดีข้อมูล+บุคลากรของคนจะทำงานต้องทำให้กระบวนการมีลักษณะสุขุมชน สังคมกว้าง มีความเป็น informality มีลักษณะเป็นแนวคิด Subjective มากกว่า Objective เพราะคนทั่วไปจะเข้าใจมากกว่าลักษณะความเป็นวิชาการ ทำประชาพิจารณ์ต่อเนื่องในข้อสุปัตต่าง ๆ
- จากการสำรวจพบได้ว่าข้าราชการที่เป็นกระบวนการยุติธรรมทุกส่วน ประชาชนไม่พอใจ

ใจ ความไม่เพอใจค้ำกล่าวจะต้องเพิ่มไปเรื่อยๆ ตามอัตราส่วนของความเจริญที่เกิดขึ้น จึงต้องหันมาดู “คน” มากกว่าจินตนาการ “หลักการที่เลิศลอย”

- ปัจจุบันสิ่งเหล่านี้จำกัดอยู่ในวงแคบ และเกิดขึ้นชั่วระยะเวลาไม่มีความต่อเนื่อง จะนั่น ควรให้มีการกระจายและทั่วถึงประชาชน
- ความมีการเปิดเผยข้อมูลผลสรุปต่อสาธารณะ
- อย่างให้สถาบันได้รับในเรื่องนี้ลักษณะที่เปิดให้กรองกว่านี้ ไม่ใช่จะเฉพาะกลุ่ม
- เพราะนักวิชาการ นักศึกษา จะอุ่นความเห็นตามหลักวิชาการและเหตุผล สร้าง ประชาชนทั่วไปจะอุ่นความเห็นตามความรู้สึกนิยมคิดและประสบการณ์ที่เข้ามาเจอมากขึ้น
- ต้องการเห็นกฎหมายแต่ละฉบับเกิดประโยชน์ต่อประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน ไม่ใช่เอื้อ ต่อผู้มีอำนาจ หรือคนรวย แต่เกิดผลเสียกับคนที่ไม่มีอำนาจและคนจน
- ขอให้จัดโครงการที่ดีและเป็นประโยชน์ เช่นนี้อย่างต่อเนื่อง และขอให้กรุณารับ ให้มีการ ดำเนินการและติดตามผลงาน
- ควรหาทางตั้งของครรชน่วงงานในการให้คำแนะนำทางกฎหมายและสิทธิทางกฎหมาย แก่ประชาชน
- เมื่อทำวิจัยเรื่องนี้แล้ว น่าจะผลัดันให้หน่วยงานของแต่ละกระบวนการร่วมกัน ปรับปรุงวิธีการดำเนินการโดยส่งผลการสรุปงานวิจัยให้ทราบ ไม่ใช่วิจัยแล้วก็จบเพียง เท่านี้
- อย่างให้มีการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนอยู่ ฯ และนำออกมารีบเรื่อง ประชาสัมพันธ์ให้กว้างขวาง ซึ่งจะทำให้บุคลากรในกระบวนการรัฐติดรวมจะได้รู้ด้วย และแก้ไขปรับปรุงในส่วนของตนเองได้ดีขึ้น
- ขอให้จัดเรื่องความคิดต่อไป
- ขอให้เผยแพร่ผลการสัมมนาออกไปในวงกว้าง
- ควรเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกฝ่ายได้เข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมทำ แต่เท่าที่สังเกตการจัดสัมมนาที่ประชาชนภายนอกไม่ได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วม ในอนาคตอาจมีการเชิญประชาชนที่อาจมีส่วนเกี่ยวข้องอื่นๆ เช่น ผู้เสียหายในคดีอาญา, นักศึกษา หรือผู้มีเกี่ยวติดที่อยู่นอกกระบวนการรัฐติดรวมจะได้ภาพกว้างกว่าเดิม
- ขอให้กำลังใจผู้ดำเนินการสถาบันกฎหมายอาญาให้อยู่ในอส. และทำงานที่เป็น ประโยชน์ต่อไปอย่าหัก ตะวันมีตกลแล้วก็ต้องขึ้น งานของท่านไม่ใช่สำหรับ “ความ สำเร็จในวันนี้”
- ต้องให้ประชาชนหรือเผยแพร่ให้เอกชนได้ทราบมากกว่านี้ ไม่จำกัดอยู่ในแวดวง

ของนักกฎหมาย ควรจัดเวที ณ สนามหลวง (ยกตัวอย่างสถานที่กวางขวางสามารถให้คนออกมาระบุเป็นแนวคิดได้เป็นจำนวนมาก)

- ต้องการให้มีหนังสือหรือเอกสาร ในเรื่องบทบาทหน้าที่ ขั้นตอน การทำงานอย่างละเอียดของกระบวนการยุติธรรม ตั้งแต่ตัวตรวจ อัยการ ศาล เรื่องจำ เป็นเล่มเดียวกันที่สามารถอ่านแล้วเข้าใจในภาพของกระบวนการยุติธรรม จึงจะมีประโยชน์แก่บุคคลทั่วไปที่ต้องการศึกษาหาความรู้หรือค้นคว้าด้วยตนเอง เพื่อเป็นการวางแผนทางให้คนสนใจเรื่องกฎหมาย และเข้าใจวับทราบกระบวนการยุติธรรมทั้งระบบเหมือนเรียนหนังสือ ตั้งแต่อนุบาลถึงมหาวิทยาลัย
- ควรบรรจุกระบวนการยุติธรรมไว้ในหลักสูตรการเรียนการสอน
- จริยธรรม/สิทธิมนุษยชน ต้องมีบรรจุในหลักสูตรตั้งแต่ระดับประเทศและทุกวันนี้เวลาพิจารณาหลักสูตรมักจะพูดถึงแต่คณิตศาสตร์, วิทยาศาสตร์ เป็นต้น
- จัดห้องสิทธิมนุษยชน + สิ่งแวดล้อม ฯลฯ ในโรงเรียนอนุบาลทุกแห่ง มีแต่ห้องประชุม ห้อง computer เท่านั้น
- หลักสูตรปริญญาตรีนิติศาสตร์ ควรมีทุกมหาวิทยาลัย ในห้องถินเช่น มหาวิทยาลัยนเรศวร พิษณุโลก (ซึ่งดูแลจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง แต่ปัจจุบันไม่มีหลักสูตรปริญญาตรีนิติศาสตร์ และกำลังจะเปิดหลักสูตร International Trade Law ระดับ LL.M. เป็นต้น ดังนั้น จึงมีอาจส่งเสริมให้ประชาชนในห้องถินมีความรู้ทางด้านนิติศาสตร์

หมายเหตุ

- ได้ความเป็นธรรมและจัดกระบวนการยุติธรรมได้ตามที่ต้องการเป็นส่วนที่ดี แต่ไม่ควรทำลายสภาพแวดล้อมถึง 450 ล้านปี ด้วยการใช้ไฟฟ้าสติก ควรใช้กระดาษเพราะย่อยลายได้
- วิชาสิทธิมนุษยชนต้องเป็นวิชาบังคับ และมีมีเพียงแค่วิชาเดี่ยวนั้น ตัวอย่างเช่น (กฎหมายสิ่งแวดล้อม) Environmental Laws (กฎหมายสิทธิมนุษยชน) Human Rights
- จะอาศัยเพียงมหาวิทยาเปิด ตัวอย่างเช่น รามฯ มสด. เท่านั้นไม่พอแล้ว เป็นต้น เพราะการเรียนการสอนนักกฎหมายให้เป็นการดีได้ต้องใช้เวลาทั้งในและนอกห้องเรียนที่จะบ่มเพาะให้เป็นคนดีให้ได้

ผลการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับความเชื่อมั่น ความต้องการ
ความคาดหวังของประชาชนต่อการอำนวยความยุติธรรม
โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ และความพึงพอใจของประชาชนต่อ
เจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรม

ເຊື່ອນ ການເວັບໄທ

ຈຳນວນ ເລີ່ມຕົ້ນ

ສໍານັກວິຊຍເອແບຄໂພଲ୍ ນາງວິທາລັຍອ້ສັນຫຼຸງ

ບທສ୍ରຸປັກການວິຊຍກາຄສານາ ເຮືອ

ສໍາວົດຄວາມເຂື່ອມັນ ຄວາມຕ້ອງກາຣແລະຄວາມຄາດຫວັງຂອງປະຊາຊົນ
ຕ່ອກກາຣ້ອ່ານວິຊຍຄວາມຍຸດທິຮຣມໂດຍເຂົ້າໜ້າທີ່ຂອງຮັ້ງ :

ກຣົມືກໍາຍາກຊຸ່ມຕ້ວອຍ່າງປະຊາຊົນທົ່ວປະເທດ

ທຶນາຂອງໂຄຮກກາຣ

ກຣະບວນກາຣຍຸດທິຮຣມໄດ້ແກ່ ຕໍ່ວົງ ອັກກາຣ ສາດ ກາຣຄຸມປະພຸດ ແລະ ຮາຊທິພາບ ເປັນກຣະບວນກາຣ
 ສໍາຄັພູໃນກາຣ້ອ່ານວິຊຍຄວາມຍຸດທິຮຣມໃຫ້ກັບຄົນໃນສັງຄົມ ທີ່ຜ່ານມາໄດ້ເກີດຂຶ້ອສົງສັບ ແລະ ເກີດຂຶ້ອຄໍາດາມເກີດຂຶ້ອບັນບທ
 ນາທຂອງກຣະບວນກາຣຍຸດທິຮຣມວ່າຈະເອີ້ນວິຊຍໂພ່ອນໃຫ້ກັບຄົນໃນສັງຄົມອ່າງແທ່ງຈິງໂຮ້ອໄນ໌ ໃນສອນກາຣັ
 ປັບຈຸບັນສັງຄົມໄທໝໄດ້ກ້າວໄປສູ່ສັງຄົມປະຊາທິປ່ໄທນາກີ່ນ ກາຣຈອນສອນອົງຄົກດ້າງ ຈະ ໄດ້ເກີດຂຶ້ອອ່າງກວ່າງ
 ຂວາງ ກຣະບວນກາຣຍຸດທິຮຣມຈຶ່ງອູ້ນໃນບ່າຍທີ່ສາງພັນສົນໃຈໂຄຮ່ອງທີ່ຈະຈອນສອນ ຈຶ່ງສົນຄວາມທີ່ຈະໄດ້ມີກາຣສໍາວົດ
 ຄວາມມືດເຫັນແລະ ຄວາມພື້ນພອໃນຂອງປະຊາຊົນຕ່ອກຮະບວນກາຣຍຸດທິຮຣມໃນສັງຄົມໄທໝ ເພື່ອນ້າໄປໃຊ້ເປັນຂໍ້ມູນ
 ປະກອບແນວທາງໃນກາຣປັບປຸງກຣະບວນກາຣຍຸດທິຮຣມເພື່ອໃຫ້ເອີ້ນໂພ່ອນັ້ນສູງສຸດຕ່ອງປະຊາຊົນສ່ວນໃຫ້ຢູ່ຕາມ
 ຄຣຄອງຂອງປະຊາທິປ່ໄທຕ່ອງກ່າວໄປ

ສໍານັກວິຊຍເອແບຄ-ເຄອສີອິນເຕେର୍-ນେଟໂພଲ୍ (ເອແບຄໂພଲ୍) ນາງວິທາລັຍອ້ສັນຫຼຸງ (ເອແບຄ) ຈຶ່ງໄດ້
 ດໍານີນໂຄຮກການວິຊຍຄົງນີ້ເປັນ ໂດຍໄດ້ກໍາກາຣສໍາວົດກາຄສານາຫາຂໍ້ມູນເຊີ້ມສົດທິສາສດຖ
 ເພື່ອກະຫຼອນຄວາມມືດເຫັນ
 ຂອງປະຊາຊົນທີ່ເຄີຍເກີດຂຶ້ອໃນກຣະບວນກາຣຍຸດທິຮຣມທົ່ວປະເທດ ຈຶ່ງຄວາມວ່າຈະເປັນໂພ່ອນັ້ນຕ່ອງສາງພັນ
 ຜລອດຈົນໜ່າງທີ່ເກີດຂຶ້ອໃນ ສໍານັກວິຊຍ ໄດ້ຈັດສ່າງອາຈານ ເຂົ້າໜ້າທີ່ ແລະ ພັກການເກີນຮັບຮວນຂໍ້ມູນຄົງພື້ນ
 ທີ່ເປົາໝາຍເກີນຮັບຮວນຂໍ້ມູນຄົມຫລັກວິຊາກາຣຕ້ານຮະບັບນີ້ວິຊຍທາງສັງຄົມສາສດຖ

ວັດທຸປະສົງຂອງໂຄຮກການວິຊຍ

1. ເພື່ອສໍາວົດກາຣຮັບຮູ້ຂອງກຸ່ມຕ້ວອ່າງປະຊາຊົນທົ່ວປະເທດຕ່ອເຂົ້າໜ້າທີ່ຂອງຮັ້ງໃນກຣະບວນກາຣຍຸດທິຮຣມ
2. ເພື່ອສໍາວົດຄວາມເຂື່ອມັນ ຄວາມຕ້ອງກາຣແລະຄວາມຄາດຫວັງຂອງປະຊາຊົນຕ່ອກກາຣ້ອ່ານວິຊຍຄຸມໂດຍເຂົ້າໜ້າທີ່ຂອງຮັ້ງ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาตัดสินใจของหน่วยงานราชการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการตัดสินใจดำเนินการใดๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนสู่เข้าไปเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมได้รับการอ่านความยุติธรรมสูงสุด
2. เป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจศึกษาวิจัยข้อมูลเชิงในเรื่องที่เกี่ยวข้องต่อไป

ระเบียบวิธีวิจัย

โครงการสำรวจภาคสนามของสำนักวิจัยเบนค-เคอสซิอินเตอร์เนตโพลล์ หรือเบนคโพลล์ในครั้งนี้ เรื่อง “สำรวจความเชื่อมั่น ความต้องการและความคาดหวังของประชาชน ต่อการอ่านความยุติธรรมโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ : กรณีศึกษาถ้วนตัวอย่างประชาชนทั่วประเทศ” ดำเนินโครงการสำรวจระหว่างวันที่ 1 กันยายน - 5 ตุลาคม 2543 จากประชาชนที่เคยเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม ทั้งในเขตเทศบาล และนอกเขตเทศบาลทั่วประเทศ

ประเภทของการสำรวจครั้งนี้คือ การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

กลุ่มประชากรเป้าหมาย คือ ประชาชนทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย

เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่าง ได้แก่ การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิแบ่งกลุ่ม (stratified cluster sampling) ในการเดือยพื้นที่ตัวอย่าง และใช้เทคนิคแบบ probability proportionate to size sampling โดยให้มีลักษณะตัวอย่างสอดคล้องกับลักษณะของประชากรที่ได้จากการทำสำมะโนในกรุงเทพฯ ปี พ.ศ. 2540 จำนวน 16 จังหวัดทั่วประเทศ ได้แก่ กรุงเทพมหานคร ภาคกลาง (สมุทรปราการ เพชรบุรี ฉะเชิงเทรา ศรีสะเกษ บุรีรัมย์ อุบลราชธานี เลย) และภาคใต้ (นราธิวาส สงขลา และนครศรีธรรมราช)

ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง คือ 2,867 ตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ การสัมภาษณ์

ความคลาดเคลื่อนจากการทำหนังสือตัวอย่าง (Margin of error) ร้อยละ +/- 4.0 ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 หลังจากนั้นจะใช้ตัวอย่างที่ได้ตรวจสอบความถูกต้องและสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกชุดก่อนนำไปใช้ในคราวที่ 2 งบประมาณที่ใช้เป็นของมหาวิทยาลัย

ผลสำรวจที่กันหนน

จากการพิจารณาลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ร้อยละ 31.0 อายุในเขตเทศบาล ในขณะที่ร้อยละ 69.0 อายุนอกเขตเทศบาล ซึ่งร้อยละ 53.1 เป็นเพศหญิง ร้อยละ 46.9 เป็นเพศชาย ซึ่งร้อยละ 36.4 อายุในช่วงอายุ 20-29 ปี ร้อยละ 21.9 อายุ 30 - 39 ปี ร้อยละ 18.7 อายุ 40-49 ปี ร้อยละ 16.4 อายุต่ำกว่า 20 ปี และร้อยละ 6.7 อายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป ระดับการศึกษา ร้อยละ 33.5 สำเร็จการศึกษาชั้นสูงสุดระดับมัธยมศึกษาตอนต้น หรือต่ำกว่า ร้อยละ 33.1 ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ร้อยละ 20.8 สำเร็จการศึกษาชั้นสูงสุดระดับชั้นปริญญาตรีขึ้นไป ในขณะที่ร้อยละ 12.7 ระดับอนุปริญญาหรือ ปวส.

procipitarama rai lae eiyakongkrawi jai thi khanphai in tarang to ipe

tarang thi 1 แสดงค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่ระบุ ประสบการณ์การเคยเกี่ยวข้องกับกระบวนการการยุติธรรม
(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

ลำดับที่	ประสบการณ์ของกลุ่มตัวอย่าง	ร้อยละ
1	เป็นผู้ต้องหา/จำเลย	16.5
2	เป็นผู้เสียหาย/โจทก์	16.1
3	เป็นญาติ/คนใกล้ชิด/เพื่อนของผู้เสียหายหรือโจทก์	11.9
4	เป็นพยาน	7.5
5	เป็นญาติ/เพื่อนของผู้ต้องหาหรือจำเลย	7.4
6	เป็นญาติ/เพื่อนของนักโทษหรือผู้ถูกคุณประพฤติ	6.8
7	เป็นนักโทษ/ผู้ถูกคุณประพฤติ	0.9

หมายเหตุ กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 49.3 ระบุไม่เกี่ยวข้องกับกระบวนการการยุติธรรมเดบ

tarang thi 2 แสดงค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่ระบุ การรับรู้เกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการการยุติธรรม

ลำดับที่	เจ้าหน้าที่ในกระบวนการการยุติธรรม	ร้อยละ	ไม่รู้จัก	รวม
1	เจ้าหน้าที่ตำรวจ	92.1	7.9	100.0
2	พนักงานอัยการ	55.9	44.1	100.0
3	ผู้พิพากษา	60.7	39.3	100.0
4	พนักงานคุณประพฤติ	47.7	52.3	100.0
5	เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์	51.8	48.2	100.0

tarang thi 3 แสดงค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่ระบุ ความต้องการให้พัฒนาระบบงานยุติธรรมแต่ละด้าน¹
(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

ลำดับที่	ลักษณะงานที่ต้องการให้พัฒนา	ร้อยละ
1	พัฒนาบุคลากรให้ปฏิบัติงานอย่างมีคุณภาพ ชื่อสัตย์สุจริต และยุติธรรม	66.2
2	เพิ่มแปรความรู้กฎหมายที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน	62.3
3	เปิดโอกาสให้ชุมชน/ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกระบวนการยุติธรรม	53.5
4	ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรู้จักหน่วยงานต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรม	44.6
5	เร่งรัดขั้นตอนการทำงานต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรมให้รวดเร็วขึ้น	44.3
6	ให้ความรู้เรื่องขั้นตอนการติดต่อกับหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม	43.8
7	ปรับปรุงการประสานงานระหว่างหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม	36.4

ตารางที่ 4 แสดงค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่ระบุความเชื่อมั่นต่อการอ่านวิเคราะห์ความคุ้มครองของหน่วยงานต่างๆ

ลำดับที่	หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม	เชื่อมั่น	ไม่เชื่อมั่น	ไม่แนใจ	รวม
1	สำนักงานค้ำประกันแห่งชาติ	37.6	24.7	37.7	100.0
2	สำนักงานอัยการ	37.1	16.0	46.9	100.0
3	ศาล	52.6	11.7	35.7	100.0
4	กรมคุณประพฤติ	25.3	19.6	55.1	100.0
5	กรมราชทัณฑ์	25.7	19.3	55.0	100.0

ตารางที่ 5 แสดงร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง ที่ระบุความเห็นต่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเรื่องเกี่ยวกับกระบวนการ การยุติธรรม

ที่	มาตรการ/วิธีการ	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่แนใจ	รวม
1	อาจใช้การที่ "ไม่ใช่มืออาชีพ" หรือที่กระทำผิดโดยพลาด พลัง ให้ถูกความคุณประพฤติหรือทำงานสาธารณูปะโยชน์ ซึ่งใช้โดยไม่ต้องเข้ารับโทษในเรือนจำ	47.0	34.3	18.7	100.0
2	ควรมีมาตรการระงับข้อพิพาทในคดีความคดีไม่ร้ายแรง "ให้ ยุติได้โดยไม่ต้องเข้าศาล"	54.8	26.6	18.6	100.0
3	ควรมีการเพิ่มแนวทางการลงโทษด้วยการคุณประพฤติหรือ การซักใช้ความผิดด้วยการทำงานบริการสาธารณูปะโยชน์ มากขึ้น และลดการที่องร้องคดีต่อศาลลง	54.4	20.2	25.4	100.0
4	ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการตรวจสอบความคุณ กระบวนการทำงานในกระบวนการยุติธรรม	76.9	6.4	16.7	100.0

ตารางที่ 6 แสดงความคิดเห็นต่อค่าความที่ว่า "สำนักงานพนักงานเห็นการกระทำการความผิด ท่านเด็มใจที่จะให้การ เป็นพยานหรือไม่"

ลำดับที่	ความเห็นใจที่จะเป็นพยาน	ร้อยละ
1	เด็มใจ	43.1
2	ไม่เด็มใจ	52.0
3	ไม่มีความเห็น	4.9
รวม		100.0

ตารางที่ 7 แสดงร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่ระบุเหตุผลที่ไม่เต็มใจจะให้การเป็นพยาน
(เฉพาะผู้ที่ตอบว่าไม่เต็มใจ ร้อยละ 52.0)

ลำดับที่	เหตุผลของกลุ่มตัวอย่าง	ร้อยละ
1	ไม่มั่นใจว่าจะได้รับการคุ้มครองความปลอดภัยได้	78.8
2	ไม่อยากถูกเกี่ยวข้องต่อการดำเนินคดี	27.3
3	ไม่อยากเสียเวลา	13.6
4	ไม่ได้รับสิ่งตอบแทนที่น่าพอใจ	3.4
5	อื่นๆ ไม่อยากเดือดร้อนเป็นผู้ดัน	2.8

หมายเหตุ ระบุได้มากกว่า 1 คำตอบ

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยครั้งนี้สรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. การรู้จักเกี่ยวข้องการทำงานของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม

ประชาชนทั่วไปที่มีความต้องการให้พยานงาน ค้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมมากที่สุดร้อยละ 92.1 (ที่เหลือคือผู้ไม่รู้จัก/ไม่เคยได้ยินข่าวร้อยละ 7.9) รองลงมาคือผู้พิพากษา มีผู้รู้จักร้อยละ 60.7 พนักงานอัยการมีผู้รู้จักร้อยละ 55.9 เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์มีผู้รู้จักร้อยละ 51.8 และพนักงานคุณประพฤติมีผู้รู้จักร้อยละ 47.7

2. ความต้องการให้พยานงานต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรม

ประชาชนส่วนใหญ่มีความต้องการให้พยานงาน ค้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมมากที่สุดร้อยละ 72.3 รองลงมาคือต้องการให้พยานงานบุคคลการให้มีคุณภาพ/สุจริต/ยุติธรรม ร้อยละ 66.2 ต้องการให้เหยียดแพร่ความรู้กฎหมายแก่ประชาชนร้อยละ 62.3 ประชาชนทั้งหมดให้ประชาชนรู้จักหน่วยงานต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรมร้อยละ 44.6 เร่งรัดขั้นตอนการทำงานต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรมร้อยละ 44.3

3. ความมั่นใจต่อหน่วยงานต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรม

ปรากฏว่า “ศาล” เป็นหน่วยงานที่ประชาชนมั่นใจมากที่สุดโดยมีผู้ที่ระบุว่ามั่นใจร้อยละ 52.6 (ระบุว่าไม่มั่นใจร้อยละ 11.7 และไม่แน่ใจร้อยละ 35.7) รองลงมาคือ หน่วยงาน “สำนักงานค่าธรรมเนียม” มีผู้มั่นใจร้อยละ 37.6 (ที่เหลือคือไม่มั่นใจ และไม่แน่ใจ) หน่วยงาน “สำนักงานอัยการ” มีผู้มั่นใจร้อยละ 37.1 “กรมราชทัณฑ์” มีผู้มั่นใจร้อยละ 25.7 และ “กรมคุณประพฤติ” มีผู้มั่นใจร้อยละ 25.3

อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่าในส่วนของ “สำนักงานค่าธรรมเนียม” มีอัตราคนที่ไม่มั่นใจค่อนข้างสูงมากกว่าหน่วยงานอื่นๆ คือมีผู้ไม่มั่นใจร้อยละ 24.7 ส่วนกรมคุณประพฤติ และกรมราชทัณฑ์ มีผู้ที่ระบุว่า “ไม่แน่ใจ” มากกว่าหน่วยงานอื่นๆ (มีผู้ระบุไม่แน่ใจร้อยละ 55.1 และ 55.0 ตามลำดับ) ซึ่งน่าจะมาจากการเหตุผลที่ว่าหน่วยงานทั้งสองแห่งเป็นหน่วยงานที่ประชาชนส่วนใหญ่เข้าไปเกี่ยวข้องน้อยกว่าหน่วยงานอื่นๆ

4. ประชาชนมีความต้องการร่วมตรวจสอบในกระบวนการยุติธรรม

จากการศึกษาครั้งนี้กล่าวได้ว่าประชาชนมีความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมตรวจสอบในกระบวนการยุติธรรมค่อนข้างสูง ดังจะเห็นได้จากค่าตามที่ว่า “ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมตรวจสอบความคุ้มครองการทำงานในกระบวนการยุติธรรม มีสูตระบุว่า “เห็นด้วย” สูงถึงร้อยละ 76.9 ในขณะที่คนที่ตอบว่า “ไม่เห็นด้วย” มีเพียงร้อยละ 6.4 และที่ไม่แน่ใจมีร้อยละ 16.7

5. ความเด็นใจที่จะเข้าร่วมเป็นพยาน

ต่อค่าตามที่ว่า “ถ้าหากพบเห็นการกระทำผิดที่ดำเนินใจที่จะให้การเป็นพยานหรือไม่” ปรากฏว่าส่วนใหญ่มีแนวโน้มที่จะไม่เด็นใจ ดังจะเห็นว่าสูตระบุว่า “ไม่เด็นใจ” มีร้อยละ 52.0 ส่วนคนที่เด็นใจมีร้อยละ 43.1 (อิกที่เหลือคือไม่มีความเห็นร้อยละ 4.9) เหตุผลสำคัญที่ประชาชนไม่хотกเข้าไปเป็นพยานส่วนใหญ่ (ร้อยละ 78.8) ตอบว่า ไม่แน่ใจว่าจะได้รับการคุ้มครองความปลอดภัยได้ ซึ่งในประเด็นนี้ค่าสูรูจัดถึงเห็นว่า “กฎหมายคุ้มครองพยาน” จึงเป็นสิ่งที่ควรได้รับการพิจารณาดำเนินปฏิบัติจริงในประเทศไทยต่อไป

สำนักวิจัยเอบีโพลล์ โทร. 7191549-50

www.abacpoll.com

เรียน กองบรรณาธิการข่าว

จำนวน 9 แผ่น

สำนักวิจัยเอแบคโพล์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ

- เสนอ -

บทสรุปผลการวิจัยภาคสนาม เรื่อง

**สำรวจความพึงพอใจของประชาชนต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรม
 กรณีศึกษาคุณตัวอย่างประชาชนที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับ
 กระบวนการยุติธรรมทั่วประเทศ**

ที่มาของโครงการ

เจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรมได้แก่ ตำรวจ อัยการ ผู้พิพากษา ผู้คุ้มประพุติ และราชทัณฑ์ เป็นเจ้าหน้าที่ในกระบวนการสำนักงานยุติธรรมให้กับประชาชนในสังคม ที่ผ่านมาได้เกิดข้อ สงสัย และเกิดข้อค่าความกีบกันนทบานของกระบวนการยุติธรรมว่าจะเอื้ออำนวย与否 ให้กับประชาชนใน สังคมอย่างแท้จริงหรือไม่ ในสถานการณ์ปัจจุบันสังคมไทยได้ก้าวไปสู่สังคมประชาธิปไตยมากขึ้น การตรวจสอบ สอบของค่าต่างๆ ได้เกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง กระบวนการยุติธรรมจึงอยู่ในข่ายที่สาธารณะสนใจ ให้ตรวจสอบ จึงสมควรที่จะได้มีการสำรวจ ความคิดเห็นและความพึงพอใจของประชาชนต่อกระบวนการยุติธรรมใน สังคมไทย เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลประกอบแนวทางในการปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมเพื่อให้อีกประ โยชน์ ยุ่งยากต่อประชาชนส่วนใหญ่ ความต้องการของประชาชนที่จะต้องไป

สำนักวิจัยเอแบค-เคอสซีอินเตอร์เน็ตโพล์ (เอแบคโพล์) มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ (เอแบค) จึงได้ ดำเนินโครงการวิจัยครั้งนี้ขึ้น โดยได้ทำการสำรวจภาคสนามทางชุมชนเชิงสถิติศาสตร์ เพื่อสะท้อนความคิดเห็น ของประชาชนที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมทั่วประเทศ ซึ่งคาดว่าจะเป็นประ โยชน์ต่อสาธารณะ ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สำนักวิจัยฯ ได้จัดส่งอาจารย์ เจ้าหน้าที่ และพนักงานเก็บรวบรวมข้อมูลลงที่นี่ ที่เป็นหมายเก็บรวบรวมข้อมูลตามหลักวิชาการค้านระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

- เพื่อสำรวจประสบการณ์และความพึงพอใจของประชาชนต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรม
- เพื่อค้นหาข้อเสนอแนะต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรม

ระเบียบวิธีวิจัย

โครงการวิจัยภาคสนามของสำนักวิจัยເອແບຄ-ເຄເສຊີອິນເຫຼວຣິນໂພລດ ທີ່ອເອແບຄໄພລດໃນຄວັງນີ້ເຮືອງ “สำรวจความพึงพอใจของประชาชนต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรม: กรณีศึกษาคุณตัวอย่าง ประชาชนที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทั่วประเทศ” ดำเนินโครงการสำรวจระหว่างวันที่ 1 กันยายน - 4 ตุลาคม 2543 จากประชาชนที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม ทั้งในเขตเทศบาล และนอกเขตเทศบาลทั่วประเทศ

ประเภทของการสำรวจวิจัยครั้งนี้คือ การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

กลุ่มประชากรเป้าหมาย คือ ประชาชนทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย

เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่าง ได้แก่ การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิแบ่งกลุ่ม (stratified cluster sampling) ในเดือกพื้นที่ตัวอย่าง และใช้เทคนิคแบบ probability proportionate to size sampling โดยให้มีลักษณะตัวแปรผลลัพธ์ของลักษณะของประชากรที่ได้จากการทำสำมะโนในประชาชาติปี พ.ศ. 2540 จำนวน 16 จังหวัดทั่วประเทศ ได้แก่ กรุงเทพมหานคร ภาคกลาง (สุนทรปราการ เพชรบุรี ฉะเชิงเทรา สุพรรณบุรี) ภาคเหนือ (ลำปาง นนทบุรี เชียงราย) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ขอนแก่น นครราชสีมา บุรีรัมย์ อุบลราชธานี เลย) และภาคใต้ (นราธิวาส สงขลา และนครศรีธรรมราช)

ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง คือ 1,455 ตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ การสัมภาษณ์

ความคลาดเคลื่อนจากการกำหนดตัวอย่าง (Margin of error) ร้อยละ +/- 4.0 ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95% ทั้งจากนั้นจะใช้ตรวจสอบความถูกต้องและสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกชุดก่อนนำไปวิเคราะห์ งบประมาณที่ใช้เป็นของมหาวิทยาลัย

ผลสำรวจที่ทันทุก

จากการพิจารณาลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ร้อยละ 35.3 พักอาศัยอยู่ในเขตเทศบาล และร้อยละ 64.7 อยู่นอกเขตเทศบาล ชั้นร้อยละ 51.9 เป็นเพศชาย ร้อยละ 48.1 เป็นเพศหญิง นอกจากนี้ ร้อยละ 38.8 อยู่ในช่วงอายุ 20-29 ปี ร้อยละ 23.5 อายุ 30 - 39 ปี ร้อยละ 18.1 อายุ 40-49 ปี ร้อยละ 12.3 อายุต่ำกว่า 20 ปี และร้อยละ 7.3 อายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป ระดับการศึกษา ร้อยละ 32.9 ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ร้อยละ 26.0 สำเร็จการศึกษาชั้นสูงสุดระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือต่ำกว่า ร้อยละ 25.0 สำเร็จการศึกษาชั้นสูงสุดระดับชั้นปริญญาตรีขึ้นไป ในขณะที่ แกะร้อยละ 16.0 ระดับอนุปริญญาหรือ ปวส.

ประเด็นสำคัญของการวิจัยที่ค้นพบปรากฏในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่ระบุ ประสบการณ์ที่เคยเข้าไปเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

ลำดับที่	ประสบการณ์ของกลุ่มตัวอย่าง	ร้อยละ
1	เป็นผู้ต้องหา/จำเลย	31.4
2	เป็นผู้เสียหาย/โจทก์	31.1
3	เป็นญาติ/คนใกล้ชิด/เพื่อนของผู้เสียหายหรือโจทก์	23.3
4	เป็นพยาน	14.6
5	เป็นญาติ/เพื่อนของผู้ต้องหาหรือจำเลย	14.5
6	เป็นญาติ/เพื่อนของนักโทษหรือผู้ถูกคุมประพฤติ	12.9
7	เป็นนักโทษ/ผู้ถูกคุมประพฤติ	1.7

ตารางที่ 2 แสดงค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่ระบุ ประสบการณ์ที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

ลำดับที่	ประสบการณ์ของกลุ่มตัวอย่าง	ร้อยละ
1	เคยถูกจับ / ปรับ / ตักเตือนข้อหาต่างๆ	39.9
2	เคยไปแจ้งความร้องทุกข์ / ก่อตัวโทษ	36.7
3	เคยเข้าร่วมโครงการชุมชนตั้มพันธ์	12.0
4	เคยไปเป็นพยานที่สถานีตำรวจนครบาล	10.7
5	ประสบการณ์อื่นๆ	8.0
6	เคยตกเป็นผู้ต้องหาคดีต่างๆ	6.2
7	ไม่มีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับตำรวจโดยมาก	17.4

ตารางที่ 3 แสดงค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่ระบุ ความพึงพอใจต่อการปฏิบัติหน้าที่ของ “เจ้าหน้าที่ตำรวจนครบาล”

ลำดับที่	ความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่าง	ร้อยละ
1	พอใจ	22.7
2	ไม่พอใจ	72.5
3	ไม่มีความเห็น	4.8
	รวมทั้งสิ้น	100.0